

BY- OG REGIONFORSKNINGSINSTITUTTET NIBR

Fra prosessevaluering til pilotering

Evaluering av kommunale integreringstiltak
Delrapport 3

Susanne Søholt, Ira Malmberg-Heimonen, Anne Grete Tøge

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Susanne Søholt
Ira Malmberg-Heimonen
Anne Grete Tøge

Fra prosessevaluering til piloting

**Evaluering av kommunale integreringstiltak.
Delrapport 3**

NIBR-rapport 2020:15

Andre publikasjoner fra NIBR

NIBR-rapport 2020:19	Indikatorer for ny integreringslov
NIBR-rapport 2020:14	Kunnskapsoppsummeringer – om fem strategier for å styrke flyktningers overgang til arbeid og kvalifisering. Evaluering av kommunale integreringstiltak. Delrapport 2.
NIBR-rapport 2020:13	Åtte kommuner – åtte tiltak for integrering. Evaluering av kommunale integreringstiltak. Delrapport 1.
NIBR-rapport 2020: 2	Bosetting av flyktninger i storbyene
NIBR-rapport 2019:2	Fag- og yrkesopplæring for voksne minoritetsspråklige. Hvordan inkludere flere flyktninger fra introduksjonsprogrammet?
NIBR-rapport 2019:20	Norskopplæring for flyktninger og innvandrere med høyere utdanning: Utredning om universitets- og høyskolesektoren som opplæringsarena

Tittel: Fra prosessevaluering til pilotering. Evaluering av kommunale integreringstiltak. Delrapport 3.

Forfatter: Susanne Søholt, Ira Malmberg-Heimonen og Anne Grete Tøge

NIBR-rapport: 2020:15

ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-8309-323-0 (Elektronisk)

Prosjektnummer: 201410

Prosjektnavn: Evaluering av kommunale integreringstiltak – med opsjoner om pilotering og videre systematisk utprøving

Oppdragsgiver: IMDi

Prosjektleder: Susanne Søholt

Referat: Hensikten med denne rapporten er å foreslå og designe metodisk opplegg for pilotering av to integreringstiltak, for eventuell senere effektevaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT). De to tiltakene foreslås ut fra tiltakene som er prosessevaluert i første fase av dette prosjektet.

Sammendrag: Norsk og engelsk

Dato: Oktober 2020

Antall sider: 64

Utgiver: By- og regionforskningsinstituttet NIBR
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO
Telefon: (+47) 67 23 50 00
E-post: post-nibr@oslomet.no

Vår hjemmeside: <http://www.oslomet.no/nibr>

© NIBR 2020

Forord

Denne rapporten er den tredje av tre rapporter som inngår i et større oppdrag for IMDi om evaluering av integreringstiltak. Alle tiltakene som evalueres har fått tilskudd fra IMDi gjennom tilskuddsordningen «Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak». Substansielt er målet med tilskuddsordningen er å øke kvaliteten i kommunenes integreringsarbeid. Dernest er det et mål at tiltakene skal bidra til kunnskaps- og metodeutvikling av nasjonal interesse. Kunnskapen og metodeutviklingen skal ha overføringsverdi til andre kommuner. Evalueringsoppdraget skal bidra til å identifisere og synliggjøre tiltak og metoder som kan styrke effektiviteten i integreringsarbeidet på nasjonalt nivå. Oppdraget fra IMDi består av en første prosessevaluering av utvalgte prosjekter som har fått støtte. Dernest er det lagt opp til at de to neste fasene i evalueringen – pilotering og gjennomføring av et randomisert kontrollert forsøk gjennomføres etter opsjon.

Prosessevalueringen er gjennomført i løpet av 2. halvår i 2019 og 1. halvår i 2020. Prosess-evalueringen har resultert i tre delrapporter:

Delrapport 1: «Åtte kommuner – åtte tiltak for integrering»

Delrapport 2: Kunnskapsoppsummeringer

Delrapport 3: «Fra prosessevaluering til pilotering»

Teamet som har gjennomført prosjektet har samlet solid kompetanse på integreringsfeltet, kompetanse om kommuner og iverksetting av tiltak på kommunalt nivå og bred evalueringskompetanse. Til sammen har teamet kompetanse i evalueringsdesign av komplekse prosjekter og spesifikk evalueringskompetanse knyttet til kvalitative prosessevalueringer, pilotering og RCT. Prosjektet har vært gjennomført av et team bestående av åtte forskere fra OsloMet; By-og regionforskningsinstituttet NIBR, Fakultet for samfunnsvitenskap, Arbeidsforskningsinstituttet AFI og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring NAFO. Forskerne har ulik faglig bakgrunn; to har kompetanse i sosialt arbeid (Anne Grete Tøge og Ira Malmberg-Heimonen), tre er sosiologer (Tone Liodden, Mariann Stærkebye Leirvik og Berit Aasen), to er statsvitere (Anne Balke Staver og Susanne Søholt) og en er pedagog (Sigridur Vilhjalmsdottir). Geir Orderud ved NIBR har vært kvalitetssikrer og Susanne Søholt har vært prosjektleder for denne første fasen av evalueringsoppdraget.

Oslo, oktober 2020

Kristian Tronstad
Forskningssjef

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innholdsfortegnelse	2
Sammendrag	4
Summary	7
1 Innledning.....	10
1.1 Bakgrunn.....	10
1.2 Kort om tilskuddsordningen «Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak»	11
1.3 Fra prosessevaluering til pilotering.....	12
1.4 RCT – bidrag til kunnskapsbasert politikkutvikling	13
1.5 Sentrale begreper	13
1.6 Leseveiledning.....	14
2 Kort presentasjon av de åtte prosjektene som inngår i prosessevalueringen	16
2.1 Område 1: Utprøving av lengre kvalifiseringsløp	16
2.2 Område 2: Utprøving av ulike modeller for arbeidsrettet kvalifisering i samarbeid med sosiale entreprenører	17
2.3 Område 3: Utvikling og utprøving av metodikk i norskopplæringen	19
2.4 Område 4: Utvikling og utprøving av standardiserte elementer i introduksjonsprogram	21
2.5 Foreløpige resultater på tvers av tiltakene	23
3 Begrunnet vurdering for hvilke tiltak som egner seg for pilotering og fremtidig RCT.....	25
3.1 Mer om de to tiltakene som foreslås pilotert	26
3.2 Begrunnet vurdering av hvilke tiltak som er mindre egnet for pilotering og fremtidig RCT.....	30
4 Forslag til forskningsdesign for pilotering og et randomisert kontrollert forsøk..	34
4.1 CONSORT som standard for rapportering av pilotstudier og RCTer.....	34
4.2 TIDieR tiltaksbeskrivelser (CONSORT Pilot 5)	35
4.3 TIDieR skjema for tiltaket «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn»	36
4.4 TIDieR skjema for tiltaket “Forkurs utdanningsvalg”	39
5 Piloteringsdesign for «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» og «Utdanningsvalg, et forkurs for videregående skole»	41
5.1 Hensikt (CONSORT Pilot 2b)	41
5.2 Metodisk design av pilotstudie (CONSORT Pilot 3a og 3b).....	43
5.3 Deltakere (CONSORT Pilot 4a, 4b og 4c).....	43
5.4 Utfall og vurderingskriterier (CONSORT Pilot 6a, 6b og 6 c).....	44
5.5 Utvalgsstørrelse (CONSORT Pilot 7a og 7b).....	45
5.6 Randomisering (CONSORT Pilot 8a, 8b, 9 og 10)	45
5.7 «Blinding» (CONSORT Pilot 11)	45
5.8 Metoder (CONSORT Pilot 12).....	45
5.9 Resultater (CONSORT Pilot 13-19)	46
5.10 Diskusjon (CONSORT Pilot 20 og 21)	46
6 Forskningsdesign for RCT	48
6.1 Piloteringens bidrag til RCT-studien.....	48
6.2 Styrkeberegninger for «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» (CONSORT RCT 7a og 7b) (nivå 2).....	49

7	Fremdriftsplan pilot og RCT	53
7.1	Oppsummering	56
	Referanser:	58
	Vedlegg	60

Sammendrag

Susanne Søholt, Ira Malmberg-Heimonen, Anne Grete Tøge

Fra prosessevaluering til pilotering

NIBR-rapport 2020:15

Denne rapporten inngår i en større evaluering av i tilskuddsordningen «Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak» som OsloMet gjennomfører på oppdrag for IMDi. Gjennom tilskuddsordningen skal kommunene prøve ut og utvikle tiltak for å øke kvaliteten på integreringsarbeidet lokalt. Målet med evalueringen er på bakgrunn av de kommunale tiltakene å få mer sikker kunnskap om hva som virker i integreringsarbeidet rettet mot innvandrere.

For å styrke slik kunnskaps- og metodeutvikling la IMDi opp til at tilskuddsordningen skulle evalueres bredt fra igangsetting. Hensikten er å undersøke effektene av tiltakene, hva som gjør at de eventuelt virker og om noen av tiltakene har en slik karakter at man kan forvente at lignende tiltak kan gjennomføres og ha gode effekter også i andre kommuner. Evalueringsoppdraget består av tre typer evalueringer som bygger på hverandre: prosessevaluering, pilotering og effekt-evaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT.) Det er foreløpig ikke avgjort om pilotering og RCT vil bli gjennomført. Evalueringsprosessen består av en serie med prioriteringer av tiltak. Oppstarten til prosessevalueringene startet med seleksjon av hvilke åtte av 54 tiltak som hadde fått tilskudd fra IMDi, som skulle evalueres. Dernest skal ett til tre tiltak av de åtte som prosessevalueres foreslås for pilotering. Det er tema for denne rapporten. Etter gjennomført pilotering, kan ett av tiltakene foreslås for effektevaluering ved hjelp av en RCT-studie.

Hensikten med denne rapporten er å bygge bro fra de åtte prosessevalueringene til piloteringen.

For at prosessevalueringene skal legge grunnlag for pilotering og senere RCT, har de vært designet for å identifisere tiltakets programteori og tiltak og elementer som lar seg effektevaluere gjennom en RCT. Modellen for programteori som benyttes i evalueringen inkluderer elementene problemforståelse, dvs. hvilket problem man ønsker å løse eller redusere, hva man ønsker å oppnå (utfall), hva man gjør for å oppnå det man ønsker (intervensjonen), hvilke effekter intervensjonen kan ha og om det er sannsynlig at effektene bidrar til at man oppnår det utfallet man ønsker.

Foreløpige resultater

Etter en kort presentasjon av problemdefinisjon, intervensjon, resultater og programteoretiske elementer i hvert av de åtte prosjektene presenterer vi foreløpige resultater på tvers av prosjektene. Resultatene er foreløpige fordi prosessevalueringen fulgte prosjektene fra oppstart og ble avsluttet før prosjektene var slutført. Syv av de åtte prosjektene retter seg mot deltakere med lite eller ingen skolebakgrunn og som er den gruppen som står lengst fra arbeidsmarkedet. Kun ett av prosjektene retter seg mot deltakere med gjennomført grunnskole.

Vi finner at prosjektene fordeler seg etter tre hovedstrategier. For det første at kvalifisering skal føre til arbeid, for det andre at kvalifisering kombinert med arbeidstrening skal føre til arbeid og for det tredje at deltakelse i ordinært arbeid skal føre til arbeid. Kvalifiseringsprosjektene omfatter enten grunnleggende basisferdigheter i norsk eller faglig kvalifisering. Foreløpige resultater indikerer at prosjektene er på rett vei. Det ene tiltaket som prøver ut metodikk i norskopplæringen ved hjelp av morsmålsstøtte har resultater som overstiger forventningene. Prosjektene som satser på en kombinasjon av (del)kvalifisering og arbeid kan foreløpig også vise til gode resultater når det gjelder overgang til arbeid og bedring av norskferdigheter. I prosjektet som satser på ordinært arbeid for videre arbeid er det foreløpig for tidlig å si noe om strategien virker, da det ikke har vært planlagt for rask gjennomstrømning. Kvinnene er fortsatt i den første jobben som er skapt av og organisert av sosial entreprenør som inngår i prosjektet.

Kvinner med lite eller ingen skolebakgrunn har lavest måloppnåelse i introduksjonsprogrammet. I fire av de åtte prosjektene er kvinner målgruppe. Ved å fokusere på kjønn og særlige forutsetninger

for voksne kvinner med lite utdanning, viser de forskjellige prosjektene til mulige fremgangsmåter og metodikker for å lykkes bedre med å inkludere denne målgruppen i kvalifisering og/eller arbeidsmarkedet. Prosjektene viser at det nytter når arbeidsmetodikken i prosjektene tar hensyn til deltakernes forutsetninger for å lære, både når det gjelder tidligere erfaring og formelle kompetanse.

Begrunnelser for valg av tiltak for pilotering

På bakgrunn av prosessevalueringene foreslås to prosjekter for pilotering. Prosjektene er integreringspolitisk relevante, og de egner seg metodisk for senere effektevaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT). De to tiltakene vi anbefaler pilotert er «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for voksne deltakere med lite skolebakgrunn» og «Forkurs utdanningsvalg». Tiltakene er rettet mot store grupper av deltakere i spor 1 og spor 2. Tiltaket «Morsmålsstøtte» retter seg mot deltakere i spor 1 med lite skolebakgrunn og svake norskkunnskaper. Tiltaket endrer læringsbetingelsene for å lære norsk ved at morsmålsassistenter fungerer som språklige brobyggere mellom introduksjonsdeltakere og lærerne. Deltakerne får lære norsk ved hjelp av et språk de forstår, noe som muliggjør kommunikasjon og dialog. Metodikk som virker for bedring av norskkunnskaper for voksne introduksjonsdeltakere med lite skolebakgrunn, er helt sentralt for at denne gruppen skal fungere godt i samfunnet. Tiltaket «Forkurs utdanningsvalg» retter seg derimot mot introduksjonsdeltakere på spor 2 som har ambisjoner om å ta videregående opplæring.

Deltakere på spor 2 utgjorde i 2019 den største gruppen deltakere i introduksjonsprogrammet. Å innrette introduksjonsprogrammet slik at deltakere på spor 2 kan bli kvalifisert for og treffe valg om videre utdanningsløp kan styrke denne målgruppens muligheter til på sikt å ta del i et kompetansekrevede arbeidsmarked. Begge prosjektene har hatt en relativt lik kjønnsfordeling ved oppstart og ved prosjektets slutt.

Begrunnelsene bygger videre på systematisert informasjon fra prosessevalueringene: at målgruppene er identifiserbare og kan tydelig skilles fra andre, at det er potensielt store målgrupper slik at oppskalering av tiltakene er mulig, at det finnes måleverktøy for å måle progresjon, at det er muligheter for adaptasjon, dvs. at det ligger til rette for at denne type tiltak kan gjennomføres i ulike typer av kommuner og at tiltakene har nasjonal overføringsverdi. Et annet argument er at intervensjonene gjennomføres innenfor etablerte strukturer i introduksjonsprogrammet. Det er ikke nødvendig å organisere nye organisasjoner for å gjennomføre tiltakene. Begrunnelsene bygger dermed på en kombinasjon av integreringspolitisk relevans og egnethet for pilotering blant de prosjektene som har potensiale for RCT.

Etter begrunnelsen for de to valgte prosjektene følger en kort vurdering av de seks andre prosjektene opp mot egnethet for pilotering og RCT.

Forslag til forskningsdesign for pilotering og et randomisert kontrollert forsøk (RCT)

Hoveddelen av rapporten beskriver forslag til forskningsdesign for pilotering og påfølgende effektevaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT) for tiltakene «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» og «Forkurs utdanningsvalg». Piloteringen bygger på samme design som RCT studien, men i mindre skala. Piloteringen er en forberedelse til RCT studien og skal både undersøke tiltakenes effekt og metodiske gjennomførbarhet.

Vi har valgt å designe piloteringen og RCT-studien etter en anerkjent standard for denne type studier, CONSORT-standard (Consolidated Standards of Reporting Trials) og tilleggsstandard for pilotering av tiltak og design for RCT (Eldridge m.fl., 2016; Moher m.fl., 2010). For å systematisere beskrivelser, begrunne valg og sikre at forskningsdesignet etterfølger de internasjonale standardene, henviser vi spesifikt til de ulike CONSORT-kriteriene i vårt forslag til forskningsdesign. Standarden består av en sjekklister og et flytskjema som kan brukes for rapportering av RCT-studier. Hensikten med standardene er å sikre at rapporteringer fra ulike

pilotstudier og RCTer har samme innhold, noe som gjør det lettere å vurdere og tolke design og resultater fra slike studier kritisk.

På bakgrunn av CONSORT-standarden har vi laget et design for pilotering og RCT-studie for hvert av de to foreslåtte tiltakene. Resultatene fra piloteringene skal inkludere drøftinger av begrensninger, mulige feilkilder og usikkerhet omkring gjennomføring av tiltak som kan ha konsekvenser for en fremtidig RCT- studie. Det skal også drøftes om metoder og funn kan overføres til andre studier, og det skal vurderes hvilke implikasjoner piloteringen har for videre forskning fra pilotering til RCT-studie.

Etter forslagene til forskningsdesign for pilotering og RCT-studie, følger en detaljert fremdriftsplan for gjennomføring av piloteringene og RCT-studien. Fremdriftsplanen er tilpasset IMDis tidsplan for opsjoner.

Summary

Susanne Sørholt, Ira Malmberg-Heimonen, Anne Grete Tøge

From process evaluation to piloting

NIBR report 2020:15

This report is part of a major evaluation of the scheme “Grants for the development of municipal integration initiatives” which OsloMet is carrying out on behalf of IMDi. Through the grant scheme, municipalities will test and develop projects to increase the quality of integration work locally. The aim of the evaluation is, on the basis of the municipal projects, to gain knowledge of what works in the integration efforts aimed at immigrants.

In order to strengthen the knowledge base as well as methods development, IMDi wanted a broad review of the grant scheme. The purpose is to examine the effects of the projects, what makes them work and whether any of the measures can be transferred to other municipalities and be expected to yield similar results elsewhere. The overall project OsloMet is carrying out consists of three types of evaluations that are based on each other: a process evaluation, piloting, and a study of effects using a randomized controlled trial (RCT). It remains to be decided whether piloting and the RCT will go forward. The evaluation process consists of a series of prioritizations. The process evaluation began with a selection of 8 projects among 54 initiatives which had received grants from IMDi. Secondly, one to three measures among these eight were to be proposed for piloting. That is the subject of this report. After piloting, one of the measures can be suggested for evaluation of effects using an RCT study.

The purpose of this report is to bridge the eight process evaluations to the piloting. In order for the process evaluations to lay the foundation for piloting and a later RCT, they have been designed to identify the projects’ program theory and measures and elements for which effects can be measured through an RCT. The program theory model used in the evaluation includes the elements problem understanding, i.e. the problem one wants to solve or reduce, what one wants to achieve (outcome), what one does to achieve what one wants (the intervention), what effects the intervention can have and whether it is likely that the effects contribute to achieving the desired outcome.

Preliminary results

After a brief presentation of problem definition, intervention, results and program theoretical elements in each of the eight projects, we present preliminary results across the projects. The results are preliminary because the process evaluation followed the projects from their beginning and was finalized before the projects were completed. Seven of the eight projects target participants with little or no prior schooling and who are the group that is the furthest from the labor market. Only one of the projects is aimed at participants with completed primary and lower secondary school.

We find that the projects adopt three main strategies. Firstly, a strategy in which qualification should lead to employment, secondly one in which qualification combined with work training should lead to employment, and thirdly one in which participation in ordinary work should lead to employment. The qualification projects include either acquisition of basic skills in Norwegian or a form of professional qualification. Preliminary results indicate that the projects are on the right track. The project that tests methodology in Norwegian education using native language support has produced results so far that exceed expectations. The projects that focus on a combination of (partial) qualification and work can currently also show good results with regard to the transition to employment and improvement of Norwegian skills. In the project that focuses on ordinary work for further employment, it is currently too early to say whether the strategy works, as it has not been planned for rapid throughput. The women are still in the job created by and organized by the social entrepreneur implementing the project.

Women with little or no prior schooling have the lowest achievement in the introduction program. In four of the eight projects, women are the target group. By focusing on gender and special conditions for adult women with little prior education, the different projects demonstrate possible methods and methodologies to better include this target group in qualification and/or the labor market. The projects show that there is a benefit when the working methodology of the projects takes into account the participants' prerequisites for learning, both in terms of past experience and formal competence.

Justifications for selecting projects for piloting

Based on the process evaluations, two projects are proposed for piloting. The projects are integration policy relevant and are methodically suitable for later evaluation of effects using a randomized controlled trial (RCT). The two projects we recommend piloted are "Native language support in Norwegian education for adult participants with little prior schooling" and "Pre-course education choice" (career counseling). The projects are aimed at large groups of participants in track 1 and track 2 in the national integration program. The project "Native language support" is aimed at participants in track 1 with little prior schooling and weak Norwegian skills. The initiative changes the conditions for learning Norwegian by having assistants who speak the participants' native language and act as linguistic bridge builders between participants and teachers. Participants can learn Norwegian using a language they understand, which enables communication and dialogue. Methodologies that lead to the improvement of Norwegian skills for adult introduction program participants with little prior schooling is essential for this group to function well in society. The initiative «Pre-course education choice» on the other hand is aimed at introductory participants in track 2 who have ambitions of completing upper secondary education. Participants in track 2 made up the largest group of participants in the introduction program in 2019. Adjusting the introduction program so that participants in track 2 qualify for further education and make choices about undertaking such education can strengthen this target group's ability to take part in a competence-intensive labor market in the long term. Both projects have had a relatively similar gender distribution at start-up and at the end of the project.

The justification for our selection are further based on systematized information from the process evaluations: that the target groups are identifiable and can be clearly distinguished from others, that there are potentially large target groups so that the measures can be scaled up, that there are tools available which can measure progression, that there are opportunities for adaptation, i.e. that this type of action can be implemented in different types of municipalities and that the measures have national transfer value. Another argument is that the interventions are carried out within established structures of the introduction program. There is no need to establish new organizational structures to implement the measures. The justifications thus combine integration policy relevance and suitability for piloting among the projects that have the potential for RCT.

Following the rationale for the two selected projects, a brief assessment of the six other projects follows regarding suitability for piloting and RCT.

Suggested research design for piloting and randomized controlled trials (RCT)

The main part of the report describes proposals for research design for piloting and subsequent evaluation of effects using a randomized controlled trial (RCT) for the measures "Native language support in Norwegian education for participants with little prior schooling" and "Pre-course education choice". The piloting is based on the same design as the RCT study, but on a smaller scale. The piloting is a preparation for the RCT study and will both examine the effectiveness of the measures and the methodological feasibility of an RCT.

We have chosen to design the piloting and RCT study according to a recognized standard for this type of study, the CONSORT standard¹ and the additional standard for piloting measures and

¹ Consolidated Standards of Reporting Trials

designs for RCT (Eldridge m.fl., 2016; Moher m.fl., 2010). In order to systematize descriptions, justify choices and ensure that the research design complies with the international standards, we refer specifically to the different CONSORT criteria in our proposed research design. The standard consists of a checklist and a flowchart that can be used for reporting RCT studies. The purpose of the standards is to ensure that reports from different pilot studies and RCTs have the same content, making it easier to critically assess and interpret the design and results of such studies.

Based on the CONSORT standard, we have created a design for piloting and RCT study for each of the two proposed measures. The results of the piloting studies shall include discussions of limitations, possible sources of error, and uncertainty regarding the implementation of measures that could have implications for a future RCT study. There will also be discussions about whether methods and findings can be transferred to other studies, and consideration will be given to the implications of piloting for further research from piloting to RCT study. Following the proposals for research design for piloting and RCT study, a detailed progress plan for the implementation of the piloting and RCT study follows. The progress plan is adapted to IMDI's schedule for triggering option clauses.

1 Innledning

Denne rapporten inngår i en større evaluering som OsloMet gjennomfører på oppdrag for IMDi. Gjennom evaluering av utvalgte tiltak i tilskuddsordningen «Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak» er målet å få mer sikker kunnskap om hva som virker i integreringsarbeidet rettet mot innvandrere. For å styrke slik kunnskaps- og metodeutvikling la IMDi opp til at tilskuddsordningen skulle evalueres bredt fra igangsetting. Hensikten er å undersøke effektene av tiltakene, hva som gjør at de eventuelt virker og om noen av tiltakene har en slik karakter at man kan forvente at lignende tiltak kan gjennomføres og ha gode effekter også i andre kommuner. Evalueringen består av tre typer evalueringer som bygger på hverandre: prosessevaluering, pilotering og effektevaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT). Det er foreløpig ikke avgjort om pilotering og RCT vil bli gjennomført.

Formålet med denne rapporten er på bakgrunn av åtte prosessevalueringer av prosjekter i tilskuddsordningen, å foreslå ett til tre prosjekter som er integreringspolitisk relevante og som egner seg for pilotering med tanke på senere effektevaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT).² (Se Delrapport 1).

1.1 Bakgrunn

Til tross for stor innsats på nasjonalt og kommunalt nivå, er det behov for sikrere kunnskap om hvordan integreringspolitiske tiltak virker. Annen forskning viser at det er begrenset kunnskap i Norge og internasjonalt om hva som er de mest effektive tiltakene for å fremme integrering. Dette gjelder spesielt blant voksne med innvandrerbakgrunn som har lav kompetanse (Djuve, Kavli, Sterri, & Bråten, 2017; Elgvin & Svalund, 2020; Geribay & De Cuyper, 2018; Wollscheid, Flatø, Hjetland, & Smette, 2017). Når det gjelder norske forhold, påpekte Brochmann utvalget at det særlig er behov for kunnskap om hva som virker innenfor introduksjonsprogrammet rettet mot nyankomne flyktninger og deres familiegjenforente (NOU:2, 2017). Introduksjonsprogrammet er den norske statens største investering for å legge til rette for at flyktninger kan delta i yrkes- og samfunnsnivå for å bli økonomisk selvstendige. Fafos evaluering viste at personer med lav utdanning er de som har dårligst utbytte av introduksjonsprogrammet (Djuve m.fl., 2017:221). I 2018 var 26 prosent av deltakerne i introduksjonsprogrammet plassert i spor 1, som er de som har lav eller ingen utdanning, mens 35 prosent var plassert i spor 2 og 9 prosent i spor 3, som er dem med høyest utdanning (Fyhn, 2019). Det er derfor sentralt å bygge opp kunnskap om hva som virker, hva som kan forbedres og ev. endres for at programmet skal virke mest mulig effektivt for alle målgrupper i programmet.

Fafos tidligere evaluering av introduksjonsprogrammet fant at tiltakene i introduksjonsprogrammet ikke var dimensjonert slik at de fyller gapet mellom hva slags kompetanse deltakerne har når de begynner i introduksjonsprogrammet og hva som kreves i det norske arbeidsmarkedet (Djuve et al., 2017, p. 22). Hovedlinja i integreringsarbeidet har vært at flyktninger og innvandrere skal tilpasse seg til det etablerte kvalifiseringssystemet og arbeidsmarkedets behov. Forskerne foreslår imidlertid et skifte, ved etablering av fagopplæringer som er mer tilpasset nyankomne flyktninger, samt utprøving av ulike metoder for norskopplæring som går utover den ordinære norskopplæringen i introduksjonsprogrammet. Tilskuddsordningen «Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak» har fanget opp denne kritikken. Tilskuddsordningen er målrettet mot tiltak knyttet opp mot utfordringer i integrasjonsprogrammet for å bidra til å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid.³ Utprøving og utvikling av tiltak og metoder innen kvalifisering, overgang til arbeid og metodikk i norskopplæringen står sentralt.

² En RCT studie er en eksperimentell undersøkelse som undersøker effekten av en intervensjon ved hjelp av tilfeldig fordeling av i utgangspunktet like deltakere på kontroll- og intervensjonsgrupper.

³ IMDi: Rundskriv-tilskudd-til-utvikling-av-kommunale-integreringstiltak 2019.

1.2 Kort om tilskuddsordningen «Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak»

Tilskuddsordningen «*Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak*» er utgangspunktet for evalueringen. Den ble opprettet i 2019 for å videreutvikle den tidligere tilskuddsordningen *Kommunale utviklingsmidler*. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til kunnskaps- og metodeutvikling i integreringsarbeidet som har overføringsverdi mellom kommuner.

Tilskuddsordningen er målrettet, og det er lyst ut midler rettet mot spesifikke målgrupper og fem tematiske områder hvor det er erfart at det er behov for nye metoder og fremgangsmåter. I 2019 ble det lyst ut 52,3 millioner. Det kom inn 150 søknader og 54 av disse fikk innvilget tilskudd. Åtte av de 54 prosjektene som fikk tilskudd ble valgt ut for prosessevaluering. Kriterier for valg av prosjekter var relevans for integrasjonsarbeidet og antatt egnethet for pilotering og RCT.

Nedenfor lister vi opp hvilke prosjekter som er prosessevaluert under fire hovedområder i tilskuddsordningen.

Område 1: Utpøving av lengre kvalifiseringsløp:

- Fagbrevløp som del av 4.år i introduksjonsprogrammet
- «Supported employment» for flyktninger

Område 2: Utpøving av ulike modeller for arbeidsrettet kvalifisering i samarbeid med sosiale entreprenører. Innvandrerkvinner er prioritert:

- «Nabohjelpen» (pseudonym)
- Kvalifisering gjennom samarbeid med sosiale entreprenører

Område 3: Utvikling og utpøving av metodikk i norskopplæringen:

- Arbeidsrettet norskopplæring med bruk av digitale verktøy og ressurser
- Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med liten skolebakgrunn

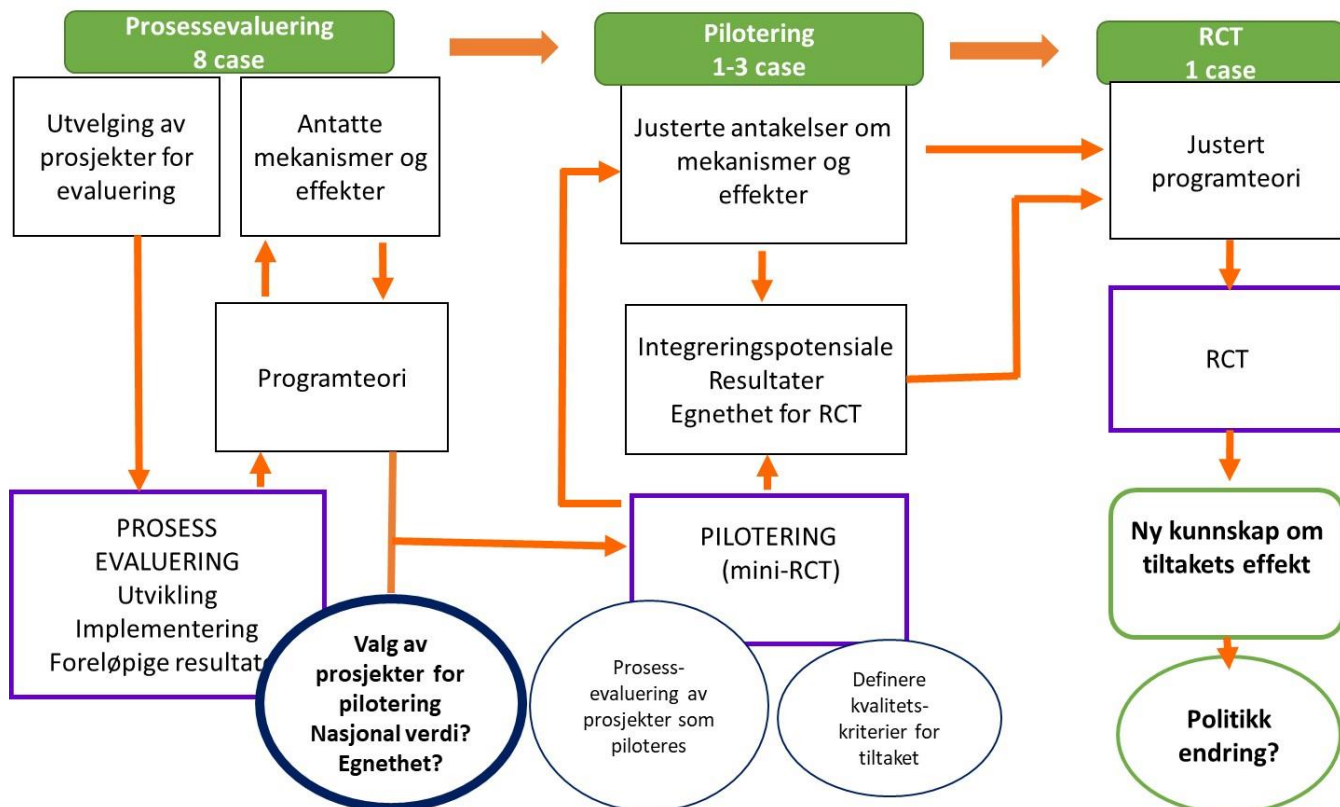
Område 4: Utvikling og utpøving av standardiserte elementer i introduksjonsprogrammet:

- Forkurs utdanningsvalg
- Delkompetanse yrkesfag

1.3 Fra prosessevaluering til pilotering

Formålet med denne delrapporten er å legge til rette for pilotering av ett til tre tiltak basert på åtte prosessevalueringer som er beskrevet i delrapport 1. Hensikten med piloteringen er å bygge bro mellom prosessevalueringene og RCT studien.

Figur 1.1: Fra prosessevaluering til pilotering til RCT

Figur 1.1 viser gangen i evalueringen fra prosessevaluering til pilotering til et randomisert kontrollert forsøk. Figuren viser at det er sentralt å tydeliggjøre og justere programteorien for hvert tiltak i hvert trinn av prosessen.

Prosessevalueringene har lagt grunnlaget for å vurdere om de de åtte utvalgte prosjektene har tiltak med integreringspolitisk potensiale og om de egner seg for pilotering og en senere randomisert kontrollert studie (RCT). Å pilotere et tiltak vil si å prøve det ut et eller noen få steder for å teste om det er relevant og gjennomførbart i andre kontekster. Dersom analyser av piloteringen sannsynliggjør at tiltaket har effekter i ulike kontekster, og de forskningsmessige kravene til en RCT er oppfylt, kan den piloterte tiltaksmodellen evalueres gjennom en RCT. For at prosessevalueringene skal legge grunnlag for pilotering og RCT, har de vært designet for å identifisere tiltakets programteori og tiltak og elementer som lar seg effektevaluere gjennom en RCT. Det randomiserte kontrollerte forsøket vil vise om tiltaket som evalueres bidrar til å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunes integreringsarbeid på en slik måte at det er relevant å omsette til ny politikk.

Figur 1.2 viser programteoretisk modell for evalueringene. Denne modellen inkluderer elementene problemforståelse, hva man ønsker å oppnå (utfall), hva man gjør for å oppnå det man ønsker (intervensjonen), hvilke effekter intervensjonen kan ha og om det er sannsynlig at effektene bidrar til at man oppnår det utfallet man ønsker.

Denne forståelsen for programteori har styrt hvordan vi har gjennomført og beskrevet de åtte prosessevalueringene. De åtte beskrivelsene følger i hovedsak kjeden i figur 1.2. Det er verdt å bemerke at figuren er et redskap for å analysere virkeligheten og ikke en kopi av virkeligheten. Virkeligheten og gjennomføring av tiltak er mer kompleks og ikke alltid lineær slik som fremstilt i figuren.

Figur 1.2: Illustrasjon av programteoretisk modell for evalueringene

For å vurdere om noen av de åtte prosjektene som er prosessevaluert har integreringspolitisk potensiale og egner seg for pilotering, har vi vurdert dem opp mot følgende kriterier: relevans for integrering, foreløpige resultater, at innholdet i tiltaket er målbart, implementeringskvalitet, nasjonal overføringsverdi, muligheter for oppskalering og adaptasjon. I vurdering av egnethet for RCT, er det også lagt vekt på hvor utbredt eller unikt tiltaket er. For tiltak som allerede er utbredt, kan det være vanskelig å kunne skille tydelig mellom intervensjonsgrupper og kontrastgrupper. Denne vurderingen som er basert på elementer fra prosessevalueringene, bygger bro over til pilotering ved at den legger grunnlag for en første analyse av hvorvidt pilotering og RCT av de valgte tiltakene er gjennomførbare. Begrunnet vurdering av tiltak for pilotering beskrives nærmere i kapittel 3.

1.4 RCT – bidrag til kunnskapsbasert politikkutvikling

Et mål med offentlige evalueringer er å bistå politiske institusjoner og forvaltningen til å forbedre planer, politikk og praksiser på vegne av offentligheten og dem som omfattes av evalueringene. Et annet mål er å bidra til å påvirke hvordan offentlige og andre aktører adresserer og forholder seg til aktuelle samfunnsproblemer (Weiss, 1999).

Det er gjennomført mange evalueringer på integreringsfeltet og det finnes mye forsknings- og erfaringsbasert kunnskap. Brochmann utvalget var likevel opptatt av at det er behov for mer kunnskap om hvordan integreringsarbeidet foregår i kommunene, ved NAV-kontorene og innenfor voksenopplæringen (NOU:2, 2017). Utvalget la vekt på at det sjelden er helt klart hva slags tiltak, endringer eller kombinasjoner av kjeder som fungerer best i det lokale integreringsarbeidet og mente derfor at det er hensiktsmessig å prøve ut ulike modeller og evaluere disse opp mot nåværende situasjon. Utvalget oppfordret derfor til randomiserte, kontrollerte eksperimenter for å få frem evidensbasert kunnskap. Dette evalueringsoppdraget er et eksempel på en modell for slik forskning. Dersom evalueringen kan bidra til kunnskap som kan effektivisere introduksjonsprogrammet og styrke kvaliteten på kommunenes integreringsarbeid, kan den være et nyttig innspill til politikkutvikling på feltet. Kunnskapsbasert politikkutvikling er relevant på politikkfelt som er omdiskuterte, som er gjenstand for stor offentlig interesse, hvor det er bygget opp en bred verktøykasse av både erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap over tid og hvor riktig innsats forventes å ha stor betydning for målgruppens sjanser for å fungere godt i samfunnet.

1.5 Sentrale begreper

Programteori

I denne evalueringen forstår vi programteori som en eksplisitt teori eller modell for hvordan et tiltak eller en intervensjon (program, innsats, politikk, strategi osv.) er tenkt å bidra til å løse et definert problem. Intervensjonen bidrar til en kjede av mellomliggende effekter og intenderte eller andre observerte resultater, som skal redusere eller løse det opprinnelige problemet.

Programteorier for tiltak bidrar til å tydeliggjøre hva man vil med en innsats, hvorfor og hvordan man tenker at den skal virke. Eksplisitte programteorier bidrar til å synliggjøre antakelser om hva som virker, gjennomføring av tiltaket, forbedre planer, sette realistiske mål og skape omforent forståelse av hva man vil med innsatsen. Eksplisitte programteorier kan testes, dvs. at man kan teste om tiltakene får antatte effekter og resultater.

Pilotering

En pilotstudie er en forberedende studie i liten skala som har to hensikter; evaluere tiltakets gjennomførbarhet og optimalisere studiedesignet for et fullskala forskningsprosjekt, i dette tilfellet en RCT.

Å pilotere et tiltak vil si å prøve det ut et eller noen få andre steder for å teste om det er relevant og gjennomførbart i andre kontekster. Pilotering gir kunnskap om tiltaket og tiltakets mekanismer og om det er sannsynlig at det vil ha lignende effekter andre steder. Pilotering gir anledning til å justere det opprinnelige tiltaket, slik at tiltaket får den innretning aktørene mener har størst potensiale for å realisere målene. Det vil si å justere den opprinnelige programteorien for tiltaket. Pilotering av gjennomførbarhet og studiedesign forut for en RCT innebærer å teste ut selve designet i liten skala, og utforske de metodiske aspektene i designet; herunder identifisere målgruppen, rekrutterings- og randomiseringsprosedyrer og måleinstrumenter. Pilotering må derfor gjennomføres med det samme designet som er planlagt for en RCT, men i liten skala.

RCT – randomisert kontrollert forsøk

Et randomisert kontrollert forsøk er en vitenskapelig eksperimentell metode for å undersøke effekten av bestemte tiltak eller intervensjoner. Formålet er å undersøke om tiltaket har ønsket effekt sammenlignet med andre tiltak, eller med vanlig eller ingen ekstra tiltak. Randomisering betyr at deltakerne i målgruppen trekkes tilfeldig til tiltaks- og sammenligningsgrupper. De som trekkes til tiltaksgruppen får tiltaket. De som trekkes til sammenligningsgruppen får ikke tiltaket. Tilfeldig fordeling til gruppene sikrer at det ikke er systematiske forskjeller mellom gruppene. Den eneste systematiske forskjellen er at tiltaksgruppen får tiltaket, mens sammenligningsgruppen ikke får det. Dette gir oss mulighet til å beregne effekten av tiltaket. Ideelt skal deltakerne ikke vite om de er i tiltaksgruppen eller i kontrollgruppen, fordi vissheten om eksponering for tiltaket kan ha en selvstendig effekt som går utover selve effekten av tiltaket. En RCT kan egne seg for å teste om en spesifikk metodikk i norskopplæring av innvandrere har større effekt enn ordinær norsk-undervisning. Før en fullskala RCT iverksettes vil det være viktig å avklare hvor sannsynlig det er at deltakerne er klar over at de er tiltaksgruppen.

1.6 Leseveiledning

Hensikten med denne rapporten er å vise overgangen fra prosessevaluering til pilotering, begrunne valg av tiltak for pilotering og foreslå opplegg og forskningsdesign for pilotering og et randomisert kontrollert forsøk. Kapittel 2 presenterer et kort sammendrag av de åtte prosjektene som er prosessevaluert. Deretter følger kapittel 3 som viser foreløpige resultater fra prosjektene vurdert opp mot målsettingene i tilskuddsordningen. Kapittel 4 gir en begrunnet vurdering av de åtte prosjektene opp mot relevans og egnethet for pilotering og senere RCT. Kapittel 5 beskriver forslag til forskningsdesign for pilotering av de to prosjektene som foreslås pilotert, etterfulgt av forslag til forskningsdesign og gjennomføring av et randomisert kontrollert forsøk. Rapporten avsluttes med forslag til fremdriftsplan for pilotering og RCT studie.

Denne tredje delrapporten bygger på den første og andre delrapporten i evalueringsoppdraget. Delrapport 1: «Åtte kommuner – åtte tiltak for integrering» inneholder utfyllende prosessevalueringer av alle de åtte tiltakene som inngår i vurderingen for pilotering.

Delrapport 2 består av fem korte kunnskapsoppsummeringer rettet mot temaer som er sentrale i prosessevalueringene. Hensikten med kunnskapsoppsummeringene er å bidra til å utvikle programteoriene i prosessevalueringene og gi støtte til valg av tiltak for pilotering.

NIBR-rapport 2020:15.

De tre delrapportene kan leses i sammenheng eller hver for seg. Fordi det er lagt opp til at rapportene kan leses hver for seg, vil det være noe overlapp.

2 Kort presentasjon av de åtte prosjektene som inngår i prosessevalueringen

Nedenfor presenteres kort evalueringene av prosjektene som er prosessevaluert i dette prosjektet om «Evaluering av kommunale integreringstiltak» basert på tilskuddsordningen *Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak*. De fullstendige prosessevalueringene er publisert i Delrapport 1 fra prosjektet «Åtte kommuner. Åtte tiltak for integrering». Fordi vi har intervjuet deltakere i prosjektene, har kommunene fått fiktive navn, slik at deres anonymitet overfor utenforstående sikres. Dette gjelder også for lett gjenkjennelige prosjekter.⁴

2.1 Område 1: Utprøving av lengre kvalifiseringsløp

«Omlandet»: Fagbrevløp som del av fjerde år i introduksjonsprogrammet

Prosjektet vi evaluerer er en del av fjerde år i introduksjonsprogrammet (heretter «4. år intro») i en mellomstor kommune. Det fjerde året er et svar på en sentral utfordring for flyktinger som ønsker kvalifisering, nemlig at det i mange tilfeller er for kort tid til å fullføre kvalifiseringsløp innenfor de vanlige rammene av introduksjonsprogrammet. Formålet med fagbrevløpet er å gi et kvalifiseringstilbud til flyktinger som ikke har grunnskole fra hjemlandet, som ikke fått godkjent sin skolegang eller utdanning, eller som ønsker å formalisere arbeidserfaringen de har fra hjemlandet.

Problemforståelse: Hovedutfordringene prosjektet forsøker å løse, er at mange flyktinger ikke har fullført grunnskole, mangler dokumentasjon på utdanning og arbeidserfaring, eller ikke får godkjent utdanningen i Norge av andre grunner. Samtidig er det færre ufaglærte jobber og økte krav til formelle kvalifikasjoner og språkferdigheter. Fagbrevløpet ble opprettet som et tilbud for innvandrere med behov for videre kvalifisering som ikke kan nyttiggjøre seg av et vanlig fagbrevløp på videregående skole (2 år skole + 2 år praksis), ofte fordi de ikke har fullført grunnskole. Et slikt løp kan altså bidra til at flere flyktinger kommer i arbeid og får en mer stabil tilknytning til arbeidsmarkedet, med bedre lønnsbetingelser, gjennom å gi dem en vei til formelle kvalifikasjoner.

Intervensjon: Fagbrevløpet bygger på *praksiskandidatordningen*. Denne ordningen åpner for at man kan ta fagbrev, uten å ta fellesfagene i videregående (norsk, engelsk, matematikk, naturfag, historie og samfunnsfag). I de fleste fylker er det heller ikke krav om bestått grunnskole for å benytte seg av ordningen – i motsetning til om man vil følge et ordinært fagbrevløp i videregående skole. Praksiskandidatene må imidlertid bestå en fagspesifikk, skriftlig eksamen, etter læreplan i videregående opplæring. Kandidatene må også ha fem års godkjent praksis før de går opp til fagbrevprøven, som er den samme praktiske prøven som vanlige læringer går opp til. Deltakere tar et teorkurs som er tilrettelagt for målgruppa. I tillegg til fagteori, tar deltakere kurs i fagnorsk som skal styrke de fagspesifikke norskferdighetene. De skal også ut i praksis i løpet av kursperioden. Ordningen er altså en mulighet for kvalifisering for deltakere som ikke har anledning til å gå gjennom et langt skoleløp for å få formelle kvalifikasjoner.

Resultater: Det er vanskelig å si noe om resultater så langt, fordi tidsperioden er begrenset og det er få deltakere, men det kvalitative materialet tyder på at prosjektet fungerer godt. Det har bare vært tre deltakere som tar fagbrevløpet som del av 4. år intro i prosjektperioden. To av tre deltakere skal gå opp til teorieksamen sommer 2020; den tredje deltakeren er i permisjon, men planlegger også å ta eksamen. Det er flere deltakere fra Jobbsjansen i fagbrevløpet; resultater derfra tyder på at mange består teorieksamen og får deltidsarbeid i løpet av kursperioden.

Programteori: Et viktig programteoretisk element, er at man i prosjektet forsøker å skape tette koblinger mellom norskundervisning, teori og praksis. Til sammen skal disse komponentene bidra til at deltakerne består teorieksamen. I tillegg tyder vår empiri på at norskundervisningen bidrar til økt selvtillit, og skaper en arena hvor deltakerne støtter hverandre. Mange av deltakerne får også deltidsjobb underveis i prosjektet. Ifølge prosjektmedarbeidere, sender deltakelse i fagbrevløpet et positivt signal til arbeidsgivere. Denne arbeidserfaringen, i tillegg til praksis, gjør antagelig at det er

⁴ Prosjektet er meldt til NSD Norsk senter for forskningsdata og følger retningslinjer for anonymisering.

lettere for deltakere å finne relevant arbeid når de har bestått teorieksamen. De må ha fem års relevant praksis før de går opp til fagprøve.

Se også *Delrapport 2: «Omlandet»: Fagbrevløp som del av fjerde år i introduksjonsprogrammet*

«Heimby»: Supported employment for flyktninger

Prosjektet er en del av «4. år i intro» i en mellomstor kommune, som går ut på å bruke en tilpasset versjon av arbeidsinkluderingsmetoden Supported employment med flyktninger. Supported employment er en modell for arbeidsinkludering som har en bestemt tilnærming til *tiltakskjedning* der man har søkelys på tidlig overgang til ordinært arbeid med oppfølging og opplæring etterpå; såkalt «place-then-train». Oppfølgingen ivaretas av en jobbspesialist som har spesiell opplæring i metoden. I dette prosjektet følges deltakerne i tillegg opp av en bedriftslærer som gir dem tilrettelagt språkstøtte.

Problemforståelse: Hovedutfordringen prosjektet forsøker å løse, er at ikke alle deltakere i introduksjonsordningen har blitt klare for å gå over i arbeid etter to til tre år i introduksjonsordningen, med bakgrunn i lave norskkunnskaper og lite eller ingen formalkompetanse fra hjemlandet. De har behov for et ytterligere år med tett oppfølging.

Intervensjon: Supported employment bygger på en såkalt femtrinnsmodell, som inneholder følgende fem elementer: 1) innledende kontakt og samarbeidsavtale, 2) yrkeskartlegging og karriereplanlegging, 3) det å finne en jobb, 4) tett samarbeid med arbeidsgiver, og 5) opplæring og støtte på eller utenfor arbeidsplassen. I utgangspunktet skal deltakerne raskt over i ordinært arbeid, og man skal unngå bruk av praksisplasser. I prosjektet har korte praksisplasser vært brukt for å bygge opp erfaring. Jobbspesialisten har tett kontakt både med deltakeren selv og med arbeidsgivere, og skal kun følge maksimalt 15-20 deltakere. På denne måten kan de avdekke utfordringer i arbeidsforholdet og jobbe aktivt med å finne løsninger. I dette prosjektet arbeider de aktivt med å styrke arbeidsgiveres inkluderingskompetanse og bygge ned barrierer mot å ansette flyktninger. Deltakerne får også ytterligere støtte av en bedriftslærer, både gjennom aktiv bruk av språklogg på arbeidsplassen og ekstra norskundervisning.

Resultater: Prosjektet melder om gode resultater med bruk av denne metoden, og av 13 deltakere var 9 over i arbeid etter prosjektperioden. Noen mottok fortsatt supplerende sosialhjelp. I tillegg hadde flere av deltakerne nådd sine norskmål ved hjelp av den ekstra språkstøtten de fikk i prosjektet.

Programteori: Relevante programteoretiske elementer i Supported employment modellen er mekanismer knyttet til tett oppfølging både av deltakerne og arbeidsgivere. Hos deltakerne understøtter den tette og målrettede oppfølgingen rettet mot yrkesmål deltakerens motivasjon og tro på mulighetene til å oppnå målet om å få en jobb. Ved å være tett på arbeidsgiver, og ved å kjenne godt til deltakerens arbeidsoppgaver, kan jobbspesialisten proaktivt løse utfordringer. Jobbspesialistens tette oppfølging og tilgjengelighet kan bidra til å trygge både deltakere og arbeidsgivere, løse problemer som oppstår på arbeidsplassen, og unngå eventuelle misforståelser. I prosjektet har de konkrete eksempel på at de avdekket at «språkproblemer» ble brukt som en unnskyldning for å ikke ansette, uten at slike problemer forelå. På denne måten kunne de avslutte praksis og finne andre alternativer med bedre sjanser for fast ansettelse på sikt. Det er også grunn til å tro at deltakerne har hatt nytte av en tett kobling av språk og praksis for å forbedre sine norskkunnskaper.

Se også *Delrapport 2: «Heimby»: Supported employment for flyktninger*

2.2 Område 2: Utprøving av ulike modeller for arbeidsrettet kvalifisering i samarbeid med sosiale entreprenører

«Høgda» bydel: Nabohjelpen

Prosjektet retter seg mot to målgrupper; a) tilbydere og b) mottakere av tjenesten Nabohjelpen. For tilbydere innebærer prosjektet lønnet arbeid (20 prosent stilling som nabohjelper) og

arbeidserfaring. For mottakere betyr prosjektet at de får praktisk bistand i hverdagen slik at de vil kunne stå i arbeid, utdanning eller arbeidsrettede tiltak. Prosjektet er et samarbeid mellom kommunen (NAV) og en sosial entreprenør. Hovedfordeling av arbeidet består i at NAV identifiserer mulige tilbydere og mottakere, og at den sosiale entreprenøren har ansvar for de andre tiltakene i prosjektet. Det overordnede målet til prosjektet er å øke innvandrerkvinner deltakelse i arbeidslivet.

Problemforståelse: Bakgrunnen for prosjektet er at innvandrerkvinner i mindre grad enn innvandremenn deltar i arbeidslivet, fordi de står langt fra arbeidslivet. Manglende arbeidserfaring kan både gjelde for relativt nyankomne og de med lenger botid. I tillegg er kvinners sosiale nettverk mer begrenset til familien, noe som virker inn på deres samfunnsdeltakelse. Kvinnene er ofte avhengig av sosiale ytelser, noe som virker inn på familiens økonomi og at deres barn vokser opp i lavinntektsfamilier.

Intervensjon: I dette prosjektet har NAV Høgda tatt kontakt med en sosial entreprenør for å iverksette en prosjektidé NAV selv har testet ut med to nabohejper. De ønsket å iverksette Nabohjelpen i litt større skala, og så det da som hensiktsmessig å samarbeide med en sosial entreprenør. NAV har inngått en avtale med den sosiale entreprenøren som spesifiserer oppgavefordelingen dem imellom og hvilke tjenester NAV kjøper av den sosiale entreprenøren. Samarbeidet synes preget av tillit, og partene virker samstemte i hva som fungerer godt i prosjektet og hvordan utfordringer kan løses. Utfordringer løses sammen, med en tydelig ansvarsfordeling.

Resultater: Prosjektet bidrar til at et bestemt antall innvandrerkvinner får arbeid (deltidsstilling) og at et bestemt antall personer gis hjelp som gjør det mulig å stå i arbeid, arbeidsrettede tiltak eller utdanning. Prosjektet er preget av lav gjennomstrømming, og det er ukjent hvorvidt jobben som nabohejper fungerer som et springbrett inn i ordinært arbeidsliv. Det er ikke uvanlig at sosiale entreprenører har som mål å selv skape arbeidsplasser. Imidlertid er hensikten med arbeidet i Nabohjelpen at det på sikt vil lette tilgangen til andre jobber.

Programteori: Sosialt entreprenørskap representerer ikke nødvendigvis et unikt innhold, men en unik organisasjonsform på integreringsfeltet, og spørsmålet er om samarbeidet med en sosial entreprenør gir bedre resultater opp mot sysselsetting eller kvalifisering. Sentrale mekanismer i programteorien er bestemte trekk ved samarbeidet, at den sosiale entreprenøren skaper arbeidsplasser og også gir enkelte deltakere mulighet for arbeid i andre deler av bedriften. Treningen nabohejperne får fra arbeidet i form av hva det vil si å være arbeidstaker kan implisitt tenkes å ha verdi inn i fremtidige intervjuer. Hvorvidt mekanismene reelt også bidrar inn på fremtidig sysselsetting er vanskelig å si noe om, gitt at det ikke er resultater å vise til på det området.

Se også Delrapport 2: «Høgda bydel»: Nabohjelpen

«Skjærbyen»: Kvalifisering gjennom samarbeid med sosiale entreprenører

Prosjektet i «Skjærbyen» er et samarbeid mellom avdeling for integrering og kvalifisering i NAV og to sosiale entreprenører. Samarbeidet har tre formål. Det første er å finne ut av hvordan NAV og de to sosiale entreprenørene kan *samarbeide* om arbeidsrettet kvalifisering av flyktninger og innvandrere. Det andre er å finne frem til egnede metoder for arbeidsrettet delkvalifisering kombinert med norskundervisning og opplæring i arbeidslivskultur for voksne med innvandrer- eller flyktningebakgrunn. Det tredje formålet er å bidra til at lokale arbeidsgivere blir mer oppmerksomme på hvordan flyktninger og innvandrere kan bidra i arbeidsmarkedet. Prosjektet retter seg dermed både mot tilbuds- og etterspørselssiden i arbeidsmarkedet. Kombinasjonen av tiltak rettet mot flyktningene er forventet å bidra til at flere voksne med innvandrer- eller flyktningebakgrunn blir formelt kvalifisert for det lokale arbeidsmarkedet. Den ene sosiale entreprenøren retter seg mot kvinner som står langt fra arbeidsmarkedet og som har lite eller ukjent utdanning («Samskaping-Kvinner»). Den andre sosiale entreprenøren retter seg mot menn med håndverksbakgrunn og lite skolebakgrunn («Samskaping-Menn»). Begge prosjektene setter søkelys på flyktningenes og innvandrernes opparbeidete erfaringskompetanse og hvordan den kan anvendes som en styrke i tilpasningen til kvalifisering og arbeidsmarked.

Problemforståelse: Utgangspunktet for samarbeidet mellom NAV og de to sosiale entreprenørene er at for mange voksne flyktninger og innvandrere i kommunen er arbeidsledige fordi de har for lav eller ikke dokumentert kompetanse, mangler arbeidserfaring og snakker dårlig norsk. Samtidig mangler NAV egnet tilbud til gruppen. Det kommer samtidig nye flyktninger og innvandrere som har andre forutsetninger enn de som har kommet til kommunen tidligere og arbeidsmarkedet endres. NAV opplever derfor behov for nye måter å jobbe på. Flyktningene/innvandrerne opplever å ha lite å sette på egen CV og at de ikke kommer videre med de ordinære NAV tiltakene.

Intervensjon: Delkvalifiseringen for både kvinner og menn bygger på innlæringsmål i videregående opplæring. For deltakerne i «Samskap-Kvinner» er fagopplæringen knyttet til restaurant- og matfag på VG1. For deltakerne i «Samskap-Menn» er det laget en modell for tilpasset opplæring i håndverksfag. Selve delkvalifiseringen er knyttet opp mot delfag i sveising på VG3. Opplæringen er praksisnær og foregår i «Samskap-Kvinner» sin kafe for kvinne, og i verksted for mennene.

Resultater: NAV og de to sosiale entreprenørene opplever å være på rett vei når det gjelder samarbeid og samskaping. De har lyktes i å utvikle tilbud som NAV ikke hadde fra før. Drivkraft er at de samarbeider om å løse et sosialt problem og at samarbeidet er forankret i avtaler og rammeverk i kommunen. Når det gjelder deltakerne i de to «Samskap»-prosjektene så er det gode resultater på delkvalifisering og overgang til arbeid. Det kan synes som at deltakerne i «Samskap-Menn» i større grad enn deltakerne i «Samskap-Kvinner» får fast heltidsarbeid. Det kan skyldes bransje; industri mot kafe- og restaurantbransjen. Det har foreløpig ikke lyktes å få til godkjent ordning for realkompetansevurdering av kvinnene, men arbeidet er godt i gang.

Programteori: Et viktig programteoretisk element i prosjektet er at samarbeid mellom NAV og sosiale entreprenører kan bidra til å skape andre ordninger for delkvalifisering av flyktninger og innvandrere enn ordinære ordninger. Det programteoretiske elementet i prosjektene handler om *praksisnær* delkvalifisering opp mot fagplan i videregående opplæring. Det antas at motivasjon for å lære vil øke når undervisningen bygger på hva deltakerne kan fra før. Sammen med de sosiale entreprenørenes holdningsarbeid mot arbeidsmarkedet, antas det at *formelt godkjent og dokumentert* delkvalifisering verdsettes av arbeidsgivere slik at deltakerne lettere får jobb.

Se også Delrapport 2: «Skjærbyen»: Kvalifisering gjennom samarbeid med sosiale entreprenører

2.3 Område 3: Utvikling og utprøving av metodikk i norskopplæringen

«Skogen» kommune: Arbeidsrettet norskopplæring med bruk av digitale ressurser

I dette prosjektet tar læreren i bruk digitale verktøy og ressurser som redskap i arbeidsrettet norskopplæring for deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn. Voksenopplæringen jobber systematisk med å skape sammenheng mellom arbeidsrettet norskopplæring med lærer, og praksishverdagen til deltakeren. Når digitale verktøy kobles til metodikken de allerede jobber etter, er formålet å tilrettelegge norskopplæringen ytterligere for målgruppen og gjøre deltakerne mer aktive i egen læringsprosess. Ved å bruke digitale verktøy åpner det seg i tillegg flere muligheter å bruke autentisk materiale i norskundervisningen.

Problemforståelse: Prosjektlederen opplever at målgruppen, deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn, som også kalles for deltakere på spor 1 lærer det norske språket saktere enn deltakere med mer skolebakgrunn (spor 2 og 3), og har ofte større utfordringer med å finne jobb etter introduksjonsprogrammet. Deltakerens forutsetninger påvirker også ventet resultat fra norskopplæringen, og et veiledende sluttnivå er derfor satt lavere for spor 1 enn for spor 2 og 3. Det viser seg at deltakere i ulik grad får mulighet til kommunikasjon og bruk av norsk språk på praksisplass. Deltakere på spor 1 trenger ofte opplæring i grunnleggende digitale ferdigheter og strategier for å bli mer aktive og selvstendige i egen læring.

Intervensjon: I Skogen kommune jobber lærerne målbevisst med å skape sammenheng mellom undervisningen på skolen og det som skjer i praksis. Intervensjonen går ut på å bruke digitale

verktøy og ressurser for å skape sammenheng mellom undervisning med lærer og deltakeren gjør og må kunne snakke om i praksissituasjonen.

Resultat: Det er vanskelig å si noe om resultater fra prosjektet. Både fordi resultatene er vanskelige å dokumentere, og fordi utfallet av tiltaket ble påvirket av koronautbruddet. Utfallet kan sies å være todelt: 1) språknivå i norsk etter deltakelse i tiltaket. Vurdering av både de språklige og digitale ferdighetene etter en subjektiv vurdering knyttet til plan for praksis. 2) Mulighet for arbeid etter endt praksisperiode og deltakelse i prosjektet. Dette kan være vikariat ved ferieavvikling og lignende eller kortere engasjementer, eller fortsettelse i praksis med lønnskutt med NAV. På grunn av restriksjoner i forbindelse med koronautbruddet var det ikke mulig å følge opp dette på slutten av prosjektperioden.

Programteori: Tiltaket skal bidra til at deltakerne blir bedre rustet i møte med arbeidslivet, ved å ha utviklet sine norskerferdigheter og at de blir selvstendige brukere av digitale verktøy. Læreren legger til rette og følger opp, bruk av digitale verktøy og oppgaver på praksisplassen. Deltakeren skal bruke digitale verktøy for å løse språkrelaterte oppgaver i praksis situasjonen. Dette kan være til støtte for deltakeren i kommunikasjon med fadder på praksisplassen, samtidig som deltakeren bruker språket i en meningsfull kontekst som resulterer til bedre norskkompetanse.

Det prosjektet lykkes spesielt godt med er at lærerne har tatt utgangspunkt i de digitale ressursene deltakerne allerede hadde tatt i bruk og ga dem opplæring i hvordan bruke disse i forbindelse med språklæring og praksis, gjerne ved at deltakerne tok i bruk sin egen smart telefon. Et annet element som kan se ut til å gi positiv utvikling for deltakerne er at digitale verktøy brukes aktivt i kommunikasjon mellom deltakere og lærerne. Det virker som den systematiske tilnærmingen til opplæring og bruk, har resultert i mer språkbruk og kommunikasjon på norsk, og mer bruk av de digitale ressursene, enn det læreren hadde forventet.

Se også Delrapport 2: «Skogen» kommune - Arbeidsrettet norskopplæring med bruk av digitale ressurser.

«Kystbyen»: Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med liten skolebakgrunn

I dette prosjektet er ideen at systematisk bruk av morsmålsassistenter i opplæringen av voksne deltakere med liten skolebakgrunn skal gi bedre læringsutbytte. Morsmålsassistentene skal fungere som brobyggere mellom deltakere i introduksjonsprogrammet og lærere i klasserommet og mellom deltakere i introduksjonsprogrammet og arbeidsgiver på praksisplass og tilbake til klasserommet. Det antas at bruk av morsmål i norskundervisningen og i yrkesnorsk øker den språklige bevisstheten og at det styrker norskerferdighetene, som igjen kan styrke mulighetene for å få arbeid. Målgruppen er spor 1 deltakere i introduksjonsprogrammet, med svak norsk språkkompetanse. Morsmålsassistentene deltar i klasseromsundervisning og de skal følge opp deltakerne når de er ute i språkpraksis. Der skal de bidra med forståelse av arbeidskultur, begreper knyttet til praksisplassen og bidra til å forhindre misforståelser.

Problemforståelse: Bakgrunnen for prosjektet er at flyktingene har langsom progresjon i norsksinnlæringen og at lærerne ikke når godt nok frem med sine undervisningsmetoder. Videre er det et problem at misforståelser kan føre til at praksis blir avsluttet før tiden.

Intervensjon: Den sentrale intervensjonen er *endrete læringsbetingelser* ved at det benyttes morsmålsassistenter i undervisningen og at det er utarbeidet en metodikk for morsmålsassistentenes rolle og funksjon. Hovedoppgaven for morsmålsassistentene er å *forklare* på morsmål og *sammenligne* meningsinnhold og språk mellom Norge og hjemland. Morsmålsstøtte gjennomføres i en klasse med rundt 15 elever og hvor det er tre språkgrupper og tre morsmålsassistenter. Av ukas 26 undervisningstimer, får flyktingene 9 til 10 timer med morsmålsstøtte.

Resultater: Det ble gjennomført en nasjonal norskprøve i mars 2020. Målet var at flyktingene skulle bestå A1 muntlig. På prøven oppnådde 11 av 13 deltakere A2 nivå i muntlig norsk, mens to oppnådde A1. Noen kandidater valgte å ikke gjennomføre prøven. Prosjektklassen deltok også i norskprøven i mai 2020, og gjennomførte da den skriftlige prøven. En annen type resultat av

morsmålsstøtten er at lærerne får bedre innsyn i hva flyktingene kan fra før, hva de forstår og er opptatt av slik at de kan justere undervisningen.

Programteori: De viktigste programteoretiske elementene i prosjektet er at en forventer at flyktinger med lite eller ingen skolebakgrunn får raskere progresjon i norskinnlæringen om deler av undervisningen foregår på et språk de behersker og forstår, deres eget morsmål. I tråd med nyere forskning er det en underliggende antakelse at flerspråklighet er en ressurs for læring av nye språk. Prosjektet har styrket forventningene til morsmålsstøtte. Det har bidratt til større ordforråd og begrepsforståelse, dybdelæring av språket, større leseforståelse og økt språkbevissthet. En effekt av større språkbevissthet er at enkelte av deltakerne har lært å skrive noe på eget språk lydrett med latinske bokstaver. Samtidig som deltakerne får et bedre grep om det norske språket, bidrar morsmålsstøtten til at de raskere blir i stand til å kommunisere på sitt kognitive nivå med lærerne, noe som igjen bidrar til å likestille lærer og flykting som voksne personer. Det antas at bedre norskferdigheter vil styrke deltakernes sjanse for å få arbeid.

Se også Delrapport 2: «Kystbyen» - Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med liten skolebakgrunn

2.4 Område 4: Utvikling og utprøving av standardiserte elementer i introduksjonsprogram

Forkurs «Utdanningsvalg»

Prosjektet er et forkurs for deltakere i introduksjonsprogrammet som ønsker å forberede seg på videregående opplæringsløp. Dette prosjektet er det eneste av de åtte prosjektene som henvender seg til deltakere på spor 2 om med norsknivå på minimum A2. Fordi kurset inneholder norsk- og engelskundervisning i tillegg til karriereveiledning, kan det anses for å være et kurs som både skal bidra til at deltakerne tar riktig valg når de søker seg inn til videregående, og som skal forberede dem faglig på et videregående løp. Deltakere kan ta kurset som et alternativ til arbeids- eller språkpraksis, to dager i uka. De resterende tre ukedagene følger deltakerne ordinær norskundervisning i introduksjonsprogrammet.

Problemforståelse: Kurset er et forsøk på å løse flere utfordringer. Mange av deltakerne i introduksjonsprogrammet har ingen skolegang utover grunnskole, eller får ikke godkjent opplæring på videregående nivå fra hjemlandet. Uten videregående er det vanskelig for målgruppa å komme videre i utdanningsløp eller å finne arbeid. Det kan være svært vanskelig for deltakere i introduksjonsprogrammet å vite om hvilke valgmuligheter de har, og å ta riktige valg, basert på egne ønsker og mulighetene som ligger i det norske utdanningssystemet og arbeidsmarkedet. En annen sentral utfordring, er at mange deltakere i introduksjonsprogrammet har problemer med å komme opp på et norsknivå som er tilstrekkelig for å gjennomføre videregående skole. Mange har også behov for å styrke kunnskaper i andre sentrale fag, slik som engelsk.

Intervensjonen: Det viktigste komponentene i kurset er karriereveiledning, norsk og engelsk. Kurset skal bidra til at deltakere har forutsetninger for å ta gode valg når det gjelder utdanning og arbeid, og å forberede dem på et videregående skoleløp. Mye av veiledningen er dermed på overordna nivå og handler om utdanningssystem, arbeidsmarked o.l. Temaene som gjennomgås er utdanningsmuligheter, yrker og arbeidsliv, kjønn og valg, livsmestring, egenskaper, interesser, verdier og ferdigheter, CV - og søknadsskriving. I tillegg har deltakerne hatt individuelle samtaler med prosjektleder i forkant av innsøkningsfristen til videregående. Undervisningen om utdanningsvalg foregår i kombinasjon med kompetansemål på B1-nivå fra læreplan i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere. For å utvikle deltakernes norskferdigheter og knytte språk og fag sammen, legges det stor vekt på tekster og materiale som handler om utdanning og arbeid. Tanken er at deltakere lærer mer norsk når en kobles til relevante faglige temaer. Mange av deltakerne har lite eller ingen kunnskap i engelsk fra hjemlandet. Etter ønske fra deltakerne, får de derfor engelskundervisning et par timer i uka.

Resultater: Det er ikke mulig å si noe om langsiktige resultater for deltakerne ennå, fordi ingen av dem foreløpig har begynt på videregående. Mange av deltakerne (ca. 17) har imidlertid gjennomført

kurset, og 14 søkte seg til videregående. Av disse tok 12 inntaksprøve ved Oslo Voksenopplæring Servicesenter (gjelder kun i Oslo); fem deltakere besto prøven. Noen av dem som ikke søkte seg til videregående, vil ta mer grunnskoleopplæring, men ønsker fortsatt å ta videregående på sikt.

Programteori: De viktigste programteoretiske elementene i kurset er at det dekker et stort informasjonsbehov; at deltakerne forstår fordeler og ulemper ved utdanningsvalg; at de får anledning til å utforske alternativer, diskutere og utfordre hverandre gjennom gruppebaserte diskusjoner; at de styrker norsk – og engelskferdighetene sine; og at de styrker selvilliten og troen på at de kan gjennomføre videregående skole. Når de tar riktig valg, vil det øke sannsynligheten for at de lykkes med det løpet de velger i videregående. Samtidig vil styrkede norsk- og engelskferdigheter bidra til at de greier seg bedre faglig, og dermed også øke sannsynligheten for at de fullfører videregående.

Se også Delrapport 2: «Stranna»: Forkurs. Utdanningsvalg.

«Mellombyen»: Delkompetanse yrkesfag

Målet med prosjektet er å utvikle et fagopplæringsløp (delkompetanse) bestående av fagopplæring ved opplæringsverksted etterfulgt av «utprøving» ute i bedrift, med mål om ansettelse i bedriften. Prosjektet er rettet mot deltakere i introduksjonsprogrammet med lav formell kompetanse, der et langsiktig mål er å utvikle et løp som kan inngå som et standardisert element i introduksjonsprogrammet. Opplæringen skal skje i kombinasjon med fagrelevant norskundervisning. Prosjektet har rettet seg mot to ulike fagområder; bygg- og anleggsteknikk og mat- og restaurantfag.

Problemforståelse: Prosjektet retter seg mot deltakere som er i introduksjonsprogrammet (evt. avsluttet introduksjonsprogrammet), som mangler formelle utdanningskvalifikasjoner, har svak progresjon i norskundervisningen, lite læringsutbytte av tradisjonell undervisning, og er forhindret fra videre utdanningsløp fordi de ikke har rett på videregående opplæring. Flere av disse personene kan ha erfaring fra ulike håndverksfag, men de får ikke omsatt denne kompetansen i arbeid, fordi de mangler dokumentasjon på hva de kan. Mangelen på formelle utdanningskvalifikasjoner gjør det vanskelig å finne arbeid i et arbeidsmarked hvor det i stor grad blir stilt krav formelle kvalifikasjoner.

Intervensjon: Prosjektet består av ulike trinn. Interesserte deltar på et informasjons- og rekrutteringsmøte. Deretter foretas en utvelging basert på individuelle intervjuer, der motivasjon og egnethet er sentrale kriterier. Det foretas en yrkesutprøving og veiledningssamtale om valg av fagområde, og deretter legger faglærer opp en individuell opplæringsplan. Parallelt med tilpasset opplæring i læringsverksted gis de norskundervisning som er bransjerettet. Når deltakerne har opparbeidet seg grunnleggende ferdigheter avtales det plassering i en bedrift for videre opplæring og utprøving. Målet med intervensjonen er nådd dersom bedriften tegner arbeidskontrakt, gjerne med bruk av støtteordninger fra NAV. I oppstarten av prosjektet har det vært tatt inn tre små grupper, men fremover vil det tas inn nye deltakere i det noen begynner opplæring og utprøving i bedrift.

Resultater: Det er vanskelig å si noe om resultater, da deltakergruppene er på ulike steder i løpet. Det har vært tre deltakergrupper, to innenfor bygg- og anleggsteknikk, og en innenfor mat- og restaurantfag. Dersom vi kun konsentrerer oss om den første gruppa på fem deltakere, som er ferdig med opplæring og er over i prosjektets siste fase, har fire av disse tegnet arbeidskontrakt med bedrift.

Programteori: Prosjektet gir noen redskaper for å møte en viktig utfordring mange kommuner står overfor; En del flykninger med lite utdanning og lav progresjon i norsk, vil ha problemer med et lenger kvalifiseringsløp. Tanken om delkompetanse kan løse denne utfordringen – gitt at denne typen kvalifisering, i kombinasjon med en form for delkompetansebevis, faktisk gjør deltakerne mer attraktive for arbeidsgivere. Prosjektet er godt organisert og forankret i ulike etater, både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Det blir vektlagt å utvikle metodikk som kan benyttes av andre kommuner, noe som gir prosjektet stor overføringsverdi. Hva slags opplæring som tilbys innenfor ens lik prosjektmodell, vil også kunne tilpasses lokale arbeidsmarkedsbehov. Slik sett er modellen fleksibel.

Se også *Delrapport 2, «Mellombyen»: Delkompetanse yrkesfag*

2.5 Foreløpige resultater på tvers av tiltakene

Det overordnede målet for evalueringen er å belyse *Hvilke tiltak og elementer som bidrar til positive effekter på deltakelse i sysselsetting, utdanning og samfunnsliv blant innvandrere*. Det enkelte prosjekt har egne mål innenfor denne overordnede målsettingen. Prosjektene gjennomføres i løpet av ett til tre år. For noen er tidsperioden for kort til at vi kan se de endelige effektene av intervensjonen. Flere av prosjektene fikk også redusert aktivitet da landet ble stengt i mars 2020 på grunn av koronaviruset. Prosessevalueringen er foretatt parallelt med prosjektenes oppstart og gjennomføring første år (Høst 2019 – Vår 2020), og før de er sluttført. Nedenfor oppsummerer vi kort hvorvidt det ser ut til at prosjektene samlet sett er på rett vei. Med det mener vi om de bidrar til at flyktningene og innvandrerne styrker sine sjanser til å få lønnet arbeid på kort eller lang sikt.

I vurderingen av prosjektene er det sentralt at deltakere i syv av åtte prosjekter er på spor 1 i introduksjonsprogrammet, eller er andre deltakere med lite eller ingen skolebakgrunn og som har svake ferdigheter i norsk.

Fire av prosjektene satser primært på kvalifisering i norsk, yrkesfag eller videregående opplæring («Stranna», «Omlandet», «Skogen», «Kystbyen»). Perioden for kvalifisering kan gå utover prosjektperioden, slik at endelige effekter kommer etter vår evaluering. Det ser imidlertid ut til at kvalifiseringene er forsøkt innrettet slik at deltakere med liten skolebakgrunn kan følge de forskjellige oppleggene med ønsket læringsutbytte. Deltakere i yrkesfag gjennomfører stort sett prøver og får arbeidskontrakt. I det ene prosjektet som har forkurs «utdanningsvalg» for å forberede deltakerne til videregående opplæring og bidra til at de velger riktig studieretning, er det foreløpig ingen som begynt på videregående. Mange har imidlertid gjennomført kurset. Dette prosjektet er i Oslo hvor det er inntaksprøve til videregående opplæring. Av de 17 deltakerne på kurset, gikk 12 opp til inntaksprøven. Blant disse var det fem som besto. Noen av deltakerne som ikke søkte videregående i inneværende år, har i stedet bestemt seg for å ta mer grunnskoleopplæring, samtidig som de opprettholder målet om videre skolegang. Det tyder på at deltakerne har blitt mer bevisste på hva som kreves og har tatt utdanningsvalg i tråd med det, som var målet for prosjektet. En annen type kvalifisering er grunnleggende norskopplæring. I to av prosjektene prøver man ut alternativ metodikk i norskopplæringen. Det ene prosjektet benytter morsmålsstøtte i undervisningen og har gjennomført nasjonale norskprøver med bedre resultater enn forventet. I tillegg til bedre norskkunnskaper, bidro bruk av morsmålsassistenter til at lærerne fikk bedre innsyn i hva deltakerne forsto, slik at de kunne justere undervisningen, som igjen bidro til bedre læringsbetingelser i undervisningen. Det andre prosjektet har satset på bruk av digitale verktøy for å fremme norskferdighetene i møte med arbeidslivet. Tilbakemeldingene fra prosjektet tyder på at den systematiske bruken av digitale verktøy har ført til at deltakerne snakker og kommuniserer mer på norsk, og at de bruker digitale verktøy mer enn hva lærerne hadde forventet da prosjektet startet.

Tre av prosjektene satser på en kombinasjon av kvalifisering og arbeid («Skjærbyen», «Mellombyen», «Heimby»). To prosjekter vektlegger delkvalifisering kombinert med arbeidstrening, mens det andre går motsatt vei og satser på arbeid hvor det følger med kvalifisering, «place then train» («Heimby»). Alle tre prosjektene kan vise til gode resultater når det gjelder overgang til arbeid og forbedring av norskferdigheter, noe som antas å ha betydning for muligheter for arbeid. Deltakerne har forbedret sine norskferdigheter enten gjennom ekstra språkstøtte eller gjennom at kvalifiseringen foregår på norsk og at deltakerne forventes å snakke norsk. Fordi det er gruppeundervisning og praksis i opplæringsperioden kan deltakere med samme morsmål bistå hverandre («Skjærbyen»). Majoriteten av deltakerne har fått jobb. Når det gjelder hvorvidt overgang til arbeid kan antas å være varig, vet vi ikke nok om dette. Men, i det ene prosjektet hvor det er satset på spesifikk delkvalifisering som lokale bedrifter har behov for og hvor deltakerne blir sertifisert, tyder resultatene så langt på deltakerne i hovedsak får faste heltidsstillinger.

Strategien i det siste prosjektet er at arbeidserfaring gjennom prosjektet skal gjøre det lettere for innvandrerkvinner som står langt fra arbeidsmarkedet, å få annet arbeid («Høgda»). Prosjektet er et samarbeid mellom NAV og en sosial entreprenør. Sosial entreprenør har skapt jobber for nabohejperne og har sysselsatt ti kvinner i deltidsstillinger. Kvinnene bistår ti andre kvinner med

innvandrerbakgrunn som trenger praktisk hjelp med oppfølging av barn for selv å kunne følge opp jobb eller utdanning. Foreløpig vet vi ikke om prosjektet fungerer som et springbrett inn i det ordinære arbeidsmarkedet for kvinnene som jobber som naboheleper. Det er forventet at de som har arbeid i prosjektet fortsetter ut prosjektperioden som er ut 2020. Ifølge prosjektleder har de som har sluttet for annet arbeid ikke fått det som følge av erfaringen som naboheleper, men på grunn av annen relevant erfaring eller utdanning.

Måloppnåelsen i introduksjonsprogrammet er forskjellig for menn og kvinner. Mens 72 prosent av menn var sysselsatt eller i utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram i 2018, var tilsvarende måloppnåelse for kvinner 48 prosent.⁵ Samlet i de åtte prosjektene var 70 deltakere kvinner og 56 deltakere var menn. Fire av prosjektene retter seg hovedsakelig mot kvinner. Det ene har et fagbrevløp som tradisjonelt tiltrekker seg kvinner (barne- og ungdomsarbeider og helsefag), men er ikke begrenset til kvinner. De tre andre prosjektene er innrettet for fange opp og være relevante for voksne kvinner med lite eller ingen utdanning og som søker arbeid. Ett av prosjektene satser på at arbeid skal bidra til arbeid gjennom bruk av 'supported employment' metodikken. De to andre prosjektene omfatter samarbeid mellom NAV og sosiale entreprenører. Mens det ene prosjektet sysselsetter kvinnene i jobber skapt av den sosiale entreprenøren, satser det andre prosjektet på å bidra til at kvinner som NAV ikke har egnet tilbud til, kommer over i lønnsarbeid i eksterne bedrifter eller hos sosial entreprenør. Prosjektene som retter seg mot fagkompetanse, yrkeskvalifisering og ulike former for delkvalifisering i typisk tradisjonelle mannsyrker tiltrekker seg hovedsakelig menn, mens delkvalifiseringer som inkluderer for eksempel helsefag og mat- og restaurantfag er mer attraktive for kvinner. For å lykkes har prosjektene tatt utgangspunkt i deltakernes forutsetninger for å lære, både når det gjelder tidligere erfaring og formelle kompetanse. Dette kan videreføre tradisjonelle kjønns mønstre. Prosjektene som har rettet seg mot metodikk i norskopplæringen har omtrent lik fordeling av kvinner og menn, mens i prosjektet som retter seg mot utdanningsvalg er tre av fire deltakere kvinner. Ved å fokusere på kjønn og særlige forutsetninger for voksne kvinner med lite utdanning, viser prosjektene til mulige fremgangsmåter og metodikker for å lykkes bedre med å inkludere denne målgruppen i kvalifisering og/eller arbeidsmarkedet.

⁵ <https://www.ssb.no/statbank/table/10824/tableViewLayout1/>

3 Begrunnet vurdering for hvilke tiltak som egner seg for pilotering og fremtidig RCT

I prosessevalueringen av de åtte prosjektene har det vært en forutsetning at ett til tre av de mest egnede prosjektene skal foreslås for mulig pilotering til et fremtidig randomisert kontrollert forsøk (RCT studie). Vi har samlet, vurdert og systematisert informasjon fra prosessevalueringene etter kriterier knyttet til relevans for integrering og prosjektenes egnethet for systematisk utprøving. I vurderingskriteriene inngår blant annet foreløpige resultater, at resultatene fra tiltaket er målbare, implementeringskvalitet, nasjonal overføringsverdi, muligheter for oppskalering og adaptasjon. Begrunnelsene bygger dermed på at prosjektene både skal ha integreringspolitisk relevans og være de best egnede for pilotering, blant de prosjektene som har potensiale for RCT.

Formålet med tilskuddsordningen er å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid med sikte på å få målgruppen ut i arbeid eller utdanning (IMDi 2019). De åtte tiltakene som er prosessevaluert har tre ulike hovedstrategier for å nå dette målet (Se NIBR-rapport 2020:13). En strategi går ut på at deltakelse i ordinært arbeid skal bidra til at deltakerne blir kvalifisert for arbeidsmarkedet. En annen strategi går ut på at deltakerne starter på et kvalifiseringsløp slik at de kan bygge opp kompetanse som kan bidra til samfunnsdeltakelse og etter hvert kvalifisere seg for arbeidsmarkedet. En tredje strategi kombinerer kvalifisering og arbeidstrening. De to tiltakene vi foreslår som mest relevante for pilotering har begge søkelys på kvalifisering, samtidig som de på hver sin måte satser på å dyktiggjøre deltakerne for samfunnsdeltakelse. Det ene, «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn», retter seg mot å styrke norskferdighetene for deltakere på spor 1 i introduksjonsprogrammet. Det andre tiltaket, «Forkurs utdanningsvalg», retter seg mot deltakere på spor 2 som har ambisjoner om å ta videregående opplæring. I dette tiltaket inngår også forbedring av deltakernes norskkunnskaper. Gode ferdigheter i norsk påvirker muligheter for sosial inkludering, for videre kvalifisering og for deltakelse i arbeidsmarkedet. Videregående opplæring er på sin side sentralt for å kunne ta del i et kompetansekrevede arbeidsmarked. Prosjektene antatte integreringspotensiale støttes av annen forskning som er belyst i rapporten Kunnskapsoppsummeringer (NIBR-rapport 2020:14).

I vurderingen av tiltakenes integreringspolitiske relevans, har vi lagt vekt på nye føringer i integreringspolitikken. I de siste årene har det vært en dreining i integreringspolitikken fra en vektlegging av språklæring, arbeidspraksis og *rask* overgang til arbeid, til et økende fokus på formell kvalifisering, noe som blant annet har ført til at NAV har fått noe mer fokus på utdanningsrettede tiltak (Justisdepartementet, 2015-2016; Kunnskapsdepartementet, 2015; Leirvik & Staver, 2019). I formålet til forslag til ny integreringslov understrekes det at loven skal bidra til at innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv, formelle kvalifikasjoner og en *varig* tilknytning til arbeidslivet (Kunnskapsdepartementet, 2019). I lovens forarbeider står det at man ønsker å motvirke fallet i sysselsettingsratene for flyktninger fem til ti år etter ankomst til Norge, som har kommet frem i tidligere forskning (Bratsberg, Raaum, & Røed, 2017). I tråd med regjeringens integreringsstrategi – *Integrering gjennom kunnskap* – er et hovedgrep for å nå målene om langvarig tilknytning til arbeidsmarkedet bedre kvalifisering og utdanning (Kunnskapsdepartementet, 2018). For nyankomne flyktninger i introduksjonsprogrammet er det et ønske om at loven skal bidra til rask oppstart av kvalifisering, at flere kommer opp på et høyere norsknivå, og at flere opparbeider formell kompetanse gjennom utdanning som del av introduksjonsprogrammet. Formålet og muligheter for å måle ønskete resultater i introduksjonsprogrammet er drøftet i en ny rapport om indikatorer for ny integreringslov (Hernes, Staver, & Tønnessen, 2020). Den nye loven fokuserer også på at kvalifiseringen som skjer i løpet av introduksjonsprogrammet skal bidra til formell kompetanse. For å legge opp gode og målrettede løp for flyktningene, legges det vekt på tidlig kompetansekartlegging og karriereveiledning (Kunnskapsdepartementet, 2019). Den nye integreringslovens søkelys på kvalifisering og

kompetanse for å bidra til at flyktningene får mer langvarig tilknytning til arbeidsmarkedet støttes av nyere nordisk forskning.

Både den politiske vektleggingen og funn i nyere nordisk forskningen har blitt vektlagt i vår vurdering av tiltakenes integreringspolitiske relevans. Vi trekker her frem et par funn som støtter opp om vårt forslag til pilotering av de to tiltakene vi har foreslått over. Det ene er at evalueringen av introduksjonsprogrammet fant at dokumenterte norskerferdigheter er av stor betydning for overgang til arbeid (Djuve m.fl., 2017). Det andre er at en nordisk studie som sammenligner integrering blant flyktninger i Norge, Sverige og Danmark viser at Norges søkelys på kvalifisering av flyktninger med lite utdanning fra før, kan forklare at denne gruppen ser ut til å ha noe mer langvarig tilknytning til arbeidsmarkedet enn i de to andre landene. Danmark har lyktes med rask overgang til arbeidsmarkedet og selvforsørging, men det ser ut til at denne strategien har negative effekter på arbeidstilknytningen på lengre sikt. Med mindre fokus på utdanning og kvalifisering i Danmark enn i Norge og Sverige, indikerer studien at flyktningene blir mer sårbare for svingninger i arbeidsmarkedet (Hernes, Arendt, Joonas, & Tronstad, 2019).

Dette prosjektet om evaluering av kommunale integreringstiltak startet før koronapandemien traff Norge. Vurderingen av hvilke tiltak som kan egne seg for pilotering og senere effektevaluering ved hjelp av et randomisert kontrollert forsøk (RCT) har altså foregått midt under pandemien. Pandemien har ført til større usikkerheter i arbeidsmarkedet med blant annet tre ganger høyere ledighet blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen i 2. kvartal 2020.⁶ Vårt forslag til å satse på tiltak for pilotering som prioriterer kvalifisering er i tråd med dreiningen i integreringspolitikken og Stortingets og Regjeringens økte satsing på kompetansebygging som svar på utfordringene i arbeidsmarkedet som følge av korona pandemien.⁷

3.1 Mer om de to tiltakene som foreslås pilotert

De to tiltakene vi anbefaler pilotert er som nevnt over «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» og «Forkurs utdanningsvalg». Det første tiltaket er innenfor område 3 i tilskuddsordningen og setter søkelys på metodikk i norskopplæringen. Det andre tiltaket er innenfor område 4 og retter seg mot på standardiserte elementer i introduksjonsprogrammet. Dette tiltaket fanger opp det nye forslaget til kurs i introduksjonsprogrammet om kompetansekartlegging og karriereveiledning.

De to tiltakene retter seg mot store målgrupper og sentrale behov for deltakere i spor 1 og i spor 2. Rundt en av fire deltakere i introduksjonsprogrammet går i spor 1, mens rundt en av to deltakere går på spor 2.⁸ Et viktig moment er at begge prosjektene inkluderer kvinner. Kvinner har gjennomgående lavere måloppnåelse i introduksjonsprogrammet enn menn og det er derfor relevant å inkludere tiltak som treffer denne målgruppen. Kunnskapsoppsummeringen om metodikk i norskopplæringen (Se NIBR-rapport 2020:14) viser at norskopplæring for deltakere på spor 1 fremmes med morsmålsstøtte og at det å beherske norsk styrker selvtillit og påvirker sjanser for annen samfunnsdeltakelse. Kunnskapsoppsummeringen om karriereveiledning for flyktninger tyder på at veiledning til å ta riktig utdanningsvalg er sentralt i et kompetansekrevede arbeidsmarked. Det er en underliggende hypotese at å satse på riktig kvalifisering for den enkelte kan øke sjansene for varig arbeidstilknytning, samtidig som kompetanse kan gjøre en mindre sårbar ved konjunkturedringer i arbeidsmarkedet.

⁶ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvarbl/kvartal/2020-08-12>

⁷ Pressemelding fra Kunnskapsdepartementet 03.04.2020. Se også <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-i-og-utenfor-arbeidsmarkedet-2018>

⁸ Kompetanse Norge Statistikkbanken 2019. Omfatter deltakere i introduksjonsprogrammet og norskopplæring.

Begrunnet vurdering for hvert av tiltakene som foreslås for pilotering

«Kystbyen»: Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn.

Tiltak: Tiltaket «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» inngår i opplæringen for voksne deltakere på spor 1 i introduksjonsprogrammet. Ideen bak prosjektet er at systematisk bruk av morsmålsassistenter i opplæringen av voksne deltakere i introduksjonsprogrammet skal legge til rette for endrete læringsbetingelser som skal gjøre det lettere for deltakerne å tilegne seg basisferdigheter i norsk språk og yrkesnorsk. Tiltaket består av morsmålsassistenter som både skal fungere som kommunikasjonsbroer mellom flyktingene og lærerne og mellom flyktingene og praksisstedet. I tillegg til at målet er at flyktingene skal bli bedre i norsk, er det et mål at praksisplassene skal fungere bedre når morsmålsassistentene bidrar mer aktivt. Bedre norskkunnskaper og gjennomført praksis forventes igjen å øke sannsynligheten for lønnet arbeid eller videre kvalifisering på sikt.

Relevans for integrering: Det er en generell antakelse at norskkunnskaper vil styrke flyktingers muligheter for samfunnsdeltakelse, videre kvalifisering og deltakelse i arbeidslivet (Djuve m.fl., 2017; Elgvin & Svalund, 2020). Flere kommuner sliter med å tilrettelegge for en tilfredsstillende norskundervisning for deltakere med lite skolebakgrunn. Det er derfor sannsynlig at andre kommuner vil være interessert i å prøve ut morsmålsstøtte i introduksjonsprogrammet. Prosjektet er intuitivt lett å forstå og implementere, og vi antar at det derfor vil være attraktivt for andre kommuner.

Potensiale for effekt: Antakelsene om effekt bygger både på tidligere forskning slik det kommer frem i Kunnskapsoppsummeringen (NIBR-rapport 2020:14), og på foreløpige resultater fra prosjektet i «Kystbyen». Tidligere forskning finner at norskopplæring for deltakere på spor 1 fremmes med morsmålsstøtte og at det å beherske norsk styrker selvtillit og påvirker sjansene for annen samfunnsdeltakelse. Fellestrekk i forskningen viser at deltakerne opplever undervisningssituasjonen som krevende når de ikke forstår undervisningsspråket. Annen forskning viser også at organiseringen av opplæringen i større grad bør ta hensyn til deltakernes forutsetninger for å lære, både når det gjelder metodevalg, arbeid med språkkunnskaper og økt bruk av lærere som behersker deltakernes morsmål. Hensikten med disse endrete læringsbetingelsene er å gjøre opplæringen mer tilgjengelig for deltakerne. Kunnskapsoppsummeringen om metodikk i norskopplæringen viser imidlertid at tospråklige undervisningsmodeller ikke er utbredt (Se NIBR-rapport 2020:14).

Prosjektets utgangspunkt er at mange flyktinger med lite skolebakgrunn har langsom progresjon i norskinnlæringen. Den lokale løsningen på problemet har vært å legge til rette for at flyktingene kan lære norsk ved hjelp av et språk de forstår, morsmålet. I tråd med tidligere forskning antas det at undervisning på morsmålet vil gjøre læringen mer motiverende og dermed bidra til raskere progresjon. Prosjektmedarbeiderne mener at prosjektet virker fordi morsmålsassistentene samarbeider med lærerne i deler av undervisningen. Morsmålsassistentene forklarer på morsmålet og sammenligner språk, kultur og samfunn. De bidrar også til at deltakerne kan kommunisere med lærerne, slik at lærerne får innspill til å justere undervisningen etter deltakernes behov.

Prosjektet har hatt høy måloppnåelse. 14 deltakere tok nasjonal norskprøve i mars 2020 med forventet mål om å bestå A1 muntlig. Resultatet var at 11 deltakere besto A2 muntlig og tre besto A1 muntlig.

Prosjektet tilfredsstiller kriteriene om flerspråklighet og bruk av digitale ressurser for Område 3 – Utvikling av metodikk i norskopplæringen, i Tilskuddsordningen til kommunale integreringstiltak. *Flerspråklighet* brukes som en bevisst ressurs i opplæringen. Både morsmålsassistentenes og deltakernes språkkompetanse verdsettes som viktige verktøy i språkinnlæringen. Kombinert med en flerspråklig tilnærming har prosjektet benyttet *digitale ressurser* aktivt som hjelpe- og kommunikasjonsverktøy i språkinnlæringen.

Egnet for systematisk utprøving: Prosjektet er tydelig definert og er organisert slik at det passer for systematisk utprøving.

Målgruppe og oppskalering: Målgruppen er identifiserbar og består av deltakere med lite skolebakgrunn og svake norskkunnskaper i spor 1 i introduksjonsprogrammet. I prosjektkommunen er det 50 – 60 flyktninger i denne målgruppen. I introduksjonsprogrammet generelt blir ca. hver fjerde deltaker plassert i spor 1, noe som legger til rette for oppskalering. Tiltaket kan i tillegg tilpasses en bredere målgruppe, f.eks. lengeboende voksne innvandrere med dårlige norskkunnskaper og f.eks. deltakere på spor 2 og 3 i introduksjonsprogrammet.

Frafall: Prosjektet har hatt lite frafall. 15 flyktninger startet i prosjektet, noen har kommet til underveis og 17 har avsluttet, hvorav 10 kvinner. To sluttet noe før tiden for å begynne på grunnskole. Prosjektet har hatt en varighet på 12 mnd.

Måleverktøy: Måloppnåelse er definert som bedre norskerferdigheter og raskere progresjon i læring av norsk. Måloppnåelsen testes objektivt gjennom nasjonale, standardiserte norskprøver. Resultatene var bedre enn forventet (se over). Deltakerne får dokumentasjon på oppnådd resultat. Hvorvidt denne type prosjekt oppnår raskere progresjon i norskopplæringen må utforskes i en eventuell pilotering. Måloppnåelsen er ikke avhengig av konjunkturer i arbeidsmarkedet.

Adapsjon: Prosjekt med morsmålsstøtte kan gjennomføres i andre kommuner. I større kommuner kan man forvente at det finnes morsmålsassistenter med god språklig og pedagogisk kompetanse. I mindre kommuner kan man engasjere språkhjelpere. Språkhjelpere er flyktninger fra spor 2 og 3 i introduksjonsprogrammet som har hatt rask progresjon i norskopplæringen og som har vist seg å ha god språkforståelse. Dette er en ordning hvor elever hjelper elever. Denne ordningen er mindre ambisiøs enn morsmålsassistenter, og kan være enklere å gjennomføre.

Kontrast: Testing av effekten av norskundervisning med morsmålsstøtte krever sammenligning med andre tilsvarende deltakere som ikke får morsmålsstøtte. Kontrast til utprøving av morsmålsstøtte kan være vanlig norskopplæring i introduksjonsprogrammet uten morsmålsassistenter, språkhjelpere eller ekstra lærerressurser. Et annet alternativ er norskundervisning med tilsvarende ekstra lærerressurser som morsmålsassistentene utgjør, men uten at morsmålskompetanse inngår i ressursene.

Manualer/veileder: Kompetanse Norge har utarbeidet manualer for bruk av språkhjelpere som andre kommuner kan ta i bruk. Disse kan videreutvikles til pilotering.

Prosjektet skal sammen med to andre lignende prosjekter utarbeide fellesprodukter for bruk av morsmålsstøtte i norskopplæringen i introduksjonsprogrammet. Prosjektet skal også lage små filmsnutter for å formidle erfaringer til andre. Dette materialet vil være et godt utgangspunkt for utprøving av morsmålsstøtte i andre kommuner.

«Stranna»: Forkurs utdanningsvalg

Tiltak: Prosjektet er et forkurs for deltakere i introduksjonsprogrammet som ønsker å forberede seg til et videregående opplæringsløp. Undervisningen skal «kombinere teoretisk og praktisk innhold som forbereder deltakerne på å treffe karrierevalg basert på egne ønsker og evner». Deltakere kan ta kurset som et alternativ til arbeids- eller språkpraksis (to dager i uka) i introduksjonsprogrammet. En hovedmålsetting i kurset er å styrke deltakernes norskmuligheter. Norskundervisningen er knyttet opp mot undervisning og veiledning om utdanningsmuligheter, arbeidsmarked og yrker i Norge. I tillegg får deltakerne noe undervisning i engelsk. Kurset skal både forberede deltakerne faglig til videregående opplæring gjennom å styrke ferdigheter i grunnleggende fag, som norsk og engelsk, men også bidra til at de tar best mulig valg når de skal stake ut kursen for fremtidig utdanningsløp.

Relevans for integrering: Målgruppa for prosjektet er flyktninger som går på spor 2, og som ønsker å ta videregående utdanning. For å få en god og stabil tilknytning til arbeidsmarkedet på lang sikt, antas det at målgruppa har behov for å komme inn på og fullføre videregående skole, slik at de kan oppnå ettertraktede kvalifikasjoner gjennom fagbrev eller gjennom videre utdanning utover videregående nivå. Fra politisk hold har det også blitt større interesse for å satse på kvalifisering i integreringsfeltet (se f.eks. se f.eks. Kunnskapsdepartementet, 2015;

Kunnskapsdepartementet, 2019). I takt med at man har forstått at kvalifisering er avgjørende for arbeidsdeltakelse, har behovet for karriereveiledning for flyktninger også blitt et tema som har fått stadig større politisk oppmerksomhet. Ordet «karriereveiledning» fremkommer for eksempel 145 ganger i regjeringens forslag til ny integreringslov (Kunnskapsdepartementet, 2019).

Potensiale for effekt: Det finnes begrenset med forskning på karriereveiledning for flyktninger (se NIBR-rapport 2020:14). Mye av litteraturen bærer preg av at forskerne har tro på at karriereveiledning er viktig for nyankomne flyktninger, men det er foreløpig lite konkret kunnskap om hvordan den virker, og hva slags effekter karriereveiledning faktisk har. Både litteraturen og informasjon fra «Stranna»-prosjektet tyder imidlertid på at det er et stort behov blant nyankomne flyktninger for å få karriereveiledning på ulike tidspunkter etter at de kommer til Norge. Flyktningene vi intervjuet i tiltaket, opplevde kurset godt og viktig for sine fremtidsmuligheter. De ga uttrykk for at kurset styrket selvtiliten deres, bidro til å tydeliggjøre fordeler og ulemper ved ulike valg, og at de utviklet sine ferdigheter i norsk og engelsk. Flere etterlyste imidlertid mer engelskundervisning.

Av dem som begynte på kurset (25), fullførte 17 deltakere. Av de 17, søkte 14 seg til videregående skole. Av disse tok 12 inntaksprøven ved Servicesenteret, hvorav fem besto.⁹ Noen av dem som valgte ikke å søke seg inn til videregående, ønsker i stedet å begynne på grunnskole fra høsten, fordi de opplever at de trenger flere fag før de kan begynne på videregående opplæring. Det langsiktige målet om å begynne på videregående opplæring står altså stadig ved lag. At 14 av deltakerne søkte seg videre, er en sterk indikasjon på at det er en motivert gruppe. Når bare fem besto inntaksprøven, viser det også at det er et stort behov for å styrke norsk, engelsk, og matteferdighetene til dem som skal inn på videregående skole. I en videreutvikling av prosjektet, kan det være verdt å ha med seg.

Prosjektet ligger under område 4, «Standardiserte elementer i introduksjonsprogrammet», og skal i så måte bidra til utviklingen av ulike, veldefinerte verktøy, fulgt av kvalitetsstandarder og faglige anbefalinger, som kan benyttes for å skape gode løp for ulike typer deltakere i introduksjonsprogrammet. Det har vært et betydelig fokus på kvalifisering i foregående år, og særlig på å utvikle fagopplæringsløp. «Utdanningsvalg» kan inkludere fagopplæring, men har et bredere fokus, fordi kurset retter seg mot videregående utdanning generelt. Det vil egne seg godt som et standardisert element, fordi mange av deltakerne i introduksjonsprogrammet vil ha behov for et løp som er spesielt rettet mot å forberede dem på videregående skole.

Egnet for systematisk utprøving: Prosjektet har utviklet seg mye under de to årene det har pågått, blant annet fra å være et forkurs for helsefagutdanning, til å sette søkelys på utdanningsvalg. Den brede tilnærmingen gjør at kurset vil være aktuelt for en større målgruppe. Det vil være behov for å utvikle tiltaket videre under en piloteringsfase.

Målgruppe og oppskalering: Målgruppen er tydelig definert som deltakere som går i introduksjonsprogrammet, og har et ønske om videregående utdanning. Motivasjon er viktig i tillegg til objektive kriterier. Selv om ikke alle deltakere i spor 2 vil ha behov for videregående opplæring, vil det sannsynligvis være en relativt stor gruppe som har det. De fleste flyktninger som nå blir bosatt er kvoteflyktninger. Blant disse er det ca. 60 prosent som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning (Utne & Strøm, 2020:33:33). Det innebærer altså at et videregående skoleløp kan være aktuelt for mange av dem. Det kan imidlertid være utfordrende å få nok deltakere til et kurs i en liten kommune – særlig når det bosettes få flyktninger. Interkommunalt samarbeid kan være en mulig løsning.

Frafall: Det har vært noe frafall underveis i kurset – 25 startet, og 17 fullførte. Noen nye deltakere kom til underveis i kursperioden.

Måleverktøy: Måloppnåelse kan måles både med resultater på norsksprøver, hvor mange som søker til videregående skole og grunnskole, og på lenger sikt, karakterer på videregående og fullføring

⁹ Som nevnt er denne inntaksprøven unik for Oslo.

av skoleløpet. Informasjon kan innhentes fra VIGO, register over elever i videregående skole. Dette registeret inneholder informasjon om hvilke elever som er tatt opp på ulike programmer, om de er tatt opp på sitt førstevalg, karakterer og fullføring. Vi vil også innhente informasjon om deltakerne har tatt grunnskole, men denne informasjonen inngår ikke i VIGO. Ved en langsiktig evaluering vil det være aktuelt å koble til administrativ informasjon om arbeid og inntekt. Vi vil også vurdere å finne et måleinstrument for å sjekke kvalitet i utdanningsvalg, dvs. hvor godt det valgte utdanningsløpet passer for deltakerne.

Adapsjon: Fylkeskommunene har ansvar for videregående opplæring og alle fylker har nå karriereveiledningssentre som også har ansvar for innvandrere og flyktninger. I forbindelse med regionformen har fylkene også fått ansvar for å utarbeide planer for kvalifisering av innvandrere for å møte regionale arbeidsmarkedsbehov (Hernes m.fl., 2020). Det ligger derfor til rette for at alle fylker kan tilby veiledning til kommunale introduksjonsprogram om innlemming av karriereveiledning i kurs for flyktninger som har ambisjoner om å ta utdanning på videregående nivå.

Kontrast: Sammenligningsgruppa vil bestå av deltakere i introduksjonsprogrammet som ønsker videregående utdanning, men som følger vanlig løp i introduksjonsprogrammet.

Manualer/veiledere: Disse må utarbeides og justeres under piloteringen. Som utgangspunkt vil vi benytte læreplan i utdanningsvalg og læreplan i norsk og samfunnsfag, som ble brukt i «Stranna»-prosjektet. I prosjektet har lærer og prosjektleder også utarbeidet en fagplan med overordna målsettinger i kurset og et årshjul som vi kan vurdere å bruke i utvikling av en manual.

Avveininger knyttet til valg av piloteringstiltak

Vi mener at begge tiltakene vi foreslår for mulig pilotering er gode prosjekter. Tiltaket om «Morsmålsstøtte i norskundervisningen» har kommet lenger i sitt utviklingsarbeid enn tiltaket «Forkurs utdanningsvalg». «Morsmålsstøtte» er et tydeligere tiltak som antakelig er lettere å pilotere enn utdanningsvalg, fordi utdanningsvalg fortsatt er under utvikling i det opprinnelige prosjektet. Uansett hvilket tiltak som velges, vil det være viktig at piloteringen fanger opp om de foreslåtte måleinstrumentene måler det vi ønsker å måle.

Fordi tiltaket «Morsmålsstøtte i norskundervisningen» har kommet lenger i sin utvikling og er tydeligere, tror vi at det kan gjennomføres tre individrandomiserte pilotcase, mens antall pilotcase i «Forkurs utdanningsvalg» bør begrenses til to, fordi det vil være mer arbeid med utvikling av og definering av selve tiltaket. Dersom tiltaket «Morsmålsstøtte» blir valgt for pilotering kan vi ha noe større fokus på ekstern validitet – om tiltaket egner seg for overføring til andre steder. Dersom tiltaket «Forkurs utdanningsvalg» blir valgt, vil det være mer fokus på selve utviklingsarbeidet, hva som fungerer og hva som gjør at vi mener tiltaket fungerer.

3.2 Begrunnet vurdering av hvilke tiltak som er mindre egnet for pilotering og fremtidig RCT

I dette avsnittet begrunner vi hvilke tiltak som er mindre egnet for pilotering. Vi har inndelt begrunnelsen for tiltak som ikke foreslås pilotert i tre deler. Først gir vi en kort beskrivelse av tiltaket, deretter viser vi potensiale for effekt og til slutt hvordan tiltaket egner seg for systematisk utprøving gjennom en RCT-studie. Vi ønsker å poengtere at alle tiltakene har potensiale, men basert på vår vurdering av tiltakenes potensiale for å frembringe effekter og hvorvidt de passer for systematisk utprøving har vi valgt å *ikke* gå videre med følgende tiltak:

«Omlandet»: Fagbrevløp som del av fjerde år i introduksjonsprogrammet

Tiltak: Tiltaket går ut på å gi deltakere uten grunnskole ett år ekstra 4.år i introduksjonsprogrammet, og benytte dette året til et fagbrevløp.

Potensiale for effekt: Kunnskapsoppsummeringen gir ikke noe svar på om delkompetanse kan ha effekt på arbeid, hovedsakelig fordi dette er lite studert. Prosessevalueringen viste at to av tre deltakere meldte seg opp til teorieksamen, men vi kjenner foreløpig ikke til eksamensresultatene for disse to deltakerne fordi prøven gjennomføres sommer 2020. Det er imidlertid flere deltakere fra Jobbsjansen i fagbrevløpet i kommunen; resultater derfra tyder på at mange består teorieksamen og får deltidsarbeid i løpet av kursperioden. Samlet vet vi likevel lite om effekter av dette tiltaket, noe som også gjør det vanskelig å gå videre med det.

Egnet for systematisk utprøving: Målgruppen for tiltaket er relativt liten, da tiltaket retter seg mot deltakere uten grunnskole som har kapasitet til å gjennomføre et fagbrev-løp, noe som gjør en mer omfattende studie vanskelig. Gitt at sammenligningsgrunnlaget er vanlig praksis eller «business as usual», vil man ikke kunne skille mellom effekter av et fjerde år og effekter av innhold i det fjerde året. Et viktig argument for å ikke gå videre med dette tiltaket er imidlertid at det ved et individrandomisert design vil være etisk vanskelig å holde deltakere fra samme kommune (randomisert til kontrollgruppen) utenfor et fagbrevløp. Vi vil da måtte sammenligne to tiltak med hverandre, for eksempel om dette løpet er bedre enn ordinær videregående skole eller SE. Muligheten som gjenstår, er da å randomisere kommuner i tiltaks- og sammenligningsgrupper. Dette vil kreve at et betydelig antall kommuner deltar i studien, og at ingen av disse kommunene allerede tilbyr et fjerde år med intro.

«Heimby»: Supported Employment/IPS:

Tiltak: Tiltaket går ut på å gi deltakere språklig opplæring mens de er i arbeidspraksis eller arbeid. En bedriftslærer (norsk) og en jobbspesialist støtter både deltaker og arbeidsgiver, og bidrar til å løse problemer som kan oppstå underveis. Jobbspesialisten følger IPS (Individual Placement and Support) sin 8-trinnsmodell.

Potensiale for effekt: Kunnskapsoppsummeringen tyder på at Supported Employment kan øke sannsynligheten for arbeid, spesielt for personer med sammensatte bistandsbehov. En pågående studie undersøker effekter for den aktuelle målgruppen, personer med begrensede ferdigheter i majoritetsspråket og lite utdanning. Denne studien er liten, men dersom effektene er robuste vil disse kunne fanges opp i en liten studie.

Egnet for systematisk utprøving: Som nevnt over foregår det allerede en randomisert studie av Supported Employment for flyktninger i Norge (<https://clinicaltrials.gov/ct2/show/NCT03629366>). Studien er forholdsvis liten (66 enheter), men resultatene vil gi en indikasjon på om Supported Employment har effekter i denne gruppen. Dersom effektene er store, vil de være signifikante, til og med i denne småskala-studien. Dersom det er effekter, men disse ikke er signifikante, bør resultatene danne grunnlag for diskusjon av større studier. Studien ble avsluttet i mai 2020, men resultatene er foreløpig ikke publisert. Resultatene fra denne studien bør vurderes før man går videre med nye RCTer av tilsvarende tiltak for tilsvarende målgruppe.

«Høgda» bydel: Nabohjelpen (arbeidstilbud gjennom samarbeid mellom NAV og sosial entreprenør):

Tiltak: Tiltaket går ut på å koble innvandrerkvinner som trenger arbeidserfaring med innvandrerkvinner som trenger barnepass og hjelp i dagliglivet. Tiltaket har som mål å gi deltakerne sosialt nettverk, arbeidserfaring og kunnskap om normer i arbeidslivet, men har ikke en tydelig formulert ambisjon om kvalifisering eller at deltakerne skal over i annet arbeid. I prinsippet er dette et tiltak som ikke bare kan leveres av sosiale entreprenører, men av ulike aktører. Sosiale entreprenører har imidlertid et annet mandat, rolle og handlingsrom enn offentlige aktører som f.eks. NAV. Det er dermed grunn til å tro at et sentral aspekt ved dette tiltaket er rollen til de sosiale entreprenørene.

Potensiale for effekt: Prosessevalueringen har vist at deltakerne foreløpig i liten grad har sluttet som nabohjelper til fordel for annet lønnet arbeid. Tiltaket ser ut til å ha potensiale for å nå de uttalte målene, i tillegg kan det bidra til å gjøre arbeidstilknytning enklere for dem som mottar hjelp. Når tiltaket antakelig i begrenset grad bidrar til overgang til annet lønnet for de som jobber som

nabohjelpere, er ikke dette et tiltak med gjennomstrømming. Foreløpig er det ikke tegn til at tiltaket fungerer som et springbrett over i andre jobber. Vi antar at organisasjonsformen; at NAV samarbeider med sosiale entreprenører, gir aktørene større fleksibilitet enn om offentlige aktører som NAV lager arbeidsmarkedstiltak innenfor sin verktøykasse. Ut fra vår vurdering har tiltaket en begrenset kvalifiserende effekt på lang sikt og overgangen til ordinært lønnsarbeid for kvinnene er usikker.

Egnet for systematisk utprøving: Ja, men potensiale for effekter for deltakerne er små, og det er dermed ikke naturlig å se for seg en systematisk utprøving. Dersom man likevel ønsker å undersøke effekter av tiltaket vil det være viktig å avklare i hvilken grad man forventer at disse skapes av aktørens rolle – samarbeid mellom NAV og sosial entreprenør – versus innholdet i tiltaket.

«Skjærbyen»: Kvalifisering gjennom samarbeid med sosiale entreprenører:

Tiltak: Tiltaket inneholder to nivåer. Nivå 1: Utvikling av metoder for arbeidsrettet kvalifisering kombinert med norskundervisning i *samarbeid* mellom NAV og sosiale entreprenører. Skape holdningsendringer i lokalt næringsliv slik at de blir mer oppmerksomme på hva flykninger kan bidra med. Nivå 2: Tiltaket gir deltakere delkvalifisering i tråd med læringsmål i videregående skole. Deltakerne får dokumentert godkjenning. I denne prosessen gir de deltakerne tett oppfølging og tilpasset pedagogisk opplegg. Tiltaket skaper jobber ut fra deltakernes behov.

Potensiale for effekt: At samarbeid mellom NAV/kommunen og sosiale entreprenører skaper større effekter enn om NAV/kommunene arbeider på egen hånd, bygger på en antakelse om at sosiale entreprenører kan tilføre NAV/kommunen arbeidsmetodikk, løsninger og legitimitet som kan styrke integreringsarbeidet. I likhet med Nabohjelpen er dette et tiltak hvor deler av aktiviteten, slik som delkvalifisering, antakelig kan leveres av andre aktører enn sosiale entreprenører. Innholdet i tiltakene er imidlertid utviklet i samarbeid mellom sosiale entreprenører og NAV, noe som tilsier at samarbeidet dreier seg om mer enn at NAV kjøper en definert tjeneste fra en privat aktør. Det kan dermed være behov for å definere om man forventer effekter av sosiale entreprenører som sådan eller fra tiltakets innhold. Dersom antakelsen er at det er samarbeidet med sosial entreprenør og denne typen aktør i seg selv som skaper positive effekter snarere enn innholdet i tiltaket, vil det ikke være nødvendig å pilotere tiltak. Tiltakene rettet mot flykningene/innvandrere har hatt positive effekter når det gjelder gjennomført delkvalifisering og overgang til arbeid. I tiltaket rettet mot menn har de fire deltakerne blitt sertifisert og fått arbeid. I tiltaket rettet mot kvinner er delkvalifiseringen gjennomført, men realkompetansevurdering avventer formell avklaring. Seks av ni kvinner har fått lønnet arbeid.

Egnet for systematisk utprøving: Det er absolutt mulig å undersøke om sosiale entreprenører, eller om NAV/kommune i samarbeid med sosiale entreprenører har større effekt på deltakeres integrering (overgang til arbeid/kvalifisering) enn om kommunen/NAV utvikler og gjennomfører det lokale integreringsarbeidet på egen hånd. Men her vil det være mer naturlig å starte med en enklere analyse av måloppnåelse blant deltakere som allerede har vært gjennom slike løp. Om det finnes informasjon om hvorvidt deltakere har fått tiltak fra en sosial entreprenør vil det være mulig å gjennomføre kvasi-eksperimentelle analyser. Det kan gjennomføres ved hjelp av matching-teknikker for å undersøke om sosiale entreprenører, eller sosiale entreprenører i samarbeid med kommunen/NAV, får bedre integreringsresultater (arbeid/kvalifisering) enn vanlig oppfølging fra kommunen/NAV og om de skaper større overgang til varig arbeid og selvforsørgelse.

«Skogen»: Arbeidsrettet norskopplæring med bruk av digitale verktøy og ressurser:

Tiltak: Gjennom tiltaket blir digitale ressurser brukt for å tilpasse opplæring til målgruppen. Tiltaket benytter de digitale løsningene deltakeren allerede kjenner. De digitale ressursene brukes for å skape sammenheng i den arbeidsrettede norskopplæringen. Målet med tiltaket er å utvikle deltakernes språklige- og digitale ferdigheter, slik at deltakeren lettere kan søke arbeid og kommunisere med skole/barnehage. Arbeid i seg selv er dermed ikke et eksplisitt mål.

Potensiale for effekt: Kommunen jobber på en god måte med arbeidsrettet norskopplæring. Arbeidsmåten minner om 'Supported employment' metodikk. Selv om vi ikke finner eksempler på studier av tiltak som ligner tiltaket i prosjektet, kan tiltaket sammen med den arbeidsrettede opplæringen og lærernes vektlegging av kommunikasjon både digitalt og i undervisnings-situasjonen, bidra positivt til deltakernes norskerferdigheter. Basert på prosessevalueringen er det uklart om deltakere synes det er lettere å søke jobb og kommunisere med skole/barnehage etter å ha gjennomført tiltaket. Det er grunn til å tro at digitale verktøy blir benyttet i de fleste opplærings-situasjoner, og at denne tendensen er forsterket av koronapandemien.

Egnet for systematisk utprøving: Dette tiltaket vektlegger systematisk bruk av digitale verktøy i norskopplæringen, noe som antakelig har betydning for læringsutbyttet. Etter vår vurdering vil imidlertid dette tiltaket ha behov for betydelig spesifisering, samt avklare den programteoretiske forbindelsen mellom digital pedagogikk og innretningen på opplæringen (arbeidsrettet norskopplæring), for å gå videre med pilotering og systematisk utprøving. Digitale verktøy er utbredt innen utdanning og ellers i samfunnet. Det vil derfor være en risiko for at kontrasten mellom tiltak og sammenligningsgruppe blir liten. I tillegg kan det være krevende å prøve ut systematisk og evaluere et tiltak som tilpasser opplæringen i så høy grad som her.

«Mellombyen»: [Standardisert element i introduksjonsprogrammet \(yrkeskompetanse\):](#)

Tiltak: Tiltaket går ut på å gi deltakere opplæring i fag (delkompetanse) og bransjenorsk. Målet er at tiltaket vil gjøre flyktningene mer attraktive på arbeidsmarkedet og dermed øke sjansene deres for å få lønnet arbeid.

Potensiale for effekt: Prosessevalueringen tyder på betydelig måloppnåelse, fire av fem deltakere i det første «kullet» har fått lønnet arbeid. Litteraturgjennomgangen tyder på at tilsvarende tiltak har tilsvarende effekter. Dette er dermed et tiltak med betydelig potensiale.

Egnet for systematisk utprøving: Tiltaket er rettet inn mot bygg- og anleggsteknikk og restaurant- og matfag. Dette betyr at en eventuell oppskalering må sikre at yrkesinnretningen er tilpasset arbeidsmarkedets behovene i den enkelte kommune og/eller region. Denne delen, som handler om hvordan man fastsetter hvilken yrkesinnretning tiltaket skal ha, bør spesifiseres for å gå videre med pilotering og systematisk utprøving. Ettersom tiltaket er tilpasset regionale arbeidsmarkeder kan det ha begrenset nasjonal interesse og overføringsverdi, til tross for at den lokale nytten kan være stor.

4 Forslag til forskningsdesign for pilotering og et randomisert kontrollert forsøk

I det følgende vil vi foreslå forskningsdesign for pilotering og påfølgende randomisert kontrollert forsøk (RCT) for «Morsmålstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» og «Utdanningsvalg, et forkurs for videregående skole». Piloteringen vil ha tilsvarende design som RCTen, men i mindre skala. Foreslått design for RCTen vil derfor være nærmest identisk som piloteringen, men da i større skala.

Hensikten med piloteringen er å vurdere tiltakenes og studiens gjennomførbarhet. Designet for RCT kan dermed justeres etter erfaringer fra pilotering. Forslag til forskningsdesign for disse to tiltakene har en rekke likhetstrekk, vi vil derfor gå gjennom dem samlet, men poengterer underveis der det er forskjeller mellom disse.

Dersom det er mulig å kun velge *ett* tiltak til pilotering er det noe vi anbefaler, fordi det vil gi oss mulighet til å fordype oss i pilotering av rutiner og prosedyrer, samt forberede en eventuell RCT.

Dette viser vi i kommende kapitler der vi redegjør vi for forskningsdesign for pilotering og RCT, samt foreløpig fremdriftsplan for begge undersøkelsene.

4.1 CONSORT som standard for rapportering av pilotstudier og RCTer

Våre forslag til forskningsdesign for pilotering og påfølgende RCT bygger på en anerkjent standard for rapportering av pilotstudier og RCTer. Forskningsdesignet bygger på CONSORT-standarden (Consolidated Standards of Reporting Trials) og tilleggsstandarden for pilotering av tiltak og design for RCT (Eldridge m.fl., 2016; Moher m.fl., 2010). Se vedlegg 1 og 2 for CONSORT skjemaene for pilotering og RCT. Ved rapportering av pilotering og RCT vil vi også benytte oss av flytskjemaer, se vedlegg 3.

For å systematisere beskrivelser, begrunne valg og sikre at forskningsdesignet etterfølger internasjonale standarder henviser vi spesifikt til de ulike CONSORT-kriteriene i vårt forslag til forskningsdesign for pilotering og RCT. CONSORT-standarden er utviklet av en gruppe forskere og redaktører for å forbedre kvaliteten på rapportering av RCTer. Standarden består av en sjekkliste og et flytskjema som forskere kan bruke for rapportering av RCTer (Moher m.fl., 2010). Hensikten med standardene er å sikre at rapporteringer fra ulike pilotstudier og RCTer har samme innhold, noe som gjør det lettere å vurdere og tolke design og resultater fra RCTer kritisk. Like viktig er at standardene også fungerer som en sjekkliste for forskere som designer RCTer. Selv om noen overordnede hovedprinsipper alltid må ivaretas i RCTer, varierer design og gjennomføring av RCT fra studie til studie, selv når man evaluerer effekter av lignende tiltak for lignende målgrupper. Det er derfor viktig å gjøre fremgangsmåten mest mulig transparent, slik at leserne selv kan bedømme påliteligheten og gyldigheten av funnene. Det gjør det også lettere å sammenligne funnene med funn fra andre evalueringer. Å øke transparensen handler spesielt om å utvikle RCTer med færrest mulig systematiske feilkilder, slik at resultatene ikke gir et skjevt bilde at tiltakets effekter. Transparensen blir dermed også nødvendig for å trekke ut informasjon for systematiske vurderinger, slik at disse blir mest mulig presise og balanserte (Moher m.fl., 2010). CONSORT-standarden er publisert i og anerkjent av ledende internasjonale tidsskrifter. Vi forholder oss til den sist oppdaterte versjonen (2010) av CONSORT-standarden og tilleggsstandarden for pilotering av tiltak og design for RCT (Eldridge m.fl., 2016; Moher m.fl., 2010).

Tilleggs-standarden for pilotering av tiltak og design for RCT inkluderer en sjekkliste for pilotering av en mulig RCT. Piloteringen gjennomføres som en RCT i mindre skala. Den skal bidra til design og rapportering fra piloteringen for å gi tilstrekkelig kunnskap om potensiale for en RCT (Eldridge m.fl., 2016). Hensikten med pilotering av tiltak og tilhørende RCT-design skiller seg fra hensikten

med selve RCTen. Mens hensikten med RCTen er å estimere effekter av et tiltak, er hensikten med piloteringen å evaluere gjennomførbarheten til tiltaket og en eventuell RCT.

For tiltaksbeskrivelser i samband med pilotering og RCT vil vi benytte oss av TIDieR (Template for Intervention Description and Replication) standarden (Moher m.fl. 2010). I kapittel 3.4 har vi brukt denne standarden for å fylle ut tiltaksbeskrivelser for morsmålsstøtte og utdanningsvalg. Informasjonen blir videre spesifisert ved pilotering.

Selv om mye av informasjonen som skal komme ut av piloteringen er lik som i en RCT, er det noen viktige forskjeller. Slike forskjeller er for eksempel at mens forskningsdesignet må være klart når en RCT skal gjennomføres, så skal piloteringen frembringe konkret informasjon for å tilrettelegge for en RCT. Piloteringen skal undersøke om det er behov for eventuell justering av tiltaket for at det skal ha større potensiale for effekt. I tillegg skal elementer av forskningsdesignet for RCTen testes ut i piloten og ved behov justeres for en full-skala RCT. Typiske behov for testing og justering berører rekrutterings- og randomiseringsprosedyrer. Det er også forskjeller i tolkninger og implikasjoner. Data fra RCTen gir grunnlag for vurdering av tiltakets effekter. Tilsvarende data fra piloteringen gir derimot ikke tilstrekkelig grunnlag for å identifisere effekter, men kan gi indikasjoner.

4.2 TIDieR tiltaksbeskrivelser (CONSORT Pilot 5)

En nøyaktig beskrivelse av tiltak som skal piloteres og effektevalueres ved hjelp av RCT er nødvendig for at de skal kunne gjentas, det vil si implementeres på samme måte et annet sted. Fullstendige beskrivelser av tiltak bidrar dessuten til at forskere og praktikere kan vurdere selve evalueringen i ettertid og hva i tiltaket som bidro til eventuelle effekter. Slike beskrivelser gir grunnlag for senere implementering av intervensjoner som har vist seg å ha effekt og gjør det mulig for andre forskere å gjenta eller bygge videre på forskningsresultater fra tiltakene (Hoffmann m.fl., 2014). Både den overordnede CONSORT-standard og tilleggsstandard for pilotering av tiltak og design for RCT, anbefaler at tiltaksbeskrivelsen følger TIDieR standarden (Eldridge m.fl., 2016; Moher m.fl., 2010). Denne er utviklet for å sikre tilfredsstillende rapportering slik at intervensjoner kan gjentas andre steder og i nye kontekster. TIDieR-sjekklisten består av en 12-punkts sjekkliste og guide for rapportering av tiltak:

- 1) Tiltakets navn
- 2) Begrunnelse for tiltaket
- 3) Hvilke materialer, for eksempel manualer, som skal brukes
- 4) Hvilke prosedyrer
- 5) Hvem som leverer tiltaket
- 6) Hvordan tiltaket blir levert
- 7) Hvor tiltaket blir levert
- 8) Når levers tiltaket og hvor mye inneholder tiltaket (dose)
- 9) Skreddersøm, hvilke individuelle tilpasninger kan gjøres
- 10) Modifikasjoner, ble tiltaket endret underveis i piloteringen
- 11) Hvor godt planlagt var tiltaket og
- 12) Hvor godt gjennomført var tiltaket

Vi følger TIDieR-sjekklisten i vår beskrivelse av de to tiltakene vi foreslår for pilotering og mulig RCT. Vi beskriver sjekklisten før vi redegjør for design for pilotering og RCT. De neste avsnittene viser TIDieR skjemaene for «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg». Under gjennomføringen av piloten vil vi ytterligere spesifisere beskrivelsen(e) basert på sjekklisten. I tillegg henviser vi til prosessevalueringene for mer inngående beskrivelser av respektive tiltak.

4.3 TIDieR skjema for tiltaket «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn»

Nedenfor har vi benyttet TIDieR skjema for å beskrive tiltaket «Morsmålsstøtte i norskopplæring for deltakere med lite skolebakgrunn».¹⁰

<https://www.bmj.com/content/348/bmj.g1687>

Information to include when describing an intervention and the location of the information

Item number	Item	Where located **	
		Primary paper (page or appendix number)	Other † (details)
	BRIEF NAME		
1.	Provide the name or a phrase that describes the intervention. Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn	_____	_____
	WHY		
2.	Describe any rationale, theory, or goal of the elements essential to the intervention. Lærere opplever at deltakere med lite skolebakgrunn har langsom progresjon i læringsbetingelsene i den ordinære norskundervisningen og at lærerne ikke når godt nok frem med sine undervisningsmetoder. Bruk av morsmålsstøtte bidrar til å støtte deltakerne i deres læring bidrar med en støttestruktur for deltakernes læring (Säljö mfl, og Bente Ailin Svendsen 2018)	_____	_____
	WHAT		
3.	Materials: Describe any physical or informational materials used in the intervention, including those provided to participants or used in intervention delivery or in training of intervention providers. Provide information on where the materials can be accessed (e.g. online appendix, URL). Deltakerne får morsmålsstøtte i norskopplæringen, dvs. en person (morsmålsassistent) som har samme morsmål som deltakeren og behersker norsk på avansert nivå, minimum nivå B1 muntlig. Morsmålsassistenten er til stede i undervisningen 2 dager i uka, 4 undervisningstimer av gangen. Deltakerne får Ipad til bruk i undervisningen i klasserommet og for hjemmearbeid. Beskrivelser av hvordan morsmålsassistenter skal utføre sine oppgaver og hvordan morsmålsassistenter og lærere skal samarbeide er nedfelt i en manual. Denne er tilgjengelig på Kompetanse Norges nettsider: https://www.kompetansenorge.no/contentassets/abc176d39fef4bb7908b4e8dba18f63c/opplering_av_sprakhjelpere.pdf	_____	_____

¹⁰ The focus of TIDieR is on reporting details of the intervention elements (and where relevant, comparison elements) of a study. Other elements and methodological features of studies are covered by other reporting statements and checklists and have not been duplicated as part of the TIDieR checklist. When a **randomised trial** is being reported, the TIDieR checklist should be used in conjunction with the CONSORT statement (see www.consort-statement.org) as an extension of **Item 5 of the CONSORT 2010 Statement**. When a **clinical trial protocol** is being reported, the TIDieR checklist should be used in conjunction with the SPIRIT statement as an extension of **Item 11 of the SPIRIT 2013 Statement** (see www.spirit-statement.org). For alternate study designs, TIDieR can be used in conjunction with the appropriate checklist for that study design (see www.equator-network.org).

	<p>Prosjektet skal sammen med to andre lignende prosjekter utarbeide en manual. Tiltaket vi følger skal beskrive hvordan morsmålsassistenter og lærere kan jobbe sammen mest mulig sammen for å effektivisere norskopplæringen.</p> <p>Sammen med utviklingsprosjektet vil vi utarbeide en tilpasset manual i bruk av morsmålsassistenter/språkhjelper for spor 1 deltakere i introduksjonsprogrammet</p> <p>PROCEDURES</p> <p>4. Describe each of the procedures, activities, and/or processes used in the intervention, including any enabling or support activities.</p> <p>Morsmålsassistenten har ukentlige møter med lærer for en gjennomgang av gjennomført undervisning og planlegging av undervisningen kommende uke.</p> <p>Morsmålsassistenten oversetter og forklarer beskjeder, informasjon, spørsmål, ord og begreper i fra lærer til deltaker og fra deltaker til lærer. Når læreren introduserer nytt tema, snakker morsmålsassistenten med deltakerne på deres eget morsmål. Morsmålsassistenten forklarer deltakerne hva som er tema og innhold i timer uten morsmålsstøtte. Morsmålsassistenten forklarer og sammenligner meningsinnhold, kultur og samfunnsforhold mellom Norge og opprinnelsesland, med utgangspunkt i temaer i undervisningen.</p> <p>Morsmålsassistenten kommuniserer med deltakerne på digitale plattformer i inntil 2 timer per uke.</p> <p>Hvis det blir aktuelt med praksis, skal morsmålsassistenten besøke og holde kontakt med deltaker på praksisplassen.</p> <p>WHO PROVIDED</p> <p>5. For each category of intervention provider (e.g. psychologist, nursing assistant), describe their expertise, background and any specific training given.</p> <p>Morsmålsassistenten må ha samme morsmål som deltaker, og beherske norsk på minimum B1 nivå muntlig. En av norsklærerne må ha flerkulturell kompetanse eller kompetanse i norsk som 2. språk.</p> <p>HOW</p> <p>6. Describe the modes of delivery (e.g. face-to-face or by some other mechanism, such as internet or telephone) of the intervention and whether it was provided individually or in a group.</p> <p>Morsmålsassistenten og læreren får opplæring før oppstart, med gjennomgang av forventninger, roller og samarbeidsrutiner.</p> <p>Morsmålsassistenten er i klasserommet, og deltakerne er følgelig fysisk eksponert for morsmålsassistent, gitt at deltakeren møter til undervisning. For hver morsmålsassistent kan det være inntil 10 deltakere. Alle morsmålsassistentene er inne i undervisningen samtidig, det betyr at det kan være mer enn en morsmålsassistent i klasserommet samtidig. Morsmålsassistenten kommuniserer med deltakerne på digitale plattformer.</p> <p>WHERE</p> <p>7. Describe the type(s) of location(s) where the intervention occurred, including any necessary infrastructure or relevant features.</p> <p>Tiltaket tilbys av Voksenopplæring eller tilsvarende. For å kunne tilby morsmålsstøtte i opplæringen må det være tilgjengelige morsmålsassistenter med tilstrekkelige norskkferdigheter, og deltakernes morsmål må være homogene nok til at en morsmålsassistent dekker flere deltakere.</p> <p>Voksenopplæringen må ha mulighet til å ha mer enn ett klasserom tilgjengelig når deltakerne får morsmålsstøtte hvis det er flere parallelle språkgrupper, og oppstår behov for å dele gruppen på flere rom. Tiltaket må tilbys et sted som er tilgjengelig til fots, med sykkel eller kollektivtrafikk.</p>		
WHEN and HOW MUCH			

8.	Describe the number of times the intervention was delivered and over what period of time including the number of sessions, their schedule, and their duration, intensity or dose.	_____	_____
	Tiltaket varer i to semestre august - desember og januar - juni. Deltakerne får morsmålstøtte i 4 undervisningstimer, 2 ganger i uka gjennom hele skoleåret.		
	TAILORING		
9.	If the intervention was planned to be personalised, titrated or adapted, then describe what, why, when, and how.	_____	_____
	«Morsmålstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» er et generelt tiltak. Morsmålsassistenten tilpasses til deltakernes morsmål.		
	MODIFICATIONS		
10.*	If the intervention was modified during the course of the study, describe the changes (what, why, when, and how).	_____	_____
	Ikke aktuelt før vi har data fra pilotering		
	HOW WELL		
11.	Planned: If intervention adherence or fidelity was assessed, describe how and by whom, and if any strategies were used to maintain or improve fidelity, describe them.	_____	_____
	Ikke aktuelt før vi har data fra pilotering		
12.	Actual: If intervention adherence or fidelity was assessed, describe the extent to which the intervention was delivered as planned.	_____	_____
	Ikke aktuelt før vi har data fra pilotering		

4.4 TIDieR skjema for tiltaket «Forkurs utdanningsvalg»

Nedenfor har vi benyttet TIDieR skjema for å beskrive tiltaket «Forkurs utdanningsvalg».

<https://www.bmj.com/content/348/bmj.g1687>

Information to include when describing an intervention and the location of the information

Item number	Item	Where located	
		Primary paper (page or appendix number)	Other † (details)
	BRIEF NAME		
1.	Provide the name or a phrase that describes the intervention. «Forkurs utdanningsvalg», et forkurs for videregående skole	_____	_____
	WHY		
2.	Describe any rationale, theory, or goal of the elements essential to the intervention. Flyktninger og innvandrere kan ha begrensede forutsetninger for å velge videregående utdanning, og begrensede forkunnskaper for å gjennomføre slik utdanning. En kombinasjon av utdanning (opplæring) og veiledning om utdanningsmuligheter og yrkesmuligheter skal gi kandidatene bedre grunnlag for å gjøre gode utdanningsvalg og bli mer motivert og bedre forberedt på videregående opplæring, og dermed klare å gjennomføre videregående skole.	_____	_____
	WHAT		
3.	Materials: Describe any physical or informational materials used in the intervention, including those provided to participants or used in intervention delivery or in training of intervention providers. Provide information on where the materials can be accessed (e.g. online appendix, URL). Lærer følger en tilpasset læreplan i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere. I forbindelse med prosjektet i «Stranna» bydel er det utarbeidet forslag til beskrivelse av innhold i kurset og metodiske tilnæringer i undervisningen.	_____	_____
	PROCEDURES		
4.	Describe each of the procedures, activities, and/or processes used in the intervention, including any enabling or support activities. «Utdanningsvalg» har to hovedelementer; karriereveiledning og utdanning (opplæring). Innenfor karriereveiledning gir læreren deltakere innsikt i ulike karrieremuligheter, blant annet ved å presentere deltakerne for ulike yrker, og la deltakere utveksle tanker og ideer om karrieredrømmer. Her vektlegges utdanning og hvilke muligheter ulike utdanningsveier gir i arbeidslivet. I utdanningsdelen underviser lærer i norsk og engelsk.	_____	_____
	WHO PROVIDED		
5.	For each category of intervention provider (e.g. psychologist, nursing assistant), describe their expertise, background and any specific training given.	_____	_____

	<p>For å undervise i «Utdanningsvalg» kreves formell kompetanse av lærerne. De må ha kompetanse i norsk som andrespråk og samfunnsfagkompetanse knyttet til utdanningssystemet og arbeidsmarkedet.</p> <p>HOW</p>		
6.	<p>Describe the modes of delivery (e.g. face-to-face or by some other mechanism, such as internet or telephone) of the intervention and whether it was provided individually or in a group.</p> <p>«Utdanningsvalg» krever fysisk oppmøte fra deltakerne.</p> <p>WHERE</p>	_____	_____
7.	<p>Describe the type(s) of location(s) where the intervention occurred, including any necessary infrastructure or relevant features.</p> <p>«Utdanningsvalg» kan tilbys på steder som har tilstrekkelig stor målgruppe og egnede klasserom. «Utdanningsvalg» bør tilbys på et sentralt sted, slik at deltakerne har mulighet til å gå, sykle eller ta kollektivtransport til lærestedet.</p>	_____	_____
	<p>WHEN and HOW MUCH</p>		
8.	<p>Describe the number of times the intervention was delivered and over what period of time including the number of sessions, their schedule, and their duration, intensity or dose.</p> <p>«Utdanningsvalg» varer i to semestre august - desember og januar - juni. Kurset er 12 timer i uka, fordelt over to dager, gjennom hele skoleåret.</p> <p>TAILORING</p>	_____	_____
9.	<p>If the intervention was planned to be personalised, titrated or adapted, then describe what, why, when, and how.</p> <p>«Utdanningsvalg» gir muligheter til tilpasning for enkeltindivider ved at undervisningen veksler mellom gruppeundervisning og individuell veiledning.</p> <p>Gjennom piloteringen vil vi ytterligere vurdere om det er behov for fleksibilitet for å passe inn i ulike kommuner.</p> <p>MODIFICATIONS</p>	_____	_____
10.‡	<p>If the intervention was modified during the course of the study, describe the changes (what, why, when, and how).</p> <p>Ikke aktuelt for vi har data fra pilotering</p> <p>HOW WELL</p>	_____	_____
11.	<p>Planned: If intervention adherence or fidelity was assessed, describe how and by whom, and if any strategies were used to maintain or improve fidelity, describe them.</p> <p>Ikke aktuelt for vi har data fra pilotering</p>	_____	_____
12.‡	<p>Actual: If intervention adherence or fidelity was assessed, describe the extent to which the intervention was delivered as planned.</p> <p>Ikke aktuelt for vi har data fra pilotering</p>	_____	_____

5 Piloteringsdesign for «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn» og «Utdanningsvalg, et forkurs for videregående skole»

Vi vil her presentere et helhetlig design for å effektevaluere «Morsmålsstøtte i norskopplæringen for deltakere med lite skolebakgrunn», heretter kalt «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg, et forkurs til videregående skole», heretter kalt «Utdanningsvalg». Vi designer her en pilotering av en RCT, for en senere mulig gjennomføring av en RCT studie. Både «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» har elementer av kompleksitet. «Morsmålsstøtte» består både av ekstra personell i klasserommet (lærertetthet), aktiviteter i smågrupper, oversettelse og kulturell brobygging. Utdanningsvalg består av både utdanning (opplæring) og karriereveiledning. Karriereveiledningen består igjen av flere tilnærminger som inkluderer besøk fra og i bedrifter, gruppe- og individuell veiledning. Her har vi utformet et design for å måle de samlede effektene av tiltakene, dvs. den samlede effekten av alle elementer tiltaket måtte bestå av. I den grad man ønsker å identifisere effekter av spesifikke elementer eller deler av tiltaket, bør design for RCT, og dermed også design for pilotstudien, revurderes.

I det følgende redegjør vi for pilotstudiens hensikt, metode inkludert forskningsdesign, deltakere, utfall og vurderingskriterier, utvalgsstørrelse, randomisering, «blinding» og analysemetoder. Redegjørelsen følger aspektene i CONSORT skjema, se vedlegg 1.

5.1 Hensikt (CONSORT Pilot 2b)

Hensikten med pilotstudien er å vurdere studiens gjennomførbarhet. Dette innebærer for det første å prøve ut en definert versjon av tiltaket og vurdere eventuelle justeringer. For det andre innebærer det å teste om det planlagte RCT-designet lar seg gjennomføre i praksis, herunder om måleinstrumentene er presise nok til å identifisere de primære målene med tiltaket. De konkrete målsetningene med å pilotere forskningsdesignet gjelder for både «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» og inkluderer følgende:

1. Undersøke om screening fanger opp aktuell målgruppe.¹¹ I begge tiltakene er målgruppen deltakere i introduksjonsprogrammet. I «Morsmålsstøtte» er deltakerne fra spor 1, i «Utdanningsvalg» fra spor 2. I piloten er det naturlig å vurdere om screeningen er for snever, dvs. at tiltaket kan være aktuelt og ha potensiale for effekt også blant personer som ikke deltar i introduksjonsprogrammet.
2. Vurdere størrelsen på målgruppen, dvs. antall mulige deltakere som fyller alle inklusjonskriterier, og vurdere om inklusjonskriteriene må justeres for å øke eller innsnevre målgruppen. En RCT krever at antall aktuelle deltakere i målgruppen er så stort at man vil kunne gjennomføre en studie med tilstrekkelig antall deltakere til å kunne identifisere den forventede effekten. Jo lavere forventet effektstørrelse, jo flere deltakere må inngå i studien.
3. Finne ut hvor mange deltakere som samtykker til å delta i selve studien, dvs. gir et aktivt samtykke til å delta. Dersom en betydelig andel personer i målgruppen ikke ønsker å delta, vil det både begrense RCT-studiens tilgang på enheter og utfordre resultatenes overføringsverdi.

¹¹ På norsk er screening «siktning» eller «masseundersøkelse». Screening handler om å *sikte ut* de personene som er aktuelle for nærmere undersøkelser, etter bestemte kriterier.

4. Undersøke hvor mange deltakere som fullfører hele tiltaket, hvor mange som avslutter tiltaket underveis, hvor lang tid de deltar før de eventuelt avslutter tiltaket, og hvorfor de avslutter. I RCT litteraturen kalles manglende oppmøte til tiltak «no-show». Dersom deltakere aldri dukker opp, eller slutter å møte opp vil det innebære at færre blir utsatt for de antatte virksomme elementene. Gitt at tiltaket har effekt, vil effekten av å innføre eller tilby et slikt tiltak være svakere hvis andelen av «no-show» er høy, enn effekten tiltaket har for dem som faktisk mottar det. I en RCT estimerer man effekten av å innføre eller tilby et tiltak, ikke effekten av å faktisk få tiltaket.
5. Vurdering av måleinstrumenter. For det første innebærer vurdering av måleinstrumenter å undersøke om aktørene mener vi måler det vi er ute etter å måle. For «Utdanningsvalg» innebærer dette å vurdere hvor godt måleinstrumentene fanger opp a) kvalitet i utdanningsvalg, dvs. hvor godt den valgte utdanningen passer for deltakerne og b) hvorvidt deltakerne søker videregående skole eller grunnskole. For «Morsmålsstøtte» innebærer vurdering av måleinstrumenter å vurdere hvor godt disse fanger opp ulike dimensjoner av norsksferdigheter (muntlig, lytting, skriftlig, mening). For det andre innebærer vurdering av måleinstrumenter å undersøke språklige eller andre hindringer deltakerne i studien møter når de skal besvare studiens spørreundersøkelser. For «Morsmålsstøtte» vil morsmåls-assistentene lese opp spørsmål og svaralternativer i spørreskjemaer på deltakerens morsmål, og vi vil undersøke om det er mulig at morsmålsassistenten bistår under besvarelsen med forklaring av spørsmål for deltakere. Morsmålsassistenten vil da befinne seg i et separat rom, og lese opp spørsmålene via en digital konferanseplattform, som deltakerne følger fra klasserommet. Her vil også deltakerne ha mulighet til å stille spørsmål på eget morsmål, dersom noe er uklart. For det tredje innebærer vurdering av måleinstrumenter å undersøke tilgangen til administrative opplysninger og hvor korrekte disse opplysningene er. Her må vi undersøke om deltakerne har personnummer eller tilsvarende unik identifiseringskode som muliggjør kobling av informasjon fra registre. For «Utdanningsvalg» er det mest aktuelt å koble til informasjon fra VIGO, register over elever i videregående skole. Dette registeret inneholder informasjon om hvilke elever som er tatt opp på ulike programmer, om de er tatt opp på sitt førstevalg, karakterer og fullføring. Vi vil også innhente informasjon om deltakerne har tatt grunnskole, men denne informasjonen inngår ikke i VIGO. For «Morsmålsstøtte» er det mest aktuelt å koble til informasjon fra norsksprøver. Ved en langsiktig evaluering vil det for begge tiltakene være aktuelt å koble til administrativ informasjon om arbeid og inntekt.
6. Undersøke svarprosent på spørreskjemaundersøkelser, hvor mange av respondentene som svarer på de ulike spørsmålene i spørreundersøkelsen, samt beregne effektstørrelser og tilhørende konfidensintervaller.
7. Revidere styrkeberegninger for en evt. RCT.

Målsetningene i utforskningen av selve tiltaket er følgende:

8. Undersøke om tiltaket lar seg implementere andre steder enn der hvor det er utviklet. For både «Utdanningsvalg» og «Morsmålsstøtte» handler dette om å undersøke om det er mulig å gjenskape et tilsvarende tilbud ved andre voksenopplæringsssentre eller tilsvarende. Dette handler blant annet om å undersøke om beskrivelser (manualer) er tydelige nok til at andre aktører kan ta dem i bruk, men også om hvorvidt aktørene er motiverte, og har reell mulighet, til å jobbe etter disse beskrivelsene (manualer).
9. Vurdere justeringer av tiltaket. For «Utdanningsvalg» handler dette primært om å vurdere balansen mellom utdanning (opplæring) og karriereveiledning. Prosessevalueringen viser

delte meninger om hva som er optimal fordeling. Piloteringen har til hensikt å prøve ut en 50/50-fordeling, og vurdere eventuelle justeringer for utprøving i RCT. For «Morsmålsstøtte» vil det være aktuelt å i større grad definere på hvilken måte lærere og morsmålsassistenter samarbeider på, hva som er innholdet i disse samarbeidsmøtene, hvor ofte de skal gjennomføres og hvor lang tid de skal ta.

10. En foreløpig manual vil være klar for både Utdanningsvalg og «Morsmålsstøtte» før piloteringen starter. For «Morsmålsstøtte» vil denne basere seg på allerede utviklede manualer fra Kompetanse Norge og utviklingsarbeid i «Kystbyen». For Utdanningsvalg finnes det ikke utkast til manual på det nåværende tidspunkt, men forskerne som evaluerte Utdanningsvalg vil i samarbeid med utviklerne utarbeide en manual som er klar tre måneder før selve piloteringen starter. I pilotstudien vil vi vurdere hvor presist manualen er utformet, herunder om den gir tilstrekkelig og klar informasjon om hva de ulike aktørene skal gjøre. Vi vil også undersøke hvordan aktørene forholder seg til manualen, både deres holdninger til den og hvor nøye de følger den. Hensikten er å optimalisere manualen før en eventuell RCT.

5.2 Metodisk design av pilotstudie (CONSORT Pilot 3a og 3b)

Pilotstudien tester ut rutineene i en RCT. For både «Utdanningsvalg» og «Morsmålsstøtte» vil pilotstudien være utformet som et individrandomisert forsøk, med en tiltaksgruppe og en sammenligningsgruppe. For å få innsikt i hvordan forskningsdesignet fungerer, og samtidig fylle opp en klasse med deltakere og sikre oss nok deltakere som gjennomfører tiltaket, har vi i piloten valgt å randomisere to tredjedeler av deltakerne til tiltak (2:1). I en RCT gir derimot en balansert randomiseringsratio (1:1) mest statistisk styrke. I pilotstudien er imidlertid ikke hensikten å estimere effekter av tiltaket, men å vurdere om selve tiltaket eller forskningsdesignet bør justeres før en RCT. Vår vurdering er at 2:1 randomisering både vil gi en god utprøving av randomiseringsmekanismene og samtidig et robust grunnlag for å vurdere behov for justeringer av tiltak og tiltaksbeskrivelser (manual).

Dersom vi gjør endringer i prosedyrene etter påbegynt pilotforsøk (for eksempel inklusjonskriterier), vil vi begrunne disse i rapporteringen fra piloten.

5.3 Deltakere (CONSORT Pilot 4a, 4b og 4c)

Inklusjonskriterier for «Morsmålsstøtte» er at deltakere er på spor 1, det vil si at de har lite eller ingen skolebakgrunn. Deltakeren må i tillegg ha morsmål som passer til tilgjengelige morsmålsassistenter på stedet som deltar i studien. For å begrense antall aktuelle språk og dermed studiens kompleksitet, foreslår vi at det i piloteringen benyttes morsmålsassistenter innenfor de to største språkgruppene. Inklusjonskriterier for «Utdanningsvalg» er deltakelse i introduksjonsprogrammet på spor 2, gjennomført grunnskole, norskferdigheter på minst A2 nivå og ønske om videregående opplæring.

«Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» er prosessevaluert (Delrapport 1 av dette evalueringsoppdraget). For videre vurdering av tiltakets overføringsverdi vil det være naturlig å pilotere «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» ved voksenopplæringssteder, eller tilsvarende hvor man ikke allerede benytter lignende tiltak. For begge tiltak anbefaler vi å velge ut steder som er motiverte for å prøve ut tiltaket, og med en målgruppe på minst 30 personer. For «Morsmålsstøtte» er målgruppen av praktiske og forskningsmessige grunner begrenset til de to største språkgruppene, og det vil derfor være urealistisk å teste ut tiltaket på et lite sted fordi deltakergrunnlaget antakelig er for lite og tilgangen til morsmålsassistenter antakelig er begrenset. Vi foreslår å pilotere «Morsmålsstøtte» i en av storbyene utenom Oslo, eller i en mellomstor by. IMDi og forskerne ved OsloMet bør sammen invitere aktører de mener er aktuelle til å delta i piloteringen.

Ansatte i introduksjonsprogrammet identifiserer fortløpende (fra januar til juni 2021) deltakere som oppfyller inklusjonskriteriene. Ansatte ved denne enheten inviterer deltakere i målgruppen til å delta i studien, og gir deltakere som viser interesse muntlig og skriftlig informasjon om studien, uten å gi eksplisitt informasjon om selve tiltaket. Vi vil også produsere en informasjonsvideo på deltakerens eget morsmål. Deltakere som gir skriftlig samtykke, inngår i studien. For deltakerne starter studien ved semesterstart, august 2021.

For «Utdanningsvalg» må det velges sted med introduksjonsprogram hvor det er tilstrekkelig antall deltakere i målgruppen og hvor det finnes videregående skole. Dvs. deltakere i spor 2 som har ambisjoner om å ta videregående opplæring.

I pilotstudien(e) vil vi teste ut hvordan disse rekrutterings-prosedyrene fungerer. I rapporteringen vil vi beskrive anbefalinger til justeringer før en eventuell RCT.

5.4 Utfall og vurderingskriterier (CONSORT Pilot 6a, 6b og 6c)

Forskningsrelaterte utfall for pilotstudien er målgruppestørrelse, andel samtykke til å delta i studien, andel deltakere som møter til undervisning, svarprosent fra spørreundersøkelsene, andel fullstendige opplysninger på enkeltvariabler, empirisk observerte effektstørrelser og tilhørende konfidensintervaller, forventede effektstørrelser, samt måleinstrumenters egnethet.

Vi anser måleinstrumentene som gode dersom aktørene forstår informasjonen, mener den er korrekt og bekrefter at den måler det den har til hensikt å måle. Dette gjelder også når vi vurderer datakvaliteten på administrative data. For «Morsmålsstøtte» vil vi pilotere hvordan muntlige og skriftlige språktester kan benyttes som mål på ulike dimensjoner av norskferdigheter (muntlig, lytting, skriftlig, mening). Språktestene organiseres av Kompetanse Norge (<https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Norskprove/>). For «Utdanningsvalg» ønsker vi å måle kvalitet i utdanningsvalg, og piloterer derfor tilpassede versjoner av 'the career choice self-efficacy scale', 'career decision-making self-efficacy expectations' og 'the career decision scale' (Koivisto, Amiram, & Vuori, 2011; Taylor & Betz, 1983). Om deltaker begynner på videregående skole måles det gjennom registret opptak til videregående skole (VIGO), høsten 2022. Vi vil også innhente informasjon om deltakere tar grunnskolestudier.

For å vurdere tiltakene legger vi følgende kriterier til grunn:

- a) Tiltaket er implementert og klart til å ta imot deltakere i august 2021. Lærere og andre relevante aktører, morsmålsassistenter i «Morsmålsstøtte» må forstå innholdet i tiltaksbeskrivelsene (manual) og være motiverte til å gjennomføre innholdet
- b) Tiltaket er sammensatt av de elementene som har størst potensiale for effekter. Dette er en kvalitativ vurdering av aktørenes erfaringer, programteori og logiske modeller
- c) Manualen gir alle relevante aktører en klar beskrivelse av sine oppgaver

Vi vil vurdere eventuelle endringer i utfall og vurderingskriterier gjennom piloteringsfasen, og rapportere begrunnelser for eventuelle endringer.

For å gå videre fra en pilot til RCT anbefaler vi at:

- a) minst halvparten av deltakerne i pilotstudien må ha takket ja til å delta i studien
- b) minst 60 % må delta over halve kurset
- c) måleinstrumentene for intenderte effekter, dvs. effekter som er begrunnet i programteori og logiske modeller, må være anerkjent av forskere, oppdragsgiver, lærere og deltakere
- d) forventet effektstørrelse må være betydelig, og at
- e) tiltaket er pilotert med tilstrekkelig kvalitet (innhold og dose)

5.5 Utvalgsstørrelse (CONSORT Pilot 7a og 7b)

Hensikten med pilotstudien er ikke å nå intern eller ekstern validitet, men å teste ut prosedyrer for en eventuell RCT. Derfor vil vi ikke legge vekt på antall deltakere, men sørge for at vi har en klassestørrelse som er realistisk for videreføring andre steder, og et antall deltakere som er stort nok til å teste ut randomiseringsprosedyrer. CONSORT anbefaler at pilotstudier inkluderer 10 prosent av deltakerantallet man anslår er nødvendig for en RCT-studie. Vi vil rekruttere 30 deltakere til pilotstudien, der 2/3, dvs. 20 deltakere, randomiseres til å motta «Utdanningsvalg»/«Morsmålsstøtte».

Vi vil gjennomføre analyser av kjennetegn ved deltakerne før piloten er fullført. Underveis i piloten vil vi kontinuerlig føre statistikk over avbrudd og årsaker til avbrudd. Vi vil også analysere lærernes tilbakemeldinger på datainnsamling. Når 30 deltakere har gitt sitt aktive samtykke vil vi avslutte rekrutteringen. Alle deltakere må rekrutteres før randomisering og kursstart som er planlagt til skolestart høsten 2021.

5.6 Randomisering (CONSORT Pilot 8a, 8b, 9 og 10)

Deltakere vil bli tilfeldig fordelt til tiltaks- og sammenligningsgruppe. I piloten vil vi ha ikke-stratifisert individuell randomisering, det vil si at vi ikke tar hensyn til å balansere randomiseringen ut fra for eksempel ulike språkgrupper. Vi vil heller ikke bruke blokk-randomisering. Blokk-randomisering innebærer at tre deltakere samles opp for så å randomisere to av dem til tiltak. Individrandomisering uten blokkering kan føre til at vi ikke får nøyaktig 20 i tiltak og 10 i sammenligning, men gjør det mulig for den ansatte å umiddelbart allokere deltakeren til det aktuelle tiltaket vedkommende er randomisert til. Vi vil imidlertid i piloteringen kontinuerlig vurdere behovet for stratifisert eller blokk-randomisering.

Randomiseringen vil skje gjennom en digital randomiseringskalkulator (Nettskjema). Den ansatte vil ikke være klar over hvilken gruppe deltakeren blir randomisert til før deltakeren har signert samtykke om å delta i studien. Når den ansatte har funnet en deltaker som oppfyller kriteriene, og denne deltakeren har signert samtykke om å delta, fullfører den ansatte et nettskjema med deltakerens personnummer eller tilsvarende ID. Nettskjema randomiserer deltaker til tiltaksgruppe eller til sammenligningsgruppe. Randomiseringsresultatet sendes umiddelbart til den ansatte og lagres i TSD, en tjeneste for sikker oppbevaring av data.

Vi vil prøve ut denne randomiseringsmetoden i piloten, men vurdere endringer for RCT studien dersom vi oppdager utfordringer.

5.7 «Blinding» (CONSORT Pilot 11)

Målet er at deltakerne ikke skal være klar over om de mottar tiltaket, her «Morsmålsstøtte» eller «Utdanningsvalg». Øvrige deltakere får ordinær norskundervisning eller ordinært kvalifiseringstiltak. I piloten vil vi intervjuer deltakere i tiltaks- og sammenligningsgrupper for å undersøke om de er klar over hvilken gruppe de tilhører.

5.8 Metoder (CONSORT Pilot 12)

Hensikten med pilotstudien er både å undersøke gjennomførbarheten av tiltaket og gjennomførbarheten av et RCT-design. Vi må derfor benytte flere metoder for å oppfylle hensikten.

Vi vil benytte enkel deskriptiv statistikk for å vurdere inklusjonskriterier og om disse benyttes riktig (sammenligne informasjon om målgruppen med inklusjonskriteriene), villighet til å delta i studien, hvor mange deltakere inklusjonskriteriene favner, hvor mange som ikke møter opp til tiltak («no-show»). Videre vil vi undersøke svarprosenten på spørreundersøkelser og manglende data.

Svarprosenten og andel manglende data bør ikke være signifikant forskjellig i tiltaks- og sammenligningsgruppen. Vi vil benytte t-tester for å undersøke effektstørrelser, og rapportere disse som Cohens d.

Vi vil pilotere spørreundersøkelser som er tiltenkt brukt i RCT, dvs. spørreundersøkelser til deltakere og lærere i tiltaks- og sammenligningsgrupper. For «Morsmålsstøtte» vil vi også pilotere spørreundersøkelser til deltakerne. Disse undersøkelsene vil inneholde spørsmål om hva de ulike aktørene gjør i og utenfor klasserommet. Vi vil sammenligne beskrivelsene med tiltaksbeskrivelsen (manualen), for å vurdere om innholdet i tiltaket og dosen er i tråd med intensjonene. Pilotstudien vil også hjelpe oss å vurdere når spørreundersøkelsene skal gjennomføres, dvs. hvor lang tid det vil ta for at tiltaket skal generere antatte effekter.

For å validere måleinstrumenter vil vi intervjuer deltakere og lærere i etterkant av hver spørreundersøkelse. For «Morsmålsstøtte» vil vi også intervjuer morsmålsassistentene. Her vil vi spesielt utforske om morsmålsassistentenes svar på spørreundersøkelser og administrativ informasjon er treffende, eller om de mener den er feil eller mangelfull, og hvordan eventuelt spørsmålene kan endres for å bedre fange deres opplevelse av tiltaket. Dersom aktørene ikke forstår spørsmål eller ikke mener de er relevante vil vi vurdere å justere eller erstatte disse med andre spørsmål eller datakilder i en RCT.

For å vurdere forventinger til effektstørrelser, vil vi se til studier av lignende tiltak, samt henvende oss til oppdragsgiver og feltet for å tak i deres forventinger. Vi vil også vurdere effektstørrelsene fra de empiriske analysene fra piloteringen. Men, fordi antallet deltakere er lavt bør disse effektstørrelsene være underordnet innspill fra oppdragsgiver, feltet og effektstørrelser fra studier av tilsvarende tiltak. En konservativ forventning gir større krav til utvalgsstørrelse i en RCT, men større sjans for å identifisere effekter. Derfor bør den mest beskjedne forventede effektstørrelsen som har praktisk relevans, ligge til grunn for nye styrkeberegninger for en RCT.

Styrkeberegningen må ta høyde for manglende data for en del deltakerne i studien. Denne andelen bør tilsvare minst det som er observert i piloten. Manglende data for opptil 30 % av deltakerne vil være akseptabelt. Denne forutsetningen må inkluderes i styrkeberegningen.

5.9 Resultater (CONSORT Pilot 13-19)

Vi vil gjengi resultater fra piloteringen i en vitenskapelig publikasjon og en norsk populærvitenskapelig artikkel. Her vil vi oppgi antall deltakere som ble vurdert som aktuelle for tiltaket, hvor mange som bli kontaktet, hvor mange som gav samtykke til å delta, hvor mange som ble randomisert og hvor mange som mottok tiltak og hvor lenge, og for hvor mange vi har gyldig informasjon om måloppnåelse (CONSORT Pilot 13a). For henholdsvis tiltaks- og sammenligningsgruppen vil vi også oppgi hvor mange som sluttet underveis eller ble ekskludert etter randomisering, med spesifisering av årsaker (CONSORT Pilot 13b). Vi vil oppgi datoer som definerer periodene med rekruttering og oppfølging (CONSORT Pilot 14a). Dersom piloten avsluttes før planlagt vil vi angi hvorfor (CONSORT Pilot 14b). Vi vil beskrive demografiske kjennetegn for hver gruppe, herunder fødeland, kjønn, alder, utdanningsbakgrunn, sivil status og antall hjemmeboende barn under 18 år, husholdningsstørrelse og boforhold (kontraktsforhold, trangbodd/romslig, boutgifter) (CONSORT Pilot 15). For hver effektanalyse vil vi angi hvor mange deltakere som inngår i analysen (CONSORT Pilot 16), og konfidensintervaller for effektestimaterne (CONSORT Pilot 17). Resultatrapporteringen vil dekke alle hensikter med piloteringen, og alle øvrige resultater som kan informere en fremtidig RCT vil bli rapportert (CONSORT Pilot 18), herunder utilsiktede effekter eller konsekvenser (CONSORT Pilot 19).

5.10 Diskusjon (CONSORT Pilot 20 og 21)

Diskusjonen av resultatene fra pilotstudien skal inkludere drøftelser av dens begrensninger, herunder mulige feilkilder og usikkerhet omkring gjennomføring og tiltak som kan ha konsekvenser

for en fremtidig RCT (CONSORT Pilot 20). Det er også nødvendig å drøfte om metoder og funn fra pilotstudien kan benyttes i andre studier (CONSORT Pilot 21). Tolkningen skal være i samsvar med hensikt og funn i pilotstudien, vurdere evt. positive og negative konsekvenser opp mot hverandre, og vurdere implikasjoner for videre forskning fra pilot til RCT, herunder konkrete forslag til eventuelle endringer.

Vi vil registrere pilotstudien i et anerkjent register (ClinicalTrials.gov) og publisere en protokoll for den. Disse kildene vil oppgis i alle publikasjoner fra studien. Publikasjoner vil også oppgi finansieringskilder og forskningstillatelser.

6 Forskningsdesign for RCT

Et av tiltakene eller tiltaket som blir pilotert kan, dersom piloteringen tyder på potensiale for effekt og at studien er gjennomførbar, bli testet ut i en RCT. Forskningsdesignet for en RCT, vil være en oppskalering av pilotstudien, med unntak av de justeringer som blir gjort underveis eller etter endt pilotering. I selve RCTen vil det ikke være mulig å gjøre justeringer. Meningsfulle fortolkninger av resultatene fra RCTen krever at vi vet hva vi måler effekter av. Dersom tiltaket endrer seg underveis, blir dette uklart. Beskrivelser av tiltaket og hva aktørene skal gjøre for å oppfylle kravene, herunder manualer, sjekklister og opplæringsmateriell, må derfor være klart før selve RCTen starter. I det følgende vil vi beskrive et RCT-design for «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg», samt styrkeberegninger for hver av studiene. Ettersom designet av piloten er utformet som en RCT, bare i mindre skala, er designet allerede beskrevet. Vi begrenser oss her til aspekter som ikke allerede er nevnt, herunder styrkeberegninger. Aspekter som allerede er behandlet under plan for pilotering (kapittel 3.5) nevner vi kun kort. Også i dette kapitlet refererer vi til CONSORT kriteriene for RCTer (se vedlegg 2 for mal).

6.1 Piloteringens bidrag til RCT-studien

RCTen må ha en klar begrunnelse, og det bør være logiske forklaringer på hvorfor tiltaket er forventet å føre til intenderte mål. Her har vi gode erfaringer med å benytte logiske modeller og programteorier, og vi vil bruke tid på å utforske disse i forkant av selve evalueringen. Slike resonnementer gir grunnlag for å avgjøre hva man bør måle, både på kort (mellomliggende effekter), og lang sikt (endelige effekter). Måleinstrumentene bør dekke forventninger til effekter hos både forskere, oppdragsgiver, leverandører av tiltaket og mottakere av tiltaket (deltakere).

Vi piloterer selve designet for RCTen i pilotstudien, og det er dermed beskrevet i beskrivelsen av design for pilotstudien. En viktig hensikt med pilotstudien er å avdekke eventuelle utfordringer og svakheter ved designet, slik at vi kan unngå å gjøre endringer i forskningsdesignet etter at RCTen er satt i gang (CONSORT RCT 3b).

Inklusjonskriterier for «Morsmålsstøtte» er at deltakere er på spor 1 som har lite eller ingen skolebakgrunn. Deltakeren må i tillegg ha morsmål som passer til tilgjengelige morsmåls-assistenter. Rapporteringen fra pilotstudien vil foreslå hvilke språkgrupper som bør inngå i RCTen (CONSORT RCT 4a). Inklusjonskriterier for «Utdanningsvalg» er deltakelse i introduksjonsprogrammet på spor 2, gjennomført grunnskole, norsknivå på minimum A2 nivå og ønske om videregående utdanning. Rapporteringen fra pilotstudien vil foreslå definering av «ønske om videregående utdanning», slik at de ansatte kan vite om deltakerens ønske er tilstrekkelig sterkt/ uttrykt til å inngå i målgruppen eller ikke (CONSORT RCT 4a).

I likhet med piloteringen anbefaler vi å velge ut steder som er motiverte for å prøve ut tiltaket, og med en målgruppe på minst 30 personer. Sammenlignet med piloten og avhengig av deltakernes gjennomstrømming og rekruttering vil vi i RCTen muligens ha opptil ti tiltakstilbydere å samarbeide med. Mange flere enheter å samarbeide med krever god logistikk, herunder forberede ansatte på hva deltakelse i prosjektet innebærer og krever av dem. Av praktiske og miljømessige hensyn kan det være hensiktsmessig å finne aktuelle steder som er tilgjengelig med kollektiv transport, samtidig som vi ønsker en viss nasjonal dekning. Ved siden av å gjennomføre selve tiltaket er vår erfaring at rekrutteringsprosedyrer og randomisering kan være krevende, og at det å få slike rutiner på plass gjerne krever tett veiledning. Gjennom hele RCTen er det derfor viktig at IMDi, kommunene og enhetene som deltar og forskerne holder tett kontakt. Når prosedyrene er implementert og RCTen «ruller på» krever dette mindre oppfølging. Publikasjoner fra RCTen vil oppgi kjennetegn ved stedene som inngår i studien (CONSORT 4b). Vi følger rekrutteringsprosedyrer og måleinstrumenter som beskrevet i design for pilotstudie, med eventuelle justeringer beskrevet i rapporteringen derfra. Publikasjoner fra RCTen vil oppgi kjennetegn ved stedene som inngår i studien (CONSORT 4b).

En fullstendig beskrivelse av primære (endelige) og sekundære (mellomliggende) effekter, herunder hvordan og når de skal måles, vil bli offentliggjort gjennom registrering av studieprotokoll (CONSORT RCT 6a). Denne inneholder også en analyseplan, herunder hvilken type analysemetoder som skal brukes, og spesifisering av og begrunnelse for eventuelle subgruppeanalyser (CONSORT RCT 6a). Analyseplan og fullstendig beskrivelse over effektmål publiseres i form av registrering i anerkjente RCT-registre (ClinicalTrials.gov) og fagfelleurdert forskningsprotokoll (publisert i internasjonalt vitenskapelig tidsskrift).

Dersom vi i løpet av RCTen innser at vi må legge til eller justere måleinstrumenter, eller endre målepunkt, vil vi oppdatere registreringen av RCTen. I publikasjoner som er omfattet av justeringer vil vi opplyse om endringene og forklare hvorfor vi gjorde dem (CONSORT RCT 6c). Måleinstrumentene som brukes bør dekke forventninger til effekter hos både forskere, oppdragsgiver, leverandører av tiltaket og mottakere av tiltaket (deltakere).

6.2 Styrkeberegninger for «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» (CONSORT RCT 7a og 7b) (nivå 2)

Nedenfor har vi gjennomført styrkeberegninger til RCT studien for individrandomisert design, der halvparten av deltakerne randomiseres til tiltaksgruppe og halvparten randomiseres til sammenligningsgruppe. Vi legger til grunn konvensjonell Alpha ($\alpha = 0.05$) og Beta ($\beta = 0.20$). Alpha angir sannsynligheten for type I-feil, dvs. sannsynligheten for å finne en effekt når det i realiteten ikke er noe effekt. Beta angir sannsynligheten for type II-feil, dvs. sannsynligheten for å ikke finne en effekt når det i realiteten er en effekt. Studiens styrke (power) er $1 - \beta$, dvs. 0.80 (80%). Vi designer dermed en studie som med 80% sikkerhet vil finne effekter dersom effekter finnes.

Styrkeberegning for dikotome utfall (norskferdigheter i «Morsmålsstøtte») legger til grunn forventet andel deltakere med A2-nivå med og uten morsmålsstøtte i norskundervisning.

Styrkeberegning for kontinuerlige utfall (tilpassede versjoner av The Career Choice Self-Efficacy Scale (Koivisto m.fl., 2011) og andre tilsvarende skalaer i «Utdanningsvalg» benytter antatt gjennomsnittskår for målgruppen som har deltatt i «Utdanningsvalg» og deltakere som har deltatt i alternative tiltak (slik sammenligningsgruppen gjør), samt antatt variasjon i deltakernes besvarelser (standardavvik).

Vi har gjort beregningene online (<https://sample-size.net/sample-size-means/> og <https://sample-size.net/sample-size-proportions/>). Vi har lagt til en antakelse om at vi vil mangle data for 30% av deltakerne (enten fordi de ikke svarer på spørreskjema, unnlater å besvare på utvalgte spørsmål i skjemaene, eller fordi registerinformasjon eller koblings-ID mangler).

For både «Morsmålsstøtte» og «Utdanningsvalg» bør rekrutteringen av deltakere til studien stanses når antall deltakere tilfredsstillende kravene fra styrkeberegningen (CONSORT RCT 7b). Dette måltallet tallfestes i rapporteringen fra pilotstudien.

Styrkeberegning for «Morsmålsstøtte»

Morsmålsstøtte skal bidra til bedre språkferdigheter, målt gjennom norskprøver fra Kompetanse Norge.

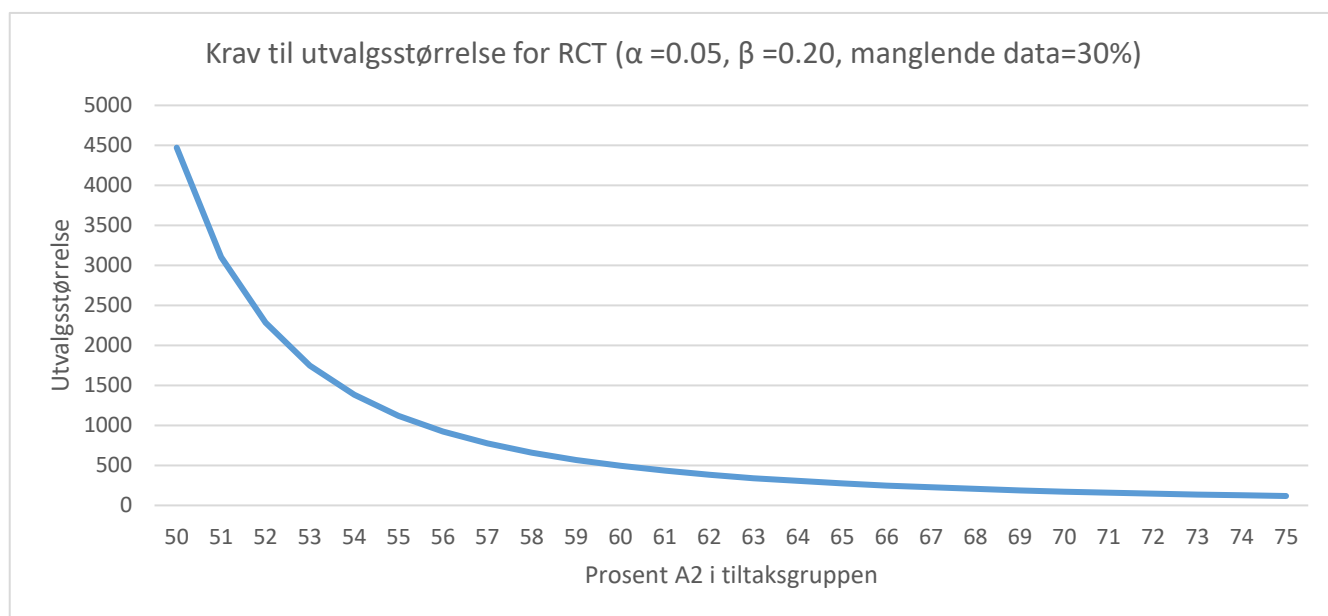
Vi legger til grunn at deltakerne tar A1/A2-prøven. Denne testen har tre utfall, under A1, A1, og over A2 (som er over A1). Vi baserer styrkeberegninger på A2 versus A1 eller svakere.

Vi legger til grunn følgende antakelser:

- Når denne målgruppen får ordinær norskopplæring oppnår 45 % A2
- Når denne målgruppen får morsmålsstøtte oppnår et sted mellom 55 og 75% A2

Jo større data forskjell i bestått norskprøve mellom tiltaks- og sammenligningsgruppe, jo lavere antall deltakere trenger vi for å identifisere effekt. Dersom andel A2 i tiltaksgruppen er 55% (versus 50% i sammenligningsgruppen), trenger vi 486 deltakere for å identifisere effekter, gitt at vi mangler data for 30 % av deltakerne. Dersom andel A2 i tiltaksgruppen er 65%, versus 45% i sammenligningsgruppen, trenger vi 266 deltakere. Dersom andel A2 i tiltaksgruppen er 75%, versus 45% i sammenligningsgruppen, trenger vi 166 deltakere. Se Figur 6.1 for styrkeberegning for tiltaket «Morsmålsstøtte».

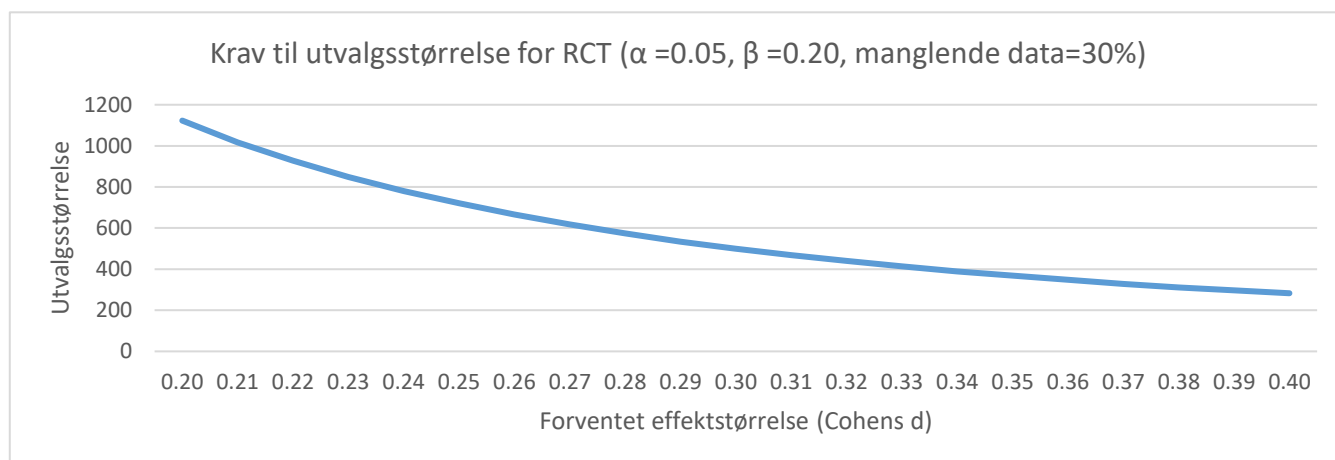
Figur 6.1: Styrkeberegning for morsmålsstøtte. Utvalgsstørrelse og forventet effekt på måloppnåelse (% A2)

Styrkeberegning for «Utdanningsvalg»

Utdanningsvalg skal bidra til bedre utdanningsvalg, målt gjennom selvrapporterte vurderinger. Vi tar her utgangspunkt i en 7-punkts Likert skala, The Career Choice Self-Efficacy Scale (med to underskalaer) og en fordeling av data som tilsvarer det Koivisto m.fl. (2011) presenterer i sin artikkel i "Effects of career choice intervention on components of career preparation" (standardavvikene varierer mellom 0.92 og 1.30). Forskjell i gjennomsnitt og standardavvik mellom tiltaks- og sammenligningsgruppen angis ofte som effektstørrelse. Vi benytter den mest utbredte effektenheten for kontinuerlige effektmål, Cohens d (forskjell mellom gjennomsnitt fordelt på standardavvik), som vi også vil benytte når vi publiserer effekter. En tommelfingerregel er at 0.20 tilsvarer en liten effekt, 0.50 en middels effekt og 0.80 en stor effekt (Sawilowsky, 2009). Koivisto m.fl. (2011) finner effekter (forskjeller i gjennomsnitt mellom tiltaks- og sammenligningsgrupper) på omkring 0.3, men denne studien måler effekter av et annet tiltak, i en annen målgruppe, så det er sannsynlig at effektene vil avvike i studien som her planlegges. Jo større effektstørrelse (større forskjell mellom tiltaks- og sammenligningsgruppe kombinert med lavere standardavvik), jo mindre utvalg. En forskjell mellom tiltaks- og sammenligningsgruppe på 0.30 og et standardavvik på 1.30 (tilsvarende Cohens $d=0.25$) krever 844 deltakere i studien, gitt at vi mangler data for 30 % av deltakerne. En forskjell mellom tiltak og sammenligning på 0.50 og et standardavvik på 0.92 (tilsvarende Cohens $d=0.54$) krever 156 deltakere i studien, gitt at vi mangler data for 30 % av deltakerne. Se Figur 6.2 for styrkeberegning for tiltaket Utdanningsvalg.

Figur 6.2: Styrkeberegning for Utdanningsvalg. Utvalgsstørrelse og forventet effekt.

Det endelige målet med «Utdanningsvalg» er at deltakerne skal fullføre videregående opplæring. Dette målet ligger langt frem i tid, minst tre år etter fullført «Utdanningsvalg». Vi har derfor ikke basert styrkeberegningene på dette utfallet. Et alternativ kunne vært å benytte påbegynt videregående skole. Vi har ikke informasjon om hvor mange deltakere i målgruppen som ikke mottar «Utdanningsvalg» som begynner på videregående skole, derfor har vi ikke grunnlag for å gjøre denne beregningen. I pilotstudien vil vi innhente denne informasjonen og gjennomføre styrkeberegninger basert på inntak på videregående skole.

Antall deltakere i målgruppen ved aktuelle lokasjoner (voksenopplæringsentre) avgjør hvor mange lokasjoner som må inngå. For å redusere mengden lokasjoner vil det være fornuftig å velge ut steder med størst mulig tilgang på deltakere i målgruppen. Vi vil rapportere datoer for igangsetting og avslutning av rekruttering. Rekrutteringen avsluttes når antall deltakere styrkeberegningene viser til er nådd.

Vi foreslår individrandomisert studie, der halvparten randomiseres til tiltaksgruppe og halvparten til sammenligningsgruppe. Selve randomiseringsprosedyrene er de samme som i pilotstudien, dersom disse fungerer i praksis (CONSORT RCT 8a, 8b, 9 og 10). Det er en fordel om deltakerne ikke er klar over hvilken gruppe de tilhører, at de er «blindet» når det gjelder om de får tiltaket eller ei (CONSORT RCT 11). Erfaringene fra piloteringen vil gi oss indikasjon på om det er realistisk. Dersom piloteringen tyder på at deltakerne ikke er ukjent med om de får tiltak eller ikke må forskere og oppdragsgiver diskutere implikasjonene og eventuelt justere designet før iverksetting av RCT.

Vi anlegger konvensjonelle statistiske metoder for individrandomisert design (CONSORT 12), og prøver ut disse i pilotstudien. Vi beregner andel som samtykket til deltakelse i studien. Blant dem som samtykket, vil vi sammenligne svarprosenten og manglende data mellom tiltaks- og sammenligningsgruppen og de som faller fra (kji-test). Svarprosenten og andel manglende data bør ikke være signifikant forskjellig i tiltaks- og sammenligningsgruppen. Vi vil sammenligne demografiske kjennetegn mellom tiltaks- og sammenligningsgruppen ved baseline (kji- og t-test), fødeland, kjønn, alder, utdanningsbakgrunn, sivil status og antall hjemmeboende barn under 18 år, husholdningsstørrelse og boforhold og undersøke hvorvidt randomiseringen var suksessfull, for eksempel med tanke på at riktige deltakere ble randomisert (CONSORT 16). Vi vil videre redegjøre for tidsperioder for rekruttering og oppfølging og når og hvorfor disse ble avsluttet (CONSORT 14a og CONSORT 14b).

Ved alle målepunkt, inkludert baseline (før randomisering på variabler der det er mulig), vil vi undersøke forskjeller mellom gruppene i utfall (CONSORT 13 og 15). Endelige analyser vil rapportere effekter med og uten kontroll for eventuelle skjevheter ved baseline, og vil estimeres

med ordinær lineær og logistisk regresjon. Disse analysene vil inkludere kontroll for stedet der randomiseringen fant sted. Vi vil også gjennomføre regresjon med faste effekter, der vi undersøker effekter av tiltaket når vi kontrollerer for alle faktorer som er konstante over tid, inkludert faktorer vi ikke direkte observerer. Fordi dette er et randomisert kontrollert forsøk forventer vi at disse analysene vil gi nokså like resultater.

Vi rapporterer effektstørrelser. For dikotome utfall vil vi beregne effektstørrelsene som Odds Ratio (OR), for kontinuerlige utfall vil vi beregne effektstørrelser som Cohens d (CONSORT 17a og 17b). Vi vil oppgi alle analyser vi gjennomfører utover de planlagte analysene (CONSORT 18), samt effekter som ikke er i tråd med hypoteser, som eventuelle ulemper av tiltaket for deltakerne (CONSORT 19).

I en RCT er det også hensiktsmessig å måle hvorvidt og på hvilken måte tiltaket er implementert. Dersom man finner effekter, er det da mulig å undersøke om disse avhenger av implementeringskvalitet. Hvis man finner sterkere effekter på steder tiltaket er godt implementert enn der det er svakt implementert, styrker dette grunnlaget for å hevde at tiltaket har effekt. Dersom man ikke finner effekt, men samtidig finner at tiltaket jevnt over er svakt implementert, så bør man være forsiktig med å konkludere med manglende effekter. For at effektestimaterne fra en RCT skal gi mening er det en forutsetning at deltakerne faktisk har fått tilbud om tiltaket man vil måle effekter av. På samme måte som i piloteringen benytter vi TIDieR også ved RCTen.

I publikasjoner fra RCTen rapporterer vi begrensninger ved studien, herunder eventuelle skjevheter ved dataene (CONSORT 20), diskuterer hvorvidt og i hvilken grad funnene er generaliserbare til andre kontekster, for eksempel andre kommuner eller enheter (CONSORT 21), vurderer fordeler og ulemper ved undersøkelsen samt relaterer funnene til resultater fra annen forskning (CONSORT 22). I publisering fra prosjektet oppgir vi alltid registreringsnummer for Clinical Trials, eller tilsvarende samt at vi oppgir hvor full protokoll er publisert (CONSORT 23-24). I alle publikasjoner oppgir vi også hvem som har finansiert undersøkelsen (CONSORT 25).

7 Fremdriftsplan pilot og RCT

I tabellene 3.3 og 3.4 redegjør vi for en tentativ fremdriftsplan for pilotering og etterkommende RCT. Før piloteringen starter må tiltak som piloteres og stedene som skal pilotere tiltak være valgt. Slik vil vi få en god oppstart på piloteringen. Tabellene er detaljerte og inneholder så vel tidsperioder for datainnsamling, manualer og materialer, seminarer og implementering. Pilotering og RCT er lagt opp for en samlet tidsperiode fra januar 2021 til desember 2024. Etter desember 2024 har vi også lagt inn noe mulig datainnsamling og analyse for å studere langtidseffekter av tiltaket.

Tabell 7.1: Fremdriftsplan for RCT-pilot

Dato	Innhold
Januar/februar 2021	<p>Utkast til manual og opplæringsmateriell</p> <p>Spesifisert plan for veiledningsstruktur og implementering</p> <p>Produsere informasjonsmateriell til deltakere om studien, skriftlig og video (på deltakerens morsmål)</p> <p>Samtykkeskjema på deltakernes morsmål</p> <p>Søknad om forskningstillatelser</p> <p>Utarbeidelse av spørreskjema til lærere (og evt. morsmålsassistenter)</p> <p>Registrering av pilotstudie</p> <p>Utkast til protokoll</p>
Medio februar 2021	<p>Workshop.</p> <p>Del 1:</p> <p>Aktører fra utvikling og pilotering gir innspill på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manual - Opplæringsmateriell - Veiledningsstruktur - Implementeringsplan <p>Del 2:</p> <p>Opplæring i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekrutterings- og randomiseringsprosedyrer - Andre forskningsprosedyrer (som bistand til datainnsamling, herunder oppmøtelister) <p>Del 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diskusjon av måleinstrumenter
Februar/Mars 2021	<p>Revidere manual og opplæringsmateriell</p> <p>Revidere plan for veiledningsstruktur og implementering</p> <p>Spesifisere rekrutterings- og randomiseringsprosedyrer</p> <p>Utvikle spørreskjema til deltakere</p>
April 2021	<p>Stedene identifiserer aktuell målgruppe (objektive kriterier)</p>
Mai/juni 2021	<p>Individuell avklaring av inklusjon, deretter:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Invitasjon

	<ol style="list-style-type: none">2. Samtykke3. Baseline (spørreundersøkelse)4. Randomisering
Juni 2021	Intervju med aktører (deltakere, lærere og evt. morsmålsassistenter) om måleinstrumenter Innsending av protokoll (til fagfelleevaluering)
Medio august 2021	Oppstart tiltaks- og sammenligningsgruppe Beregning av andel som ikke startet opp i tiltak
August/september 2021	Utredning av om deltakere har ID/personnummer som gir mulighet for kobling til administrativ informasjon (registerdata) Observasjon av implementering, tentativt innhold og dose Intervju av lærere og evt. morsmålsassistenter om implementering Revidering av måleinstrumenter Beregne: <ul style="list-style-type: none">- målgruppe-størrelsen (basert på objektive kriterier)- andel som ble ekskludert basert på å ikke oppfylle inklusjonskriterier- antall randomisert- andel manglende data på baseline (besvarer ikke spørreskjema eller deler av spørreskjema)
Oktober 2021	Workshop: <ul style="list-style-type: none">- Diskutere tiltaket, innhold, spesifiseringer og behov for justeringer- Diskutere hvordan manual, opplæring og veiledningsstruktur fungerer
November 2021	Forskergrupper utarbeider forslag til justeringer av tiltak, manual, opplæring og veiledningsstruktur
Desember 2021	Spørreundersøkelse til: <ul style="list-style-type: none">- Deltakere (revidert versjon av måleinstrumenter)- Lærere og evt. morsmålsassistenter om implementering
Januar 2022	Intervju med deltakere og lærere og evt. morsmålsassistenter om måleinstrumenter Revidering av måleinstrumenter
Februar 2022	Foreløpig utkast til vitenskapelig publikasjon fra pilotstudien
Mars 2022	Workshop: <ul style="list-style-type: none">- Diskutere tiltaket, innhold, spesifiseringer og behov for justeringer- Diskutere hvordan manual, opplæring og veiledningsstruktur fungerer
April 2022	Forskergrupper utarbeider forslag til justeringer av tiltak, manual, opplæring og veiledningsstruktur
Mai 2022	Spørreundersøkelse til: <ul style="list-style-type: none">- Deltakere (revidert versjon av måleinstrumenter)- Lærere og evt. morsmålsassistenter om implementering
Juni 2022	Intervju med deltakere og lærere og evt. morsmålsassistenter om måleinstrumenter Revidering av måleinstrumenter

August 2022	Vurdere kvalitet på administrativ informasjon (fra NIR/VIGO avh. av pilot) Vurdere norskprøvenes funksjonalitet (vinteren 2021 eller sommeren 2022 norskprøver)
September 2022	Ferdigstilling av manual og opplæringsmaterieil for RCT Ferdigstilling av plan for veiledningsstruktur og implementering for RCT
Oktober 2022	Workshop med IMDi. Diskusjon av: <ul style="list-style-type: none">- tiltakets gjennomførbarhet og potensiale for effekt (forventet effektstørrelse)- Forskningsdesign for en evt. RCT, herunder måleinstrumenter
November 2022	Innsendt artikkel til vitenskapelig tidsskrift Styrkeberegning for RCT
Desember 2022	Populærvitenskapelig artikkel fra pilotstudien basert på innsendt artikkel til vitenskapelig tidsskrift IMDi avgjør om de ønsker videre med en RCT

Tabell 7.4: Fremdriftsplan for RCT

Dato	Innhold
Januar 2023	IMDi og OsloMet inviterer steder som kan inngå i en evt. RCT Informasjon til deltakere om studien, skriftlig og video (på deltakerens morsmål) Utarbeide informasjon og samtykkeskjema til deltakere om studien, skriftlig og video (på deltakerens morsmål), baserer seg på materieil fra pilotstudien Søknad om forskningstillatelseter Ferdigstille spørreundersøkelse til lærere (og evt. morsmålsassistenter) Registrering av RCT-studie Utkast til protokoll
Medio februar 2023	Opplæringsseminar: Del 1 (ledes av pilotering/utviklere): <ul style="list-style-type: none">- Tiltaket Del 2 (ledes av OsloMet): <ul style="list-style-type: none">- Rekrutterings- og randomiseringsprosedyrer- Andre forskningsprosedyrer (som bistand til datainnsamling, herunder oppmøtelister)
April 2023	Stedene identifiserer aktuell målgruppe (objektive kriterier)
Mai/juni 2023	Individuell avklaring av inklusjon, deretter: <ul style="list-style-type: none">- Invitasjon- Samtykke- Baseline (spørreundersøkelse + administrative data)- Randomisering
Medio august 2023	Oppstart tiltak (og sammenligning) Beregning av andel som ikke startet opp tiltak

September 2023	Beregne: <ul style="list-style-type: none">- målgruppe-størrelsen (basert på objektive kriterier)- andel som ble ekskludert basert på subjektive inklusjonskriterier- antall randomisert- andel manglende data på baseline (besvarer ikke spørreskjema eller deler av spørreskjema)- undersøke om det er forskjeller mellom tiltak og sammenligning (suksess av randomisering)
Oktober 2023	Implementering (innhold og dose) <ul style="list-style-type: none">- Observasjon i klasserom- Intervju av lærere (og evt. morsmålsassistenter)- Spørreundersøkelse (T1) til lærere og evt. morsmålsassistenter om implementering
Desember 2023	Spørreundersøkelse/administrative data (T1) blant deltakere
Januar 2024	Implementering (innhold og dose) og utfall <ul style="list-style-type: none">- Observasjon i klasserom- Intervju av lærere og evt. morsmålsassistenter- Intervju av deltakere
Mai 2024	Spørreundersøkelse/administrative data (T2) blant deltakere, også norskprøvene (spes. morsmålsstøtte) Spørreundersøkelse (T2) til lærere og evt. morsmålsassistenter om implementering
Juni 2024	Implementering (innhold og dose) og utfall <ul style="list-style-type: none">- Observasjon i klasserom- Intervju av lærere og evt. morsmålsassistenter- Intervju av deltakere
Oktober 2024	Utkast til vitenskapelig publikasjon fra pilotstudien
November 2024	Populærvitenskapelig formidling av resultat fra RCT basert på vitenskapelig publikasjon fra pilotstudien
Desember 2024	Formidlingskonferanse Spørreundersøkelse/administrative data (T3) blant deltakere
Juni 2025	Spørreundersøkelse/administrative data (T4) blant deltakere
Desember 2025	Spørreundersøkelse/administrative data (T5) blant deltakere
Juni 2026	Spørreundersøkelse/administrative data (T6) blant deltakere

7.1 Oppsummering

I denne delrapporten har vi beskrevet og begrunnet overgangen fra prosessevalueringer av åtte tiltak i åtte kommuner, til forslag til pilotering av to av tiltakene. Vurderingene bygger på en systematisk gjennomgang av hvert enkelt prosjekts potensiale for integrering og egnethet for systematisk effektevaluering ved hjelp av et kontrollert randomisert forsøk – RCT studie. I rapporten har vi begrunnet vurderingen av alle de åtte tiltakene. Deretter har vi beskrevet forskningsdesign av de to valgte tiltakene for pilotering og RCT. Her har vi benyttet oss av CONSORT standardene,

noe vi også vil gjøre videre i prosjektet. Til slutt har vi beskrevet en tentativ, men nokså detaljert fremdriftsplan for pilotering og RCT.

Ved forberedelser til en RCT er god planlegging helt sentralt fordi det vil øke sannsynligheten for at RCTen lykkes. I evalueringen av prosjektene i tilskuddsordningen bidrar prosessevalueringene i fase 1 og piloteringen i fase 2 til dette. Slik denne evalueringen er lagt opp i tre faser ligger alt til rette for at politikktviklere, IMDi, ansatte i tiltakene, deltakere, forskerne og samfunnet rundt skal kunne nyttiggjøre seg av kunnskapen dette prosjektet kan bidra med.

Referanser:

- Bratsberg, B., Raaum, O., & Røed, K. (2017). Job Loss and Immigrant Labour Market Performance. *Economica*, 85(337). doi:10.1111/ecca.12244
- Djuve, A. B., Kavli, H. C., Sterri, E. B., & Bråten, B. (2017). *Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker - for hvem?* Oslo: Fafo-rapport 2017:31
- Eldridge, S. M., Chan Claire, L., Campbell, M. J., Bond, C. M., Hopewell, S., Thabane, L., & al., e. (2016). CONSORT 2010 statement: extension to randomised pilot and feasibility trials. *BMJ* 2016; 355 :i5239. doi:doi: 10.1136/bmj.i5239
- Elgvin, O., & Svalund, J. (2020). *Kunnskapsoppsummering om tiltak for varig sysselsetting*. Oslo: Fafo-notat 2020:05. Hentet fra <https://www.fafo.no/images/pub/2020/10236.pdf>
- Fyhn, A. (2019). *Standardiserte elementer i introduksjonsprogrammet*. Paper presented at the Oppstartskonferanse for nye kommuner i forbindelse med voksenopplæring (FVO).
- Geribay, M. G., & De Cuyper, P. (2018). Is there an evidence basis for immigrant integration policies? A methodological enquiry. *Nordic Journal of Migration Research*, 8(1), 15-24.
- Hernes, V., Arendt, J. N., Joona, P. A., & Tronstad, K. R. (2019). *Nordic integration and settlement policies for refugees* (2019:529). København. Hentet fra <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1306724/FULLTEXT01.pdf>
- Hernes, V., Staver, A. B., & Tønnessen, M. (2020). *Indikatorer for ny integreringslov*. Oslo: NIBR-rapport 2020:19. Hentet fra <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12199/6409/NIBR-rapport%202020-19.pdf>
- Hoffmann, T. C., Glasziou, P. P., Boutron, I., Milne, R., Perera, R., Moher, D., & al., e. (2014). Better reporting of interventions: template for intervention description and replication (TIDieR) checklist and guide. *BMJ* 2014; 348 :g1687 <https://doi.org/10.1136/bmj.g1687>
- IMDi. (2019). Rundskriv 7/2019. *Tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak*. <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/tilskudd/rundskriv-2019/rundskriv-tilskudd-til-utvikling-av-kommunale-integreringstiltak.pdf>
- Justisdepartementet. (2015-2016). Meld. St. 6. *Fra mottak til arbeidsliv - en effektiv integreringspolitikk*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/6676aece374348ee805e9fc5f60b6158/no/pdfs/stm201520160030000dddpdfs.pdf>
- Koivisto, P., Amiram, D. V., & Vuori, J. (2011). "Effects of career choice intervention on components of career preparation." *The Career Development Quarterly*, 59(4), 345-366. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2011.tb00074.x>
- Kunnskapsdepartementet. (2015). Meld. st. 16 (2015-2016). *Fra utenforskap til ny sjanse. Samordnet innsats for voksnes læring*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/daaabc96b3c44c4bbce21a1ee9d3c206/no/pdfs/stm201520160016000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b98e1d0bbe9248cb94e00d1e935f2137/regjeringens-integreringsstrategi-20192022.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Prop. 89 L (2019-2020). Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (Integreringsloven)*. Oslo: Kunnskapsdepartementet Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-89-l-20192020/id2699012/>
- Leirvik, M. S., & Staver, A. B. (2019). *Fag- og yrkesopplæring for voksne minoritetsspråklige – Hvordan inkludere flere flyktninger fra introduksjonsprogrammet?* Oslo: NIBR-rapport

- 2019:2. Hentet fra <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12199/1300/2019-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Moher, D., Hopewell, S., Schulz, K. F., Montori, V., Gøtzsche, P. C., Devereaux, P. J., & al., e. (2010). Consort 2010 Explanation and Elaboration: updated guidelines for reporting parallel group randomised trials *BMJ* 2010;340:c869. <https://doi.org/10.1136/bmj.c869>
- NOU:2. (2017). *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring.* (2017:2). Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c072f7f37da747539d2a0b0fef22957f/no/pdfs/nou201720170002000dddpdfs.pdf>
- Sawilowsky, S. S. (2009). New effect size rules of thumb. *Journal of Modern Applied Statistical Methods*, 8(2), 597-599.
- Taylor, K. M., & Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 63-81. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(83\)90006-4](https://doi.org/10.1016/0001-8791(83)90006-4)
- Utne, H., & Strøm, F. (2020). *Overføringsflyktninger 2019* (2020:2). Oslo: Statistisk sentralbyrå Rapport 2020/02. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/overforingsflyktninger-2019>
- Weiss, C. (1999). The Interface between Evaluation and Public Policy. *Evaluation*, 5(4), 468-486. doi:10.1177/135638909900500408
- Wollscheid, S., Flatø, M., Hjetland, H. N., & Smette, I. (2017). *Effekter av opplæringstilbud for tospråklige elever og kompetansehevede tiltak for voksne innvandrere. En kunnskapsoversikt.* Oslo: NIFU-rapport 2017:30. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2468784>

Vedlegg

Vedlegg 1: CONSORT 2010 Pilot checklist

CONSORT 2010 checklist of information to include when reporting a pilot or feasibility

Section/Topic	Item No	Checklist item	Reported on page No
Title and abstract			
	1a	Identification as a pilot or feasibility randomised trial in the title	
	1b	Structured summary of pilot trial design, methods, results, and conclusions (for specific guidance see CONSORT abstract extension for pilot trials)	
Introduction			
Background and objectives	2a	Scientific background and explanation of rationale for future definitive trial, and reasons for randomised pilot trial	
	2b	Specific objectives or research questions for pilot trial	
Methods			
Trial design	3a	Description of pilot trial design (such as parallel, factorial) including allocation ratio	
	3b	Important changes to methods after pilot trial commencement (such as eligibility criteria), with reasons	
Participants	4a	Eligibility criteria for participants	
	4b	Settings and locations where the data were collected	
	4c	How participants were identified and consented	
Interventions	5	The interventions for each group with sufficient details to allow replication, including how and when they were actually administered	
Outcomes	6a	Completely defined prespecified assessments or measurements to address each pilot trial objective specified in 2b, including how and when they were assessed	
	6b	Any changes to pilot trial assessments or measurements after the pilot trial commenced, with reasons	
	6c	If applicable, prespecified criteria used to judge whether, or how, to proceed with future definitive trial	
Sample size	7a	Rationale for numbers in the pilot trial	
	7b	When applicable, explanation of any interim analyses and stopping guidelines	
Randomisation:			
Sequence	8a	Method used to generate the random allocation sequence	
Generation	8b	Type of randomisation(s); details of any restriction (such as blocking and block size)	
Allocation concealment mechanism	9	Mechanism used to implement the random allocation sequence (such as sequentially numbered containers), describing any steps taken to conceal the sequence until interventions were assigned	
Implementation	10	Who generated the random allocation sequence, who enrolled participants, and who assigned participants to interventions	
Blinding	11a	If done, who was blinded after assignment to interventions (for example, participants, care providers, those assessing outcomes) and how	
	11b	If relevant, description of the similarity of interventions	
Statistical methods	12	Methods used to address each pilot trial objective whether qualitative or quantitative	

Results			
Participant flow (a diagram is strongly recommended)	13a	For each group, the numbers of participants who were approached and/or assessed for eligibility, randomly assigned, received intended treatment, and were assessed for each objective	
	13b	For each group, losses and exclusions after randomisation, together with reasons	
Recruitment	14a	Dates defining the periods of recruitment and follow-up	
	14b	Why the pilot trial ended or was stopped	
Baseline data	15	A table showing baseline demographic and clinical characteristics for each group	
Numbers analysed	16	For each objective, number of participants (denominator) included in each analysis. If relevant, these numbers should be by randomised group	
Outcomes and estimation	17	For each objective, results including expressions of uncertainty (such as 95% confidence interval) for any estimates. If relevant, these results should be by randomised group	
Ancillary analyses	18	Results of any other analyses performed that could be used to inform the future definitive trial	
Harms	19	All important harms or unintended effects in each group (for specific guidance see CONSORT for harms)	
	19a	If relevant, other important unintended consequences	
Discussion			
Limitations	20	Pilot trial limitations, addressing sources of potential bias and remaining uncertainty about feasibility	
Generalisability	21	Generalisability (applicability) of pilot trial methods and findings to future definitive trial and other studies	
Interpretation	22	Interpretation consistent with pilot trial objectives and findings, balancing potential benefits and harms, and considering other relevant evidence	
	22a	Implications for progression from pilot to future definitive trial, including any proposed amendments	
Other information			
Registration	23	Registration number for pilot trial and name of trial registry	
Protocol	24	Where the pilot trial protocol can be accessed, if available	
Funding	25	Sources of funding and other support (such as supply of drugs), role of funders	
	26	Ethical approval or approval by research review committee, confirmed with reference number	

Citation: Eldridge SM, Chan CL, Campbell MJ, Bond CM, Hopewell S, Thabane L, m.fl. CONSORT 2010 statement: extension to randomised pilot and feasibility trials. *BMJ*. 2016;355.

*We strongly recommend reading this statement in conjunction with the CONSORT 2010, extension to randomised pilot and feasibility trials, Explanation and Elaboration for important clarifications on all the items. If relevant, we also recommend reading CONSORT extensions for cluster randomised trials, non-inferiority and equivalence trials, non-pharmacological treatments, herbal interventions, and pragmatic trials. Additional extensions are forthcoming: for those and for up to date references relevant to this checklist, see www.consort-statement.org.

Vedlegg 2: CONSORT 2010 RCT Checklist**CONSORT 2010 checklist of information to include when reporting a randomised trial***

Section/Topic	Item No	Checklist item	Reported on page No
Title and abstract			
	1a	Identification as a randomised trial in the title	_____
	1b	Structured summary of trial design, methods, results, and conclusions (for specific guidance see CONSORT for abstracts)	_____
Introduction			
Background objectives	and 2a	Scientific background and explanation of rationale	_____
	2b	Specific objectives or hypotheses	_____
Methods			
Trial design	3a	Description of trial design (such as parallel, factorial) including allocation ratio	_____
	3b	Important changes to methods after trial commencement (such as eligibility criteria), with reasons	_____
Participants	4a	Eligibility criteria for participants	_____
	4b	Settings and locations where the data were collected	_____
Interventions	5	The interventions for each group with sufficient details to allow replication, including how and when they were actually administered	_____
Outcomes	6a	Completely defined pre-specified primary and secondary outcome measures, including how and when they were assessed	_____
	6b	Any changes to trial outcomes after the trial commenced, with reasons	_____
Sample size	7a	How sample size was determined	_____
	7b	When applicable, explanation of any interim analyses and stopping guidelines	_____
Randomisation:			
Sequence generation	8a	Method used to generate the random allocation sequence	_____
	8b	Type of randomisation; details of any restriction (such as blocking and block size)	_____
Allocation concealment mechanism	9	Mechanism used to implement the random allocation sequence (such as sequentially numbered containers), describing any steps taken to conceal the sequence until interventions were assigned	_____
Implementation	10	Who generated the random allocation sequence, who enrolled participants, and who assigned participants to interventions	_____
Blinding	11a	If done, who was blinded after assignment to interventions (for example, participants, care providers, those assessing outcomes) and how	_____
	11b	If relevant, description of the similarity of interventions	_____
Statistical methods	12a	Statistical methods used to compare groups for primary and secondary outcomes	_____
	12b	Methods for additional analyses, such as subgroup analyses and adjusted analyses	_____
Results			
Participant flow (a diagram is strongly recommended)	13a	For each group, the numbers of participants who were randomly assigned, received intended treatment, and were analysed for the primary outcome	_____
	13b	For each group, losses and exclusions after randomisation, together with reasons	_____

Recruitment	14a	Dates defining the periods of recruitment and follow-up	_____
	14b	Why the trial ended or was stopped	_____
Baseline data	15	A table showing baseline demographic and clinical characteristics for each group	_____
Numbers analysed	16	For each group, number of participants (denominator) included in each analysis and whether the analysis was by original assigned groups	_____
Outcomes and estimation	17a	For each primary and secondary outcome, results for each group, and the estimated effect size and its precision (such as 95% confidence interval)	_____
	17b	For binary outcomes, presentation of both absolute and relative effect sizes is recommended	_____
Ancillary analyses	18	Results of any other analyses performed, including subgroup analyses and adjusted analyses, distinguishing pre-specified from exploratory	_____
Harms	19	All important harms or unintended effects in each group (for specific guidance see CONSORT for harms)	_____
Discussion			
Limitations	20	Trial limitations, addressing sources of potential bias, imprecision, and, if relevant, multiplicity of analyses	_____
Generalisability	21	Generalisability (external validity, applicability) of the trial findings	_____
Interpretation	22	Interpretation consistent with results, balancing benefits and harms, and considering other relevant evidence	_____
Other information			
Registration	23	Registration number and name of trial registry	_____
Protocol	24	Where the full trial protocol can be accessed, if available	_____
Funding	25	Sources of funding and other support (such as supply of drugs), role of funders	_____

*We strongly recommend reading this statement in conjunction with the CONSORT 2010 Explanation and Elaboration for important clarifications on all the items. If relevant, we also recommend reading CONSORT extensions for cluster randomised trials, non-inferiority and equivalence trials, non-pharmacological treatments, herbal interventions, and pragmatic trials. Additional extensions are forthcoming: for those and for up to date references relevant to this checklist, see www.consort-statement.org

Vedlegg 3: Flytskjema RCT pilotering

